

1976. február 23.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK FELHÍVÁSA
A TÁRSADALMI BÍRÓSÁGOK TEVÉKENYSÉGÉNEK ELŐSEGÍTÉSÉRE

A társadalmi bíróság közel 20 éves gyakorlatából leszűrt tapasztalatok és az időközben a társadalmi életben bekövetkezett fejlődés, valamint az igazságszolgáltatási szervezetben végbement változások szükségessé tették, hogy a társadalmi bíróságokról kiadott 1962. évi 24. számú törvényerejű rendelet helyett a társadalmi fejlődést és a kollektívák igényeit jobban kielégítő szabályozásra kerüljön sor.

Az 1975. évi 24. számú törvényerejű rendeletre figyelemmel a SZOT elnöksége az 56/1962. (X. 21.) számú határozatát és az ennek alapján kiadott irányelvét hatályon kívül helyezi. Ezzel egyidejűleg új irányelvet ad ki, amelyben felhívja valamennyi szakszervezeti bizottság figyelmét, hogy a társadalmi bíróságokról szóló 1975. évi 24. számú törvényerejű rendeletben a szakszervezeti bizottságok illetve a kollektívák részére biztosított döntési joggal - a társadalmi bíróságok választása tekintetében - bátran éljenek. Ragadják meg azt a lehetőséget, hogy az új jogszabály megszünteti a társadalmi bíróságok létesítésénél korábban felállított korlátot. A társadalmi bíróság megalakításánál ma már nem a munkáltató által foglalkoztatott dolgozói létszám - 100 fő - hanem a dolgozó kollektíva döntése az irányadó. Az üzemi demokratizmus erősödése és a kollektívák politikai érettsége megalapozza: a dolgozók részére döntési jogot biztosítva lehetővé tegyünk, hogy maguk döntsék el milyen formában kívánják működtetni a társadalmi bíróságot. Azt is eldönthetik, hogy állandó jelleggel szeretnék működtetni, vagy csak egyes adott esetekben kívánják létrehozni a társadalmi bíróságot.

A társadalmi bíróság jól beleilleszkedik az üzemi demokrácia intézményrendszerébe. A társadalmi bíróság lehetőséget nyújt, hogy nevelje a szocialista együttélés szabályainak megsértőit, vagy az egész kollektívát. A társadalmi bíróság a választás lehetőségét kínálja fel a fegyelmi jogkör gyakorlójának azáltal, hogy módot ad arra, - ha úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben a Kollektíva döntésétől nagyobb nevelő hatás várható - hogy az ügyet a maga részéről lezárva - a társadalmi bíróságnak küldje meg. Vállalati szinten érvényesüljön a szocialista alapelv, mely szerint a megtévedt dolgozóknak a jogellenes cselekményektől való visszatartása mellett gondoskodni kell a kollektívába való beilleszkedésről is. Ezért a társadalmi bíróság által megvalósításra váró feladatok igen jelentősek. Hatással vannak az eljárás alá vont személyre, de közvetve érintik az egész kollektívát. A társadalmi bíróság döntése a kollektíva véleményét fejezi ki. Ezért a társadalmi bíróság vállalati üzemi szinten való létrehozását, illetve a vállalatnál működtetését a kollektív szerződésben kell szabályozni. Ha a vállalatnál már működött társadalmi bíróság, ezután is célszerűnek látszik a társadalmi bíróság megalakítása,

A társadalmi bíróság hatáskörébe tartozó ügyek meghatározásánál irányadó a társadalmi nevelő jelleg, valamint az, hogy az igazságszolgáltatási hatáskörbe tartozó ügyekben a bíróság járjon el.

A hatásköri kérdésekben történt módosítások lehetővé tették, hogy a társadalmi bíróságok elé kerülő ügyek kivétel nélkül olyanok legyenek, amelyeknél a társadalmi nevelő hatás érvényesülésétől várható a legjobb eredmény. A kollektív nevelő célzat és az üzemi demokratizmus érvényesülése érdekében a társadalmi bírósági eljárás lehetőséget ad a szocialista brigádok számára is, hogy tagjaik ügyében maguk járhatnak el. A maguk sokirányú tapasztalataival, emberformáló magatartásával felvértezve neveljék, s ha kell ezzel az eszközzel kényszerítsék a megtévedt munkatársukat a törvényesség megtartására, a szocialista brigádtaghoz méltó magatartás tanúsítására.

Reméljük, hogy a dolgozó közösségek a számukra adott lehetőséggel élni fognak, és jobban kihasználják a társadalmi bíróságban rejlő lehetőségeket, mint ahogy azt az elmúlt években tették.

A SZOT elnöksége ennek érdekében felhívja valamennyi ágazati szakszervezet, SZMT (SZBT) megyei (budapesti) bizottság figyelmét arra, hogy a törvényerejű rendeletben és a SZOT irányelvben foglaltakat a dolgozókkal tudatosítsák, és adjanak meg minden segítséget a társadalmi bíróságoknak tevékenységük minél színvonalasabb ellátásához.
Budapest. 1976. február 4.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 510. ő. e.

1976. február 23.

A SZOT ELNÖKSÉGE HATÁROZATA

**AZ V. ÖTÉVES TERV KÖZGAZDASÁGI SZABÁLYOZÓRENDSZERÉNEK HATÉKONY ALKALMAZÁSÁT
ELŐSEGÍTŐ SZAKSZERVEZETI FELADATOKRÓL
(részlet)**

A szakszervezeteknek a közgazdasági szabályozással összefüggő eddigi tevékenysége szervesen kapcsolódott az állami szervek ezirányú munkájához. A szakszervezetek is arra összpontosították erejüket, hogy a szabályozó rendszer minél tökéletesebben szolgálja a gazdaságpolitikai célok, a népgazdasági tervek valóra váltását és ezen keresztül a dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítását. A szakszervezetek elősegítették és rendszeresen figyelemmel kísérték a szabályozó rendszer működését és a társadalmilag kedvezőtlen hatásokra, a tervezett céloktól hátrányosan eltérő következményekre kellő időben felhívták a párt és állami szervek figyelmét.

A szakszervezetek részt vettek a IV. ötéves terv szabályozó rendszerének kritikai elemzésében is és kezdeményezték, segítették az egyes hiányosságok megszüntetését.

A SZOT vezető-testületei - az egész szakszervezeti mozgalom tapasztalataira támaszkodva - az elmúlt időszakban több alkalommal - legutóbb 1975. július 8-án - foglalkozott az V. ötéves terv szabályozó rendszerének irányelveivel, a dolgozók élet- és munkakörülményeihez szorosabban kapcsolódó szabályozók konkrét kérdéseivel.

Az állami szervek a szakszervezeti mozgalom reális javaslatait elfogadták, véleményét minden fontosabb kérdésben figyelembe vették. A módosított szabályozók - a lehetőségek határain belül - a szakszervezeti felvetésekre pozitív megoldást adnak. A SZOT Elnöksége az 1976. január 1-vel végrehajtott módosításokat úgy értékeli, hogy azok a korábbiakhoz képest minden lényeges vonatkozásban jobban szolgálják az MSZMP XI. Kongresszusa által jóváhagyott társadalompolitikai és gazdaságpolitikai célok megvalósítását.

A szabályozórendszer változásai a szakszervezetek alapvető feladatait és jogait nem érintik.

A fő feladatok és jogok változatlansága mellett azonban a szakszervezeti munka körülményei több vonatkozásban változnak, a szakszervezeti munkában a felelősség és a követelmények jelentősen megnövekednek.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 510. ő. e.

1976. március 25.

A MINISZTERTANÁCS 3123/1976. SZ. HATÁROZATA
A MAGYAR SZAKSZERVEZETEK XXIII. KONGRESSZUSA ANYAGAIBÓL ADÓDÓ ÁLLAMI
FELADATOKRÓL

1. A Minisztertanács a Magyar Szakszervezetek XXIII. Kongresszusa tanácskozásából adódó — megvizsgálást, illetve állami intézkedést igénylő — észrevételek és javaslatok összegzését tájékoztatásul a miniszterek és az illetékes országos hatáskörű szervek vezetői rendelkezésére bocsátja.
2. Az illetékes miniszterek és az országos hatáskörű szervek vezetői az észrevételeket és javaslatokat vizsgálják meg, az indokolt és szükséges intézkedéseket tegyék meg, illetve munkaterveik kidolgozásakor azokat vegyék figyelembe. Azoknak a javaslatoknak ügyében, amelyek elbírálása, illetve megvalósítása kormány szintű döntést igényel, de a megoldás még nincs programba véve, a tárgyalás módjára és időpontjára a tárgy szerint illetékes miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője) teygen javaslatot.
3. Az illetékes miniszterek és az országos hatáskörű szervek vezetői a Kongresszus jegyzőkönyve alapján vizsgálják meg az e határozat mellékletében nem szereplő, ágazatukat érintő javaslatokat is, a szükséges intézkedések megtétele céljából.
4. Az illetékes miniszterek és az országos hatáskörű szervek vezetői az észrevételekkel és javaslatokkal kapcsolatos állásfoglalásaikról, illetve intézkedéseikről 1977. május 1-ig adjanak tájékoztatást a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtítkáranak.
5. Ezzel egyidejűleg a 3231/1971. Korm. számú határozat hatályát veszti.

Lázár György
s.k. a Minisztertanács elnöke

Melléklet a 3123/1976. Mt. h. számú határozathoz

I.

Termelés, beruházás

1. Az ipar, a kereskedelem még nem képes kielégíteni a fogyasztói igényeket. Főleg az élelmiszerek — egészségügyi szempontból is fontos — előcsomagolása, az olcsó, de jó ruházati cikkek választéka, valamint a korszerű táplálkozás gyakorlati megvalósítása terén tapasztalható nagyobb elmaradás. Megfelelő intézkedéseket kell tenni e problémák fokozatos megoldására.

Felelős: mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter, könnyűipari miniszter, belkereskedelmi miniszter

2. Az egyébként korszerű termékeink gyakran formai megjelenésük miatt szorulnak ki a világpiacon. A formatervezés hiányosságait jelzi, hogy formatervező művészeink még 20%-a sem áll hosszabb ideig alkalmazásban a nagyipari vállalatoknál. Meg kell vizsgálni a jelenség okait és megfelelő intézkedéseket kell kiadni a megoldásra.

Felelős: ágazati miniszterek, kulturális miniszter

3. A munkaidővesztések jelentős része anyag- és alkatrészhiányból következik be. Ez — többek között — a TEK vállalatok gyakorlatának gyengeségeit is jelzi. Meg kell vizsgálni, hogyan és milyen feltételek között tölthetnék be hatékonyabban e vállalatok a termelővállalatokat ellátó és készletező szerepüket.

Felelős: Országos Anyag- és Árhivatal elnöke, ágazati miniszterek

4. Lehetővé kellene tenni, hogy a szocialista brigádvezetők fórumán, vagy a termelési tanácskozásokon határozzák meg a „szocialista” cím elnyerésén kívül, a konkrét elismerés vagy kitüntetés mértékét is (pl. bronz vagy arany brigádérem).

Felelős: munkaügyi miniszter

5. Megvizsgálandó, hogy a kommunális szolgáltató vállalatok gépimportja KGST kooperációban kielégíthető-e.

Felelős: külkereskedelmi miniszter, felügyeletet ellátó miniszterek

6. A közúti és a vasúti szállító eszközök általában alacsony színvonalon használhatók ki, mert az átvevők zöme az áruátvételt nemcsak éjszaka és munkaszüneti napokon, de már a délutáni órákban is megtagadja. Olyan gyakorlatot kell kialakítani e téren, amely jobban közelíti a népgazdasági érdekeket.

Felelős: ágazati miniszterek, közlekedés- és postaügyi miniszter

7. A szolgáltatás terén egyre több brigád vállal kötelezettséget a munka minőségéért és határidőre szóló teljesítéséért. Reklamáció esetén a hibát térítés nélkül kijavítják. Meg kell vizsgálni e gyakorlat szélesebb körű alkalmazásának lehetőségét.

Felelős: építésügyi és városfejlesztési miniszter, könnyűipari miniszter, nehézipari miniszter, kohó- és gépipari miniszter

II.

Jövedelempolitika, anyagi ösztönzés

1. Megvizsgálandó, hogy a szakmunkások műszaki alkalmazottá, középszintű műszaki vezetővé válását esetenként (pl. vegyipar) miért akadályozza a műszaki alkalmazottak alacsonyabb kereseti színvonala.

Felelős: ágazati miniszterek, munkaügyi miniszter

2. Az érvényes szabályozórendszer keretei között megvizsgálandó a lakásépítés területén a minőségi munkára jobban ösztönző bérezési formák elterjesztésének lehetősége.

Felelős: építésügyi és városfejlesztési miniszter

3. Felül kell vizsgálni a gyógyszerértékesítő dolgozók, ezen belül a gyógyszerészek besorolási feltételeit.

Felelős: egészségügyi miniszter, belkereskedelmi miniszter

4. Átfogóan felül kell vizsgálni a népgazdaság különböző területein alkalmazott bérpótlékokat. A szükséges és lehetséges egyszerűsítésekre, illetve módosításokra javaslatot kell kidolgozni.

Felelős: ágazati miniszterek, munkaügyi miniszter

III.

Árpolitika, áruellátás

1. Arra kell törekedni, hogy az áremelkedések ne haladják meg a tervekben számba vett mértéket, mert ez felborítaná reálbérnövekedési előirányzataink elérését. Szükséges, hogy az állami és szakszervezeti szervek az eddiginél szigorúbban ellenőrizzék az árszínvonalat, egyes cikkek árának változását. A törvények megsértői ellen szigorúbban lépjenek fel.

Felelős: Országos Anyag- és Árhivatal elnöke, ágazati miniszterek, MT Tanács Hivatalának elnöke, SZOT főtitkára bevonásával, fővárosi, megyei tanácselnökök

2. A hatékony áruszállítási tevékenység egyik fő gátja, hogy az „áruterítés” gyakorlata, az alkalmazott eszközök, mint egységtrakományok, egységcsomagok, konténeres szállítás alkalmazása terén alig van előrehaladás. Megfelelő intézkedéseket kell kidolgozni a korszerűsítésre.

Felelős: belkereskedelmi miniszter, közlekedés- és postaügyi miniszter

IV.

Foglalkoztatottság, munkaidő

1. A szakképzett pedagógusok hiánya az alsófokú oktatási intézményekben hátráltatja az előírt kötelező óraszámcsökkentés tényleges megvalósítását és a képesítés nélküli pedagógusok foglalkoztatásának megszüntetését. Meg kell vizsgálni a túlórák csökkentésének lehetőségét és a szakképzett pedagógusok számának növelési lehetőségét. Felelős: oktatási miniszter

2. A munkaidő-csökkentés tényleges megvalósulása érdekében meg kell vizsgálni a túlórák csökkentésének lehetőségét a MÁV területén, különös tekintettel a forgalmi utazó dolgozókra. Felelős: közlekedés- és postaügyi miniszter

3. Felül kell vizsgálni a jelenleg érvényben levő bedolgozói rendeletet és szükség esetén korszerűsíteni kell.

Felelős: munkaügyi miniszter

4. Felül kell vizsgálni a munkaidő-kedvezmények helyzetét és az indokolt módosításokra javaslatot kell kidolgozni.

Felelős: munkaügyi miniszter

V.

Szociálpolitikai intézkedések

1. Meg kell vizsgálni a nyugdíj-korkezdvezmény bevezetésének, illetve kiterjesztésének lehetőségét a vegyipar, a kommunális szolgáltatás (kéményseprők, kútépítők, csőhálózati karbantartók), az erdőgazdaság (fakitermelők) és a textilipar területén.

Felelős: munkaügyi miniszter, egészségügyi miniszter, felügyeletet ellátó miniszterek, SZOT főtitkára bevonásával

2. A korkedvezményre való jogosultság elbírálását munkáltatói és társadalombiztosítási területen szakszerűbbé kell tenni, mert előfordul, hogy jogos igényt a végrehajtó szervek elutasítanak a vonatkozó jogszabályok helytelen értelmezése miatt.

Felelős: munkaügyi miniszter, SZOT főtitkára bevonásával

3. Lehetővé kell tenni, hogy a kohászok nyugdíj-megállapításánál — a szénbányászokéhoz hasonlóan — ne a nyugdíjazást megelőző, könnyebb munkakörben eltöltött néhány év kisebb átlagkeresete, hanem a bérezés szempontjából legkedvezőbb évek jövedelme képezze a kiszámítás alapját.

Felelős: kohó- és gépipari miniszter, munkaügyi miniszter, SZOT főtitkára bevonásával

4. Komplex módon felül kell vizsgálni a foglalkozási rehabilitáció rendszerét és szervezetét, mert a szakmai rehabilitáció hatékonysága nem kielégítő. Ennek keretében figyelemmel kell lenni az egyes szakmák sajátos problémáira (pl. bőripar) és a munkáltatói érdekeltség fokozására, a rehabilitáció és a rokkantsági nyugdíjrendszer összehangolására.

Felelős: munkaügyi miniszter, egészségügyi miniszter, SZOT főtitkára bevonásával

5. A nagycsaládosok üdültetését az eddiginél jobban kell biztosítani, több üdülőt kell kijelölni — kisebb átalakítással is — a nagycsaládosok fogadására.

Felelős: munkaügyi miniszter, pénzügyminiszter, SZOT főtitkárának bevonásával

6. Indokolt a több műszakban foglalkoztatott dolgozók munka- és szociális körülményeinek javítása, meg kell vizsgálni milyen intézkedések szükségesek a jelenlegi helyzet javítására.

Felelős: munkaügyi miniszter, felügyeletet ellátó miniszterek

7. Felül kell vizsgálni a VOLÁN-dolgozók utazási kedvezményeit.

Felelős: közlekedés- és postaügyi miniszter, munkaügyi miniszter

8. A vállalatok lakásvásárlás esetében is segítsék a nagycsaládosokat kamatmentes kölcsönrel.

Felelős: pénzügyminiszter, munkaügyi miniszter

9. Meg kell vizsgálni az erdőgazdasági dolgozók munkáslakás építésénél a szociálpolitikai kedvezmények kiterjesztésének lehetőségét.

Felelős: pénzügyminiszter, építésügyi és városfejlesztési miniszter, mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter

10. Az üdülők építésénél kívánatos előre sorolni a melegvízes üdülők létesítését. A meglévő melegvízes üdülőkbe történő beutalásnál részesüljenek előnyben a szénbányászok.

Felelős: Országos Tervhivatal elnöke, pénzügyminiszter, ágazati miniszterek, országos hatáskörű szervek vezetői, SZOT főtitkárának bevonásával

11. Meg kell vizsgálni, milyen intézkedések szükségesek ahhoz, hogy az alumíniumiparban és a bauxitbányászatban a dolgozók szociális ellátottsága, a termelés arányában bekövetkezett változások miatt ne csökkenjen.

Felelős: nehézipari miniszter

12. Nem kielégítőek a MÁV területén a munkakörülmények, ennek javítása szükséges, többek között a nehéz fizikai munkák gépesítésével.

Felelős: közlekedés- és postaügyi miniszter

13. Meg kell vizsgálni a beruházásokon dolgozó munkások szociális és kulturális helyzetét, biztosítani kell a megfelelő feltételeket, a szabadidő hasznos eltöltésére.

Felelős: építésügyi és városfejlesztési miniszter SZOT főtitkárának bevonásával

14. Az egészségügy területén több nővérszállásra és orvoslakásra van szükség. Meg kell vizsgálni a férőhelyek, illetve a lakások számának növelési lehetőségét.

Felelős: egészségügyi miniszter

15. A bányásztelepülések egészségügyi ellátottsága nem kielégítő, több helyen a meglévő orvosi állások nincsenek betöltve. A helyzet hatékony javítását — egyéb területek orvosi ellátása mellett — kiemelten kell kezelni.

Felelős: egészségügyi miniszter

16. Nem kielégítő számos munkásszállás kulturáltsága. Indokolt lenne ennek okait, valamint a szállások térítési díjait felülvizsgálni.

Felelős: felügyeletet ellátó miniszterek, munkaügyi miniszter

17. A gyermekintézmények V. ötéves tervben megtervezett fejlesztésénél fokozott figyelmet kell fordítani

— a megfelelőbb területi elosztásra,

— a tanácsi-vállalati közös létesítések szervezésénél, a hozzájáruló vállalatok körének növelésére,

— gyermekintézmények üzemeltetésénél a nyitvatartási idő megfelelő szabályozására, esetenként a hetes intézmények kialakítására, számának fejlesztésére.

Felelős: oktatási miniszter

18. Átfogóan felül kell vizsgálni a lakásépítési és juttatási rendszert, az eddigi kedvezmények és a további lehetőségek szempontjából.

Felelős: építésügyi és városfejlesztési miniszter, pénzügyminiszter

19. Meg kell vizsgálni a tanácsi kezelésben levő bölcsődei és óvodai férőhelyek vállalatok részéről történő megváltásának jelenlegi rendszerét és javaslatot kell kidolgozni a megváltási díj egységesítésének lehetőségére.

Felelős: pénzügyminiszter

VI.

A dolgozó nők és az ifjúság helyzete

1. Nem kielégítő a pályakezdő, első ízben munkába lépő fiatalok munkahelyi fogadása. Ez hátráltatja a tervszerű létszámgazdálkodást, felesleges és káros létszám-fluktuációt idéz elő. Ennek megszüntetésére intézkedéseket kell tenni.

Felelős: felügyeletet ellátó miniszterek

2. Az egészségügy területén dolgozó fiatalok nehezen jutnak a sportlétesítmények használatához, hiányzik a kulturális-, sport- és ifjúsági alap, valamint a lakásépítéshez kamatmentesen adható kölcsön, Meg kell vizsgálni milyen intézkedések szükségesek ennek rendezéséhez.

Felelős: pénzügyminiszter, munkaügyi miniszter, egészségügyi miniszter, MT Tanácsi Hivatalának elnöke

3. Javítani kell a diákifjúság hazafias, internacionalista nevelésének színvonalát, hatékonyságát,

Felelős: oktatási miniszter

VII.

Szakoktatás

1. A szakmunkásképzés intézményhálózatának fejlesztése során indokolt fokozni a kollégiumi férőhelyek — azon belül a leány férőhelyek — számának bővítését.

Felelős: munkaügyi miniszter

2. Nem kielégítő a gyógyszerügyi hálózat szakember ellátása. Meg kell vizsgálni milyen intézkedések szükségesek a szakemberhiány mérséklése érdekében.

Felelős: egészségügyi miniszter

3. El kell végezni a szakmunkás szakmák szerkezetének felülvizsgálatát, korrekcióját és az ezzel járó követelmények és tananyagok szükségszerű módosítását.

Felelős: munkaügyi miniszter

4. Igen nagy azoknak a száma, akik az általános iskola 8 osztályát nem végzik el. Csökkenteni kell az általános iskola 8 osztályát tanköteles korban el nem végző tanulók számát és arányát.

Felelős: oktatási miniszter

5. A vezetőképzésben, a közép- és felsőszintű vezető-továbbképzésben indokolt erősíteni az ún. emberi tényezőket, a helyes emberi kapcsolatok oktatását.

Felelős: munkaügyi miniszter

VIII.

Egyéb

1. A jelenleginél nagyobb figyelmet kell fordítani az átlagosnál nehezebb, vagy rosszabb körülmények között dolgozók (kommunális, egészségügyi, kohász, bányász) munkájának bemutatására, a tömegkommunikációs eszközökön keresztül.

Felelős: MT Tájékoztatási Hivatalának elnöke

2. Meg kell vizsgálni és szükség szerint rendezni kell az SZMT partner kérdését, járási, kerületi, városi és nagyközségi tanácsok szintjén.

Felelős: MT Tanácsi Hivatalának elnöke

3. A dolgozók körében az egészséges testmozgás, a munka közbeni testedzés szélesebb körű elterjesztése érdekében az eddiginél jobban kell igényelni a szocialista brigádok szervező segítségét. Az állami sport szervezeteknek a jövőben a tömegek sporttevékenysége érdekében nagyobb és hatékonyabb propagandát kell kifejteni.

Felelős: Országos Testnevelési és Sporthivatal elnöke

4. Az üzemi demokrácia érvényesülése és érvényesítése jogszabályilag rendezett. Ennek ellenére az üzemi demokrácia fórumainak tevékenysége sok esetben formális. A gazdasági vezetők — különösen a középvezetők - nem ismerik feladataikat és szerepüket az üzemi demokráciával kapcsolatos kérdésekben. Gyakran a gazdasági vezetés részéről már előre eldöntött - alternatívák nélküli - vállalati problémákhoz kérik az üzemi demokrácia fórumain a dolgozók véleményét, állásfoglalását. Ezért a jövőben fokozni kell a gazdasági vezetők személyes felelősségét az üzemi demokrácia érvényesüléséért, Munkájuk értékelésénél az eddiginél döntőbb mértékben kell figyelembe venni az üzemi demokrácia fejlesztése és érvényesülése érdekében tett intézkedéseket.

Felelős: felügyeletet ellátó miniszterek, igazságügy miniszter, munkaügyi miniszter, SZOT főtitkárának bevonásával

5. A kivitelező építőiparban bekövetkezett balesetek mintegy 50%-a a vállalatnál egy évnél rövidebb időt töltött dolgozóknál fordul elő. Ez egyértelműen a munkavédelmi oktatás, a propaganda gyengeségeit jelzi, amelynek javítására intézkedéseket kell kiadni.

Felelős: építésügyi és városfejlesztési miniszter, együttműködve az ágazati szakszervezettel.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/1 105. ő. e.

1976. április 26.

A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZOT IRÁNYELVEI

A FŐVÁROSI, MEGYEI TANÁCSOK ÉS A SZAKSZERVEZETEK FŐVÁROSI, MEGYEI SZERVEZETEINEK
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRE
(részlet)

A tanácsok és a szakszervezetek együttműködésének több évtizedes hagyománya van. Kereteit, főbb módszereit párt- és kormányhatározat, törvényi előírás rögzíti. A végrehajtást közösen kimunkált irányelv szolgálta. Az 1967-ben kötött megállapodás - napjainkig - betöltötte szerepét, jelentős eszköze volt közös tevékenységünknek.

Az MSZMP XI., valamint a szakszervezetek XXIII. kongresszusának határozatai minőségileg új követelményeket támasztanak munkáikkal szemben. Szükséges ezért - korábbi eredményeinkre alapozva, s tapasztalatait felhasználva - együttműködésünk, valamint a fővárosi, megyei tanácsok és szerveik (továbbiakban: tanácsok) és a szakszervezetek megyei tanácsai, a szakszervezetek budapesti tanácsa, elnöksége (továbbiakban: szakszervezetek) együttműködésének továbbfejlesztése, amelyhez a következő irányelveket adjuk. Az irányelvben foglaltak nem érintik a szakszervezetek Munka Törvénykönyvében és egyéb jogszabályokban biztosított jogai gyakorlását.

I.

Az együttműködés alapelvei

1./ Az MSZMP XI. kongresszusa a fejlett szocialista társadalom megvalósítását tűzte ki célul. E célkitűzés arra kötelezi a tanácsi és szakszervezeti szerveket, hogy konkrétan és hatékonyabban segítsék a határozatok eredményes megvalósítását. A társadalom anyagi és szellemi erejének mind teljesebb összefogásával vegyenek részt a gazdaság erejének növelésében, ezzel életkörülményeik, szociális, kulturális, egészségügyi ellátásuk rendszeres javításában, a dolgozók politikai, szakmai nevelésében.

A tanácsok önállóságának, hatáskörének növekedése egyre jobb feltételeket biztosít a terület- és településfejlesztési célok eredményes megvalósításához, az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és a szolgáltatások fejlesztéséhez. A központi célkitűzések realizálása, a helyi igényekkel összhangban a helyi állami szervek feladata.

Ahhoz, hogy a megnövekedett feladatokat a megyei és a helyi tanácsok megvalósítsák, elengedhetetlenül szükséges, hogy abban kellő munkamegosztással és együttműködéssel részt vegyenek a társadalmi szervek is. A szakszervezetek fontos feladata az államigazgatási szervek tevékenységének társadalmi segítése és ellenőrzése.

Napjaink egyik legfontosabb feladata a szocialista demokrácia, ezen belül az üzemi, a lakóhelyi, a közéleti demokrácia fejlesztése, a munkásosztály vezető szerepének erősítése. Érvényesítésének egyik fő eszköze a nyílt város és községpolitika, amely meghatározó eleme, mérhető megnyilvánulása a helyi politikának, a tanácsok tömeg kapcsolatának. Ebben a folyamatban központi helyet foglal el a munkások még fokozottabb, sokoldalú bevonása a közügyek intézésébe, a célkitűzések meghatározásába, a végrehajtásba és ellenőrzésbe.

Az együttműködés a jövőben is döntően a gazdaságpolitikai, a település- és területfejlesztési, a társadalompolitikai tevékenységre és a dolgozók érdekképviseletére irányul.

A szakszervezetekkel szemben támasztott társadalmi igény, hogy tevékenységük terjedjen ki a lakóterületekre, közigazgatási egységekre is. A megyei és budapesti szakszervezeti szervek részt vesznek a megye, a főváros, a városok és nagyközségek, a települések ipari, szolgáltatási, kommunális, munkaerő-gazdálkodási, egészségügyi és kulturális politikájának kialakításában, a tanácsok által vagy együttesen hozott döntések, intézkedések végrehajtásában.

A tanácsok - jellegükből adódóan - nem nélkülözhetik azokat a fórumokat, információs és jelző bázisokat, amelyekkel a szakszervezetek rendelkeznek. Kötelességük - mint jó lehetőséget - felhasználni a szocialista demokrácia kiszélesítésére és hatékony gyakorlására, az erkölcsi-anyagi alapok gyarapítására.

2./ A tanácstörvény alapvetően a tanácsok népképviselői, önkormányzati jellegéből adódóan hangsúlyozott jelentőséget tulajdonít a tanácsok és a nem tanácsai szervek közötti együttműködésnek, a lakosság érdekei széles körű érvényesítésének. E kapcsolati rendszeren belül a tanácsai szervek és a szakszervezetek együttműködésének megkülönböztetett szerepe van. A szoros együttműködés egyik feltétele a dolgozók érdekeit szolgáló tervszerű, a tömegszervezeti munka sajátosságaival is számoló munkakapcsolatnak.

A tanácsai és szakszervezeti szervek együttműködése jelentősen hozzájárul a társadalompolitikai, gazdasági, kulturális fejlődéséhez. Elősegíti a szocialista demokrácia kiszélesítését, a dolgozó tömegek közvetlen és közvetett módon való részvételét a tervek, feladatok meghatározásában és végrehajtásában. Az erkölcsi-anyagi erők koncentrálása, a helyi erőforrások hatékonyabb kihasználása lehetővé teszi, hogy különösen a városokban, a munkáslakta településeken a tervezettnél nagyobb mértékben fejlesszék a szociális, kulturális és sportlétesítményeket és a kommunális szolgáltatásokat.

Mindezt elősegítik a megyei együttműködési megállapodások, amelyek tartalmilag is gazdagodva eredményesen szolgálják mindkét szerv feladatainak eredményes megvalósítását a lakosság érdekében.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 513. ó. e.

1976. november 29.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK HATÁROZATA

A SZOCIÁLPOLITIKA FŐBB KÉRDÉSEI TÁVLATI FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYELVEIRE

A munkaügyi miniszter a Szakszervezetek Országos Tanácsának bevonásával, valamint az illetékes állami szervekkel együttműködve javaslatot dolgozott ki az állami szociálpolitika legfontosabb területeinek távlati fejlesztési céljaira és irányaira.

A javaslat kidolgozásának célja, hogy irányt mutasson a tervezés számára az életszínvonalpolitikai célok kialakításához; elősegítse a szociálpolitikai intézkedésekre rendelkezésre álló erőforrások minél hatékonyabb felhasználását. Felvázolja a fejlett szocialista társadalom fontosabb szociálpolitikai céljait.

A szociálpolitika céljai a társadalompolitika részeként határozhatók meg. A szociálpolitika a maga eszközzel közvetlenül befolyásolja az egyének, családok jövedelmét, fogyasztását, életkörülményeit. Az előterjesztés és irányelv tervezet elsősorban a közvetlen elosztás szférájába tartozó szociálpolitikai rendszerekkel, a pénzbeni és természetbeni társadalmi juttatásokkal, intézményekkel, azok fejlesztési irányjaival foglalkozik. Szociális megfontolások kisebb-nagyobb mértékben a gazdaság és a társadalom más területein is érvényesülnek. Ismertek többek között a lakáselosztás, vagy az árpolitika szociális preferenciái. E témákkal az előterjesztés nem foglalkozik. A megbízott szervek foglalkoznak a lakás-, a fogyasztói árpolitika, az oktatás, a szocialista életmód fejlesztési kérdéseivel és elgondolásaikat az illetékes párt és állami fórumok elé terjesztik.

A követendő szociálpolitikai célok és fejlesztési irányok megjelöléséhez alapul vettük a párt XI. kongresszusán elfogadott Program-nyilatkozatot. Felhasználtuk a 15 éves távlati tervezés eddigi eredményeit. A munka előzményeként feldolgoztuk az elmúlt három évtized fontosabb intézkedéseinek hatását. Vizsgáltuk a felszabadulás előtti társadalombiztosítási rendszert, elemeztük a szocialista országok általánosítható tapasztalatait.

A munkát a témában illetékes állami és társadalmi szervekkel együttműködve végeztük, konzultációkat folytattunk a különböző tudományágak képviselőivel, akik véleményét az anyagban hasznosítottuk.

A koncepció általában 15-20 éves távlatot ölel fel. Az erőforrásoknak a népgazdasági tervezés keretében kialakuló nagyságrendjének függvényében a célok egy része adott esetben e távlatnál vagy rövidebb, vagy hosszabb idő alatt valósítható meg. A társadalmi-gazdasági élet változásai ma még előre nem látható újabb megoldandó problémákat vethetnek fel és módosulhatnak a ma helyesnek tartott céljaink is.

Az illetékes szervek bevonásával ellenőrző számításokat végeztünk a célok realitásáról. Jóváhagyott távlati terv hiányában csak bizonyos fejlődési hipotézisekre építhettünk. Feltételezhető, hogy évi mintegy 4 %-os lakossági fogyasztás-növekedés esetén a kijelölt célok általában megvalósíthatók vagy annyira megközelíthetők, hogy a 15-20 éves távlat felső határáig megvalósításra kerülhetnek. A fogyasztás növekedés e mértéke azonban számottevően alacsonyabb az 1976-90-re szóló hosszú távú tervmunkában alapul vett hipotézisnél és ezért törekedtünk arra, hogy ahol lehetett, a szociálpolitikai célokat is szerényebben fogalmazzuk meg.

Az irányelv tervezet kidolgozásában az alábbi csoportosítást alkalmaztuk:

- az irányelv célja és tartalma;
- a gyermekes családok helyzete;
- táppénz, rehabilitáció és üdültetés;
- az időskorúak helyzete;
- a tanácsok tevékenysége a családkról való gondoskodás terén;
- a vállalatok,/szövetkezetek, intézmények/szociális feladatai.

Fenti csoportosítást követve terjesztjük elő javaslatainkat az irányelvekre.

Az előkészítő munka során lefolytatott viták alapján úgy látjuk, hogy a mai ismereteink alapján nem lehetséges minden kérdésben teljes biztonsággal kiforrott és egyöntetű javaslatokat tenni. Az irányelv tervezet ezért alternatívákat is tartalmaz, utal további, illetve más megoldási lehetőségekre. /Ezek indokolását a melléklet tartalmazza./

Budapest, 1976. november 24.

Karakas László s.k.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 521. ő. e.

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA
AZ ÜZEMI DEMOKRÁCIA ERŐSÍTÉSÉRE, A BIZALMIAK, FŐBIZALMIAK TESTÜLETÉNEK
LÉTREHOZÁSÁRA, MŰKÖDTETÉSÉRE

Az MSZMP XI. kongresszusa a fejlett szocialista társadalom építésének egyik legfőbb feltételeként jelölte meg a szocialista demokrácia növelését és annak szerves részeként a munkahelyi, az üzemi demokráciának tartalmi és módszerbeli továbbfejlesztését. A kongresszusi határozat végrehajtása, az üzemi demokrácia meglévő gazdag fórumainak hatékonyabb, eredményesebb működtetése érdekében szükséges részletes tennivalókat a Minisztertanács, a Szakszervezetek Országos Tanácsa és a Kommunista Ifjúsági Szövetség 1975. évben kimunkálta és határozatban, irányelvekben rögzítette. Továbbá a Politikai Bizottság 1974. november 5-i ülésének határozata szerint a Szakszervezetek Országos Tanácsa és a kormány közös felhívással fordult 25 kijelölt vállalathoz a munkásküldöttek tanácskozása, 25 vállalathoz a bizalmiak (főbizalmiak) tanácskozása kísérleti létrehozására, működtetésére. A párt-, állami és társadalmi szervek nagy munkát végeztek az üzemi demokrácia fórumainak felülvizsgálatára, a kísérletek bevezetése érdekében. A vállalatoknál intézkedés történt az üzemi demokratikus fórumok rendszerének kialakítására, továbbfejlesztésére. A pártszervezetek elsősorban a pártdemokrácia fejlesztésével, következetesebb politikai irányítással és ellenőrzéssel, a párttagság mozgósításával segítették, hogy ezt a feladatot politikai jelentőségének megfelelően kezeljék.

Az intézkedések nyomán az üzemi demokráciával való foglalkozás országosan rendszeresebbé és folyamatosabbá vált. Elősegítette, ösztönözte ezt az 50 vállalatra kiterjedően beindított kísérlet. A határozatok, intézkedési tervek végrehajtása megkezdődött, a munka számottevő kezdeti eredményeket hozott. Megállapítható, hogy az üzemi demokrácia fejlesztése jó irányban, szervezettebben, a határozatoknak és a követelményeknek megfelelően halad. Fő tendenciáiban összhangban áll a jelenlegi politikai, társadalmi, gazdasági lehetőségekkel, feladatainkkal. Mind több helyen vált gyakorlattá, hogy a különböző fórumokon a dolgozókat érintő termeléssel és elosztással összefüggő fő kérdéseket döntés előtt szélesebb körben, érdemben megbeszéljük. Növekedett a dolgozók aktivitása - a meglévő és a kísérleti fórumokon egyaránt -, akár a részvételi arányt, akár a felszólalások számát és tartalmát tekintjük. Jól érzékelhető a fejlődés a szocialista brigádokban, a brigádvezetők, a szakszervezeti csoport, illetve a bizalmiak üzemi és gyári, valamint vállalati tanácskozásainál. Ezeket a már meglévő fórumokat rendszeresen működtetik, helyenként pedig különböző kérdésekben meghatározott jogkört biztosítottak számukra. Az üzemi demokrácia továbbfejlesztésében elért eredmények hatása hozzájárult ahhoz, hogy erősödik a tulajdonosi szemlélet, több helyen javult a fegyelem, egyértelműbbé válik a jogok és köteleességek összhangja.

Az alapvetően pozitív fejlődés hangsúlyozása mellett jelezzük, hogy a határozatok végrehajtása időarányosan még csak kezdeti szakaszában van. Megállapítható, hogy az üzemi demokrácia fejlesztésében jelentős tartalékokkal rendelkezünk. A dolgozók különböző tanácskozásain még mindig a tájékoztató jellegű napirendek vannak többségben. További gondok forrása a munkásfelvetések, vélemények, javaslatok és álláspontok megfelelő rögzítésének, feldolgozásának, megválaszolásának hiánya, a szükséges intézkedések elmaradása. Ezt a munkások gyakran szóvá teszik. Az egyes közvetlen és képviseleti fórumok feladat- és jogköre még nem kellően elhatárolt. Sokszor azonos témákat minden fórumon megtárgyalnak, sok még a párhuzamosság és formai elem. Az üzemi demokrácia fejlődését nagymértékben befolyásolja, egyes esetekben gátolja, hogy lassú a fejlődés és több helyen lemaradás van a vállalati belső irányítási mechanizmus korszerűsítésében, a közvetlen termelést irányító vezetők kellő felkészítésében és hatáskörük megfelelő kialakításában. Ezt a helyi gazdasági vezetők is többször felvetik, a továbbfejlődés egyik akadályának tartják. A sajtó, a rádió, a televízió műsoraival, cikkeivel több helyes kezdeményezést indított, hasznos új formákat alkalmazott, mégsem adott mindig olyan mélységű segítséget az üzemi demokrácia elveinek egységesebb értelmezéséhez - és különösen gyakorlati kibontakoztatásához -, amelyre szükség lett volna; nem tudta együttesen megjeleníteni a jogok és kötelességek egységét.

II

A határozatok alapján 50 vállalatnál létrehozták az üzemegységekben és a vállalatoknál a munkásküldöttek, valamint a szakszervezeti bizalmiak és főbizalmiak tanácskozásait. A kísérletek politikailag kedvező visszhangot váltottak ki az üzemek közvéleményében. Az új fórumok működése elősegítette - az eddigiektől szélesebb körben - a termelési, gazdálkodási célok megismertetését, megértését és az aktívabb végrehajtást.

A kísérleti fórumok értékelése alapján ma már megérett a helyzet a kísérlet lezárására és a további feladatok meghatározására. Általános vélemény és tapasztalat, hogy a szakszervezeti bizalmiak és főbizalmiak tanácskozása bizonyult a legtöbb vonatkozásban életképesebbnek és hasznosabbnak.

A bizalmiak és főbizalmiak tanácskozása a vélemények és tapasztalatok alapján formájában bevált, tartalmában gazdagabb volt, továbbfejlesztésre alkalmasnak bizonyult. A tanácskozásokon tárgyalt témák megfeleltek a központi irányelveknek és az adott időszak jellegének; többségében a vállalat legfőbb kérdéseire irányultak és a döntések előkészítő szakaszában kerültek a fórumra. Jó volt az értekezletek légköre, sok hasznos javaslat hangzott el. A bizalmi véleménye kialakításakor támaszkodni tudott csoportjára, kis kollektívájára. A bizalmi a dolgozók és a vezetők is egyaránt ismerik és elismerik, így kapcsolatai folyamatosak. A munkahely és az egyes dolgozók napi ügyeivel való foglalkozás reális talajt és szemléletet biztosít számára a dolgozók véleményének közvetítésére, képviselésére. A bizalmi tanácskozások kísérlete során több dolgozó és aktivista szóvá tette, miért maradt csak konzultációs jellegű ez a tanácskozás. Több lehetőséget látnak benne, és ezért jogkörük bővítését kérik.

A munkásküldöttek tanácskozásának - mint új formának - az irányelvek szerinti bevezetésére jelentős erőfeszítések történtek a párt-, gazdasági és szakszervezeti szervek részéről. Néhány üzemben ez a forma is hozzájárult az üzemi demokrácia módszereinek gazdagításához. A dolgozói és vezetői vélemények nagyobb része, valamint összesített tapasztalataik alapján több okból mégsem vált be, nem érte el a célját.

A munkásküldöttek, az üzemek közvéleménye, sokszor még a gazdasági vezetők sem értették meg a fórum lényegét. Előkészítése, a munkásküldöttek külön megválasztása, felkészítése többletfeladatokat jelentett a gazdasági, politikai és mozgalmi vezetők számára. Már maga a

küldöttválasztás sem vált a kollektívák belső ügyévé. A küldöttek nem vagy alig kaptak önálló szerepet. Munkájuk nem tudott folyamatossá válni, így sokszor nem volt arra módjuk, hogy a dolgozók között javaslatokat gyűjtsenek, közvetítsenek. Ezért a munkásküldöttek számára problémát okozott egyrészt munkatársaik véleményének, javaslatainak megfelelő képvisellete a tanácskozásokon, másrészt a tanácskozásokat követő megfelelő, gyors beszámolás választóik előtt.

III

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a párt-, az állami és tömegszervezetek összességében eredményes munkát végeztek az üzemi demokrácia vonatkozó határozatainak végrehajtásában. Hangsúlyozza, hogy a jövőbeni tennivalók alapját, fő irányát az MSZMP XI. kongresszusa határozatai, valamint az ennek végrehajtását szolgáló állami és szakszervezeti irányelvek képezik, összhangban politikai és gazdasági feladatainkkal, az üzemi demokrácia már működő, hagyományos formáinak jobb kihasználását, működési feltételeinek kiszélesítését, a dolgozóknak a gazdálkodásba és a vezetésbe való fokozottabb bevonását kell szorgalmazni.

Az 50 kijelölt vállalatnál folyó kísérletet be kell fejezni. Megérett a feltétele annak, hogy az üzemi demokrácia már működő fórumait a bizalmi testülettel mint új formával bővítsük. Ennek megfelelően a dolgozók képviselati fórumaként a nagy- és középüzemekben a bizalmiak, főbizalmiak testületét kell létrehozni. A kisüzemekben és munkahelyeken továbbra is az üzemi dolgozók gyűlése, a munkásgyűlések töltik be ezt a szerepet.

1. A Politikai Bizottság az üzemi demokrácia erősítése és egységes rendezése érdekében a következő vállalati, munkahelyi fórumok működését tartja szükségesnek:

- a) vállalatoknál - az összes dolgozó képviselati fórumaként - meghatározott kérdésekben rendszeresen működjön a bizalmiak, főbizalmiak testülete, valamint a vállalati szakszervezeti tanács, illetve szakszervezeti bizottság együttes tanácskozása; a kisüzemekben és munkahelyeken a dolgozók gyűlése, munkásgyűlések;
- b) vállalatoknál - legalább évente - össze kell hívni a szocialista brigádvezetők tanácskozását;
- c) munkahelyeken - a dolgozók közvetlen részvételével - rendszeresen hívják össze a termelési tanácskozást, a brigádértekezletet és a szakszervezeti csoportértekezletet;
- d) a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően - szükség szerint - kell összehívni a különböző rétegtanácskozásokat.

2. A dolgozók munkáját és életkörülményeit alapvetően érintő kérdésekben a bizalmiak és főbizalmiak testülete a vállalati szakszervezeti tanácsokkal, illetve a szakszervezeti bizottságokkal együttes ülésen:

- foglaljon állást az évenkénti bérfejlesztés felhasználásának főbb elveiről és arányairól, a részesedési alap felosztásáról;
- hozzon döntést a kollektív szerződés megkötéséről és annak végrehajtásáról szóló évenkénti beszámoló elfogadásáról, illetve a szükséges módosításokról, a vállalati szociális tervről, a szociális, kulturális, sport- és segélyezési alap és üdülési alap felosztásáról;
- véleményezze a középtávú és éves vállalati terveket, és ezzel együtt a vállalati gazdasági vezetés (ehhez kapcsolódva az igazgatók és helyetteseik) éves tevékenységét.

A bizalmi, főbizalmi testület felsorolt jogait a vállalati szakszervezeti tanácsokkal, illetve szakszervezeti bizottságokkal együttes ülésen - a dolgozók megbízásából és érdekeiknek megfelelően - úgy gyakorolja, hogy hatékonyabban vonja be őket a vezetésbe, a döntésekbe, s ezáltal is tovább erősödjön a szakszervezeti vezetés és tagság kapcsolata, a pártszervezetekkel és a gazdasági vezetőkkel való együttműködése.

A vállalati szakszervezeti tanácsok, szakszervezeti bizottságok a bizalmiakkal közösen gyakorolt jogokon túlmenően, minden hatáskörükbe tartozó kérdésben továbbra is gyakorolják törvényekben biztosított jogaikat.

3. A Politikai Bizottság felkéri a Minisztertanácsot, hogy a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben - a fenti elvekkkel összhangban - határozza meg az üzemi demokrácia fejlesztésével összefüggő állami feladatokat. Ezen belül utasítsa az ágazati minisztereket olyan intézkedések kiadására, mely kötelezi a vállalatok vezetőit:

- az egyszemélyi felelősség következetes és határozott érvényesítése mellett az üzemi demokrácia fórumaira való fokozott támaszkodásra és az ezek eredményes működéséhez szükséges feltételek biztosítására;
- a belső szervezeti, irányítási, elszámolási és információs rendszer korszerűsítésének meggyorsítására, a közép- és alsószintű vezetők hatáskörének növelésére;
- a dolgozóknak a fórumokon elhangzott észrevételei, javaslatai érdemben és megfelelő határidőn belül való megválaszolására, illetve intézésére.

4. A Szakszervezetek Országos Tanácsa határozza meg a szakszervezeti vezető testületek és tisztségviselők feladatait az üzemi demokrácia továbbfejlesztésében.

A szakszervezeti szervek:

- adjanak iránymutatást a vállalati, munkahelyi fórumok tevékenységére, szerepére és feladatára;
- biztosítsák a bizalmi, főbizalmi testület eredményes működését, jogainak a szakszervezeti tanácsokkal, illetve szakszervezeti bizottságokkal való együttes gyakorlását;
- támogassák az egyszemélyi vezetést, a gazdasági vezetők termelést, gazdálkodást szervező, irányító munkáját;
- fordítsanak nagy figyelmet az üzemi demokrácia gyakorlatában a jogok és kötelességek egységére;
- segítsék, hogy a fórumok rendszeres és rendeltetésszerű működésükkel hatékonyabban támogassák a vállalati és népgazdasági tervek megvalósítását, biztosítsák a dolgozók mozgósítását;
- kiemelt feladatként kezeljék - a pártszervezetekkel együttműködve - a bizalmiak kiválasztását, alkalmassá tételét, nagy politikai felelősséggel járó jogaik gyakorlására való felkészítését.

A szakszervezeti szervek és vezetőik legyenek az összes üzemi demokratikus fórum hatékony működésének, a bizalmi, főbizalmi testület létrehozásának legfőbb szervezői, aktív támogatói.

5. A Politikai Bizottság - a párt és a tömegek kapcsolatának erősítése érdekében - továbbra is fontosnak tartja, hogy a pártszervek és -szervezetek legyenek az üzemi demokrácia erősítésének felelősei, politikai irányítói. Ebben a munkában tekintsék legfőbb támaszunknak a szakszervezetekben és a KISZ-ben, valamint a gazdasági vezetésben dolgozó kommunistákat. Erősítsék tevékenységüket és gondoskodjanak rendszeres politikai felkészítésükről. Segítsék elő a gazdasági vezetők (az igazgatók és helyetteseik) éves tevékenységének véleményezését. Az üzemi demokrácia szélesebb körű kibontakoztatása, rendeltetésszerű működése érdekében igényeljék a szakszervezetek még eredményesebb mozgósító, szervező és nevelő munkáját. Érvényesítsék a gazdasági vezetők egyszemélyi, politikai felelősségét, még aktívabb részvételüket az üzemi demokrácia fejlesztésében. Az állami és a szakszervezeti szervekben dolgozó kommunisták rendszeres beszámoltatásával - az időszerű feladatokkal együtt - ellenőrizték az üzemi demokrácia érvényesülését. Ösztönözzék jobban a KISZ-szervezeteket arra, hogy politikailag aktívabban használják ki az üzemi demokrácia fórumait - együttműködve a szakszervezetekkel - az ifjúság érdekképviselőiben, mozgósításában, nevelésében. A KISZ Központi Bizottsága jelölje meg a KISZ-szervek és -szervezetek feladatait az üzemi demokrácia továbbfejlesztésében.

El kell érni, hogy a propagandában, agitációban, a sajtóban, a rádióban és a televízióban a követelményeknek megfelelő helyet kapjanak az üzemi demokrácia időszerű politikai, elvi kérdései és jó gyakorlati példái. A pártszervezetek folytassanak hatékonyabb agitációs és propagandamunkát annak érdekében, hogy a párttagság jobban megértse és egységesen értelmezze az üzemi demokrácia érvényesítésében és erősítésében előttünk álló feladatokat, a pártszervezetek, a KISZ-szervezetek, a szakszervezetek, a gazdasági vezetés helyét, szerepét.

6. A feladatokat az alábbi ütemezés szerint kell végrehajtani:

a) 1977. június 1-ig kerüljön kiadásra a Minisztertanács, majd ezt követően a SZOT határozata, 1977. július 1-ig a minisztériumok és az iparági, ágazati szakszervezetek adjanak ki együttes intézkedési tervet a Minisztertanács, illetve a SZOT határozatának végrehajtására;
b) a bizalmiak, főbizalmiak testületének rendszerét két év alatt - 1978 végéig - fokozatosan be kell vezetni az ipar, építőipar, a közlekedés, a kereskedelem, valamint a mezőgazdaság állami szektoraiban.

1979 végéig - a tapasztalatokat figyelembe véve - javaslatot kell kidolgozni a népgazdaság egyéb területein (szolgáltatás, hivatali szervek) a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztésére;
c) a bizalmi testületek rendszerének általános bevezetését fel kell használni a szakszervezetek üzemi szerveinek további egyszerűsítésére. A bizalmi testületek létrehozása után - ahol a szükséges feltételek biztosítottak - a szakszervezetek támogassák helyi szerveiknek az üzemi szakszervezeti szervezet egyszerűsítésére vonatkozó kezdeményezéseit.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa - a gyakorlati tapasztalatokat figyelembe véve - a magyar szakszervezetek XXIV. kongresszusának tegyen javaslatot a szükséges intézkedésekre.

Megjelent: Az MSZMP határozatai és dokumentumai, 1975-1980. Kossuth, 1983.

1977. június 27.

A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ÉS A TERMELŐSZÖVETKEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ELNÖKSÉGÉNEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ IRÁNYELVEI

A szakszervezetek és a mezőgazdasági szövetkezetek érdekképviselői szervei együttműködésének több területén /társadalombiztosítás, munkavédelem, a dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő jogszabályok, törvényes rendelkezések előkészítése, munkamozgalmak országos szervezése, a kulturális nevelő munka, stb./ hagyományai vannak, keretei, főbb módszerei az elmúlt években továbbfejlődtek, szélesedtek.

A két szervezet közötti együttműködés elősegítette a munkás-paraszt szövetség erősítését, a két alapvető osztály együttműködését, élet- és munkakörülményeik tervszerűbb fejlesztését.

I.

Az együttműködés elvei és célja

1./ Az MSZMP programnyilatkozata, a XI. kongresszus határozata, a szakszervezetek XXIII., valamint a Mezőgazdasági Szövetkezetek III. kongresszusa határozatai végrehajtása, a gazdasági feladatok megvalósítása, a dolgozók társadalmi aktivitásának kiszélesítése, élet- és munkakörülményeinek rendszeres és összehangolt javítása új követelményeket támasztanak a SZOT és a TOT együttműködése iránt.

Az együttműködés célja; a munkásosztály és a szövetkezeti parasztság képviselői szervei együttműködésének erősítése; a két alapvető osztály élet- és munkakörülményeit érintő főbb intézkedések összehangolása, tervszerű, arányos fejlesztése; a szocialista demokratizmus

fejlesztése az üzemekben és a termelőszövetkezetekben; a dolgozók társadalmi tevékenységének, aktivitásának fejlesztése; a népgazdaság V. ötéves tervének maradéktalan teljesítése; a szakszervezeti mozgalom tapasztalatainak felhasználása a termelőszövetkezetekben.

2./ Az együttműködésnek elő kell segíteni a munkásparaszt szövetség erősítését. Abból kell kiindulni, hogy a szakszervezeti mozgalom átfogja a bérből és fizetésből élők összességét, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa a termelőszövetkezeti parasztság érdekképviselői, társadalmi és mozgalmi szervezete.

Az együttműködésben a kétoldalú és a kölcsönös érdekeken alapuló kapcsolatok érvényesülnek. Figyelembe veszik a szakszervezetek alapszabályában és a termelőszövetkezeti törvényben megfogalmazott követelményeket.

II.

Az együttműködés főbb területei

A SZOT és a TOT Elnöksége egyeztetett közös álláspont kialakítása után terjeszt párt- és állami szervek elé minden olyan nagy jelentőségű előterjesztést, jogszabály-tervezetet, melyek a termelőszövetkezetek tagjainak, valamint a bérből és fizetésből élő dolgozók élet-és munkakörülményeit kölcsönösen érintik.

A két szervezet időközönként értékeli a dolgozók életszínvonalának, szociális körülményeinek alakulását, a vonatkozó határozatok, rendelkezések végrehajtásának tapasztalatait, és összehangolják a további feladatokat.

Az együttműködés kiterjed:

- életszínvonal-politikai, szociálpolitikai intézkedések összehangolására;
- a termelőszövetkezeti tagok, a bérből és fizetésből élő tsz-alkalmazottak jövedelmének és jövedelem arányának népgazdasági tervben meghatározott mértékű alakítására;
- a lakossági ellátást, az exportfeladatok és az élelmiszergazdaság feladatai végrehajtását elősegítő intézkedésekre;
- a munkamozgalmak, országos akciók és rendezvények összehangolt szervezésére, azok végrehajtására és értékelésére;
- a munkahelyi demokrácia érvényre juttatására;
- az üdültetés fejlesztésére, szélesítésére, a közös létesítmények megvalósítására;
- az üzemegészségügy szervezeti, személyi, tárgyi feltételeinek kialakítására, tervszerű fejlesztésére;
- művelődési és sport-tevékenységük összehangolására, a személyi és anyagi feltételek tervszerű fejlesztésére;
- a tömegkommunikációs eszközök igénybevételének koordinálására, a közvélemény reális és időben történő tájékoztatására, helyes irányú befolyásolására;
- a tisztségviselők képzésére és továbbképzésére, a szakszervezeti tagság politikai felvilágosítására;
- a társadalombiztosítási ügyintézés, a belső ellenőrzés demokratizálására, a társadalombiztosítási tanácsok szervezésére, valamint a társadalombiztosítási agitációs és propaganda munka erősítésére;
- a területi szervek együttműködésének fejlesztésére;
- a munkakörülmények, munkavédelmi tevékenység tervszerű fejlesztésére, a nevelő, felvilágosító és propaganda tevékenységre;
- a tanácsi szervek, gazdasági vezetők munkavédelmet irányító és ellenőrző munkájának segítésére.

A dolgozókat érintő SZOT és TOT közös előterjesztések, intézkedések előkészítése és megtétele előtt a SZOT és a TOT Elnöksége szükség szerint igényli a MEDOSZ-szal történő

előzetes egyeztetést, véleménykérést. Kölcsönösen elősegítik a mezőgazdasági szövetkezetekben működő szakszervezeti szervezetek megerősödését, munkáját.

A termelőszövetkezeti alkalmazottakat érintő kérdésekben a TOT Elnöksége, a MEDOSZ Elnöksége az együttműködési megállapodásuk szerint járnak el.

III.

Az együttműködés módszerei

1./ Alapvető tennivaló az eddig alkalmazott jó módszerek alkalmazása és továbbfejlesztése:

- kölcsönös meghívás /esetleg képviselő/ a különböző testületekben és bizottságokban;
- vezetői információ és véleménycsere;
- különböző akciók, felhívások együttes meghirdetése, szervezése;
- apparátusok közötti munkakapcsolat fejlesztése;
- közös irányelvek, ajánlások, állásfoglalások és felhívások kiadása;
- tapasztalatok kölcsönös cseréje, az egyeztetést igénylő tervkonceptiók, előterjesztések, határozatok, állásfoglalások egymás rendelkezésére bocsátása.

2./ A kapcsolat rendjét a következők szerint célszerű kialakítani:

- A Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa Elnöksége a SZOT Elnökségével és az ügyintéző szervezet a SZOT illetékes osztályaival, főigazgatóságaival működnek együtt;
- a területi /megyei/ szövetségek a szakszervezetek megyei tanácsaival, a MEDOSZ területi szerveivel, valamint a megyei társadalombiztosítási igazgatóságokkal tartják a kapcsolatot.

IV.

Szervezési jellegű feladatok

1./ Az együttműködő szervezetek vizsgálják az együttműködés tapasztalatait és egy időben tegyenek intézkedéseket a kapcsolatok fejlesztésére.

Az együttműködési feladatokat éves munkatervekben célszerű meghatározni. A MEDOSZ és a TOT együttműködését írásba kell foglalni.

2. / Az együttműködés tartalmát, módszereit, eredményességét a SZOT Elnöksége, a TOT Elnöksége választási ciklusonként egy alkalommal; megyei, területi szinten szükség szerint értékeljék /ciklusonként legalább két alkalommal/.

3. / A SZOT és a TOT vezetése gondoskodjon arról, hogy a kapcsolódó szervezetek megismerjék az együttműködési irányelveket, azt alkalmazzák saját tevékenységi területükre, betartását pedig folyamatosan ellenőrizzék.

ZÁRADÉK

Az együttműködés irányelvét kapják:

MSZMP Párt- és Tömegszervezetek Osztálya

MSZMP Ipari, Mezőgazdasági és Közlekedési Osztálya

SZOT Elnökség tagjai

TOT Elnökség tagjai

Területi /megyei/ szövetségek elnökségei

SZMT-k elnökségei

MEDOSZ megyei bizottságai.

A SZOT és a TOT vezetői gondoskodnak az irányelvek megfelelő nyilvánosságra hozataláról.

Budapest, 1977. június 28.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 529. ó. e.

1977. október 23.

A MAGYAR SZAKSZERVEZETEK ÉS A FEJLETT SZOCIALISTA TÁRSADALOM.

GÁSPÁR SÁNDOR CIKKE A NÉPSZAVÁBAN

(Részlet)

A szakszervezetek meghatározott társadalmi körülmények között jönnek létre és fejlődnek, meghatározott társadalmi körülmények, társadalmi szükségletek teszik indokolttá létezésüket, működésüket. Kialakulásuk a kapitalista társadalmi-termelési viszonyokhoz kapcsolódik, működésük azonban túlnő a kapitalizmus keretein, létezésük és tevékenységük szükségszerű a szocialista társadalmi-termelési viszonyok között, a fejlett szocialista társadalom építése idején is.

A történelemben először a bolsevik párt által irányított szakszervezetek találták szemben magukat azzal a kérdéssel, hogy milyen szerepe legyen a szakszervezeti mozgalomnak olyan körülmények között, amikor a hatalom a munkásosztály kezében van. Jól ismert, hogy e kérdésre nem volt egyszerű a válaszadás: viták, konfliktusok között zajlott le. Ebben a vitában, amelyben a legkülönbözőbb szélsőséges nézetek – a szakszervezetek államosításának trockiji elképzelésétől az úgynevezett munkásellenzékéről vallott felfogásig – láttak napvilágot és csaptak össze, győzedelmeskedtek azok a lenini elvek, amelyek elméleti alapját képezik a szocialista országok pártjai, így a Magyar Szocialista Munkáspárt szakszervezeti politikájának.

Lenin rakta le a szocialista viszonyok között működő szakszervezetek munkájának máig érvényes és a jövőben is helytálló alapelveit. Nem kívánta állami szervvé tenni a szakszervezeteket, nem engedte alávetni az állami vezetésnek. *Érvényesítette a forradalmi párt befolyását a szakszervezetekben, s a pártirányítás elengedhetetlen szükségessége mellett mindig hangsúlyozta a szakszervezetek pártonkívüli jellegét, szervezeti önállóságát.* Ezek a lenini gondolatok segítettek és ma is segítenek eligazodni, mert a munkáshatalom kivívásával a szocialista országokban a szakszervezetek is teljesen új helyzetbe kerültek a kapitalizmus viszonyaihoz képest. Az új politikai, hatalmi és termelési viszonyok között gyökeresen megváltozott szerepük, és fokozatosan számos új vonásra tettek szert, amely vonásokkal a kapitalizmus körülményei között természetesen nem rendelkeztek.

A szocialista országokban dolgozó szakszervezetek *új típusú szakszervezetek.* A szakszervezetek helyzetét érintő legfontosabb változás, hogy *annak az osztálynak a szervezetei, amely az állami hatalmat gyakorolja.* A szakszervezetek azonban nem válnak állami szervezetté, tevékenységük döntően a dolgozók önkéntességére és öntevékenységére épül. A kapitalizmus viszonyai között a szakszervezetek szükségszerűen szemben álltak és állnak az államhatalommal és az azt támogató szervezetekkel. Szocialista viszonyok között a munkásosztály felhasználja szakszervezeteit is arra, hogy erősítse a hatalmát, szélesítse annak tömegbázisát. A szakszervezetek a hatalom gyakorlásában a társadalmi szervezetekre jellemző, nevelő, meggyőző módszerekkel vesznek részt. Jogaik kibővültek, céljaik átfogóbbak és sokoldalúbbak, az egész nép sorsának alakulását befolyásolják.

A munkásosztály érdekeinek szolgálatában *a szakszervezeteknek figyelembe kell venniük, hogy a munkásosztály van hatalmon, de azt is, hogy az általuk tömörített dolgozók bérből és*

fizetésből élő munkavállalók, akiknek a szakszervezetek történelmileg kialakult érdekvédelmi szervezetei. E kettős szerepet megfelelően betölteni, mint ezt a tapasztalatok is bizonyítják, nehéz és bonyolult feladat.

Szocialista viszonyok között a munkásosztály érdekeinek megfelelő szervezkedés előtt nincs semmiféle politikai, jogi vagy más akadály. Ennek következtében a szakszervezetek valóban tömegszervezetekké válnak, tömörítik a munkásosztályt, valamint a bérből és fizetésből élők túlnyomó többségét. Kiépített szervezeteik révén minden munkahelyen átfogják, és képesek mozgósítani a bérből és fizetésből élő dolgozókat. Ez megnöveli jelentőségüket, felelősségüket és az irántuk támasztott társadalmi igényeket is.

A kapitalizmus viszonyai között a szakszervezetek általában a szervezett dolgozók érdekeit védik, képviselik. Szocialista viszonyok között a szakszervezetek tevékenysége a bérből és fizetésből élők érdekein túl minden dolgozó általános érdekeit is szolgálja. A megnövekedett jogok nem csupán a munkavállalók érdekvédelmét, hanem a munkásosztálynak a vezetésbe, a közéletbe való intézményes bevonását és lehetővé teszik. Mint a munkáshatalom vezető osztályának szervezetei, szükségszerűen részt vesznek a társadalom egész életét alapvetően érintő minden lényeges kérdés eldöntésében, amely közvetve vagy közvetlenül érinti a szakszervezetekbe tömörült dolgozókat.

A PÁRT ÉS A SZAKSZERVEZETEK KAPCSOLATA

A szakszervezetek a párt irányításával fejtik ki tevékenységüket, a párt eszmei, politikai vezetése érvényesült tevékenységükben. A pártirányítás biztosítja a szakszervezeti mozgalom eszmei, politikai egységét, valamint azt, hogy a szakszervezetek tevékenysége a munkásosztály legfontosabb érdekeinek szolgálatára, a munkáshatalom erősítésére, a szocializmus építésének segítésére irányuljon.

A demokrácia nem független tértől és időtől. Mindig és mindenhol osztálytartalma volt és van. Minden kérdésben tanácskozni a dolgozókkal – figyelmeztetett Lenin, és amikor a szakszervezetek szerepéről, mindennapi tevékenységéről írt, azt a marxista tanítást realizálta, hogy a tömegek legyenek cselekvő részesei saját történelmi céljaik megvalósításának. Elgondolása szerint a szocializmus igényli a munkások közvetlen részvételét a gazdálkodásban, az igazgatásban és a közélet irányításában is. Ehhez szükséges a dolgozók szakmai, politikai és műveltségbeli színvonalának olyan mérvű emelkedése, amely igényt támaszt az emberekben a közéletben való részvételre. Ezzel együtt jár az is, hogy a munkásosztály új módon viszonyuljon a termeléshez, a közösség ügyeihez. Ez igen nehéz út, amelyen csak lépésről lépésre lehet haladni.

A szocializmus építésének egyik feltétele, amelynek jelentőségét nehezen lehetne a mi rendszerünkben túlbecsülni: *a dolgozók társadalmi aktivitása.* Lenin azt a szerepet szánta a szakszervezeteknek, mint az uralkodó osztály legnagyobb, legátfogóbb tömegszervezeteinek, hogy tömörítsék a dolgozókat, tanítsák őket a vezetésre, a gazdálkodásra, az igazgatásra. Lenin a szakszervezetben látta azt a szervezetet, amelynek keretei között az uralkodó osztály felemelheti önmagát. Dolgozzék, tanuljon, művelődjék, hogy osztályméretekben lépes legyen ellátni történelmi hivatását. *Ilyen értelemben a kommunizmus iskolái a szakszervezetek.*

Szocialista viszonyok között a szakszervezetek tevékenységének már szinte „klasszikus” területe a termelés, a gazdálkodást segítő munka. Ez alapvető fontosságú, hiszen csakis a termelőmunka, az erős népgazdaság biztosítja az életszínvonal rendszeres emelkedését, az elosztás, a felhalmozás bővülő javait. A bérből és fizetésből élők élvezik a munka minden eredményét, de ha nem kielégítő a fejlődés, ha nem javul a gazdálkodás, nem növekszik a termelés, ha kifogásolható a munka minősége és a fegyelem, akkor érzékelik ennek hátrányát is. A termelés, a magasabb színvonalú munka teremti meg a nagyobb jövedelmet, a jobb szociális ellátottságot, a magasabb nyugdíjakat. A termelés eredményei teszik lehetővé a

munkaidő rövidítését, a kulturális, az egészségügyi ellátás, az oktatás fejlesztését, az internacionalista kötelezettséget teljesítését.

Ezek a lenini elvek jellemzik alapvetően a magyar szakszervezetek és általában a szocialista országokbeli szakszervezetek tevékenységét. Ma még inkább érvényes a VIII. szakszervezeti világtalálkozó megállapítása, amely szerint: „... a szocialista országok szakszervezetei olyan jogokkal, lehetőségekkel, felelősséggel és szabadsággal rendelkeznek, amelyek azelőtt minden más rendszerben ismeretlenek voltak”.

Szocialista viszonyok között az érdekvédelem is tágabb, szélesebb kört felölelő munka. Nekünk mint a hatalmon levő osztálynak az egész nemzeti jövőért kell felelnünk. Az alapvető cél, a dolgozók ügyének szolgálata, lényegében azonos. A meghatározó különbség mégis a szakszervezeti munka lehetőségeiben van, hiszen mi, a hatalom és annak minden szükséges eszköze birtokában – az ebből következő lehetőségekkel és kötelezettségekkel élve –, az ország gazdáinak felelősségével munkálkodhatunk. Ez tette lehetővé és követelménnyé, hogy gyorsan kinőjünk a „klasszikus szakszervezeti mozgalom” ruháját, s minőségileg mást és többet vállalhassunk, mint a kapitalizmus időszakában.

CSAK A SZOCIALISTA RENDSZERBEN

A szakszervezetek a munkáshatalom körülményei között virágkorukat élik. Szerepük, jogaik és feladataik állandóan növekednek, elmélyülnek. *A történelem bebizonyította, hogy csak a szocialista rendszer biztosíthat a szakszervezeti mozgalomnak olyan széles körű jogokat, amelyekkel helyesen élve minden tekintetben képes magas színvonalon képviselni, védeni a dolgozók összessége és az egyének jogos érdekeit.*

Sokan nem tudják megfelelően értékelni a szocialista országok szakszervezeti mozgalmának sokszínűségét, osztályjellegét. Ezért minden biztonnal minket is terhel felelősség, mert nem tudjuk reálisan bemutatni a magunk valóságát. Ennek egyik magyarázata az, hogy a hatalom megszilárdításáért folyó harc egy kritikus időszakában eléggé összefonódtak azok a szervezetek, amelyek a proletárdiktatúra rendszerében a munkáshatalmat képviselték. Összefonódtak a tevékenységi körök, a párt-, az állami és a szakszervezeti funkciók. Talán még mindig kísér bennünket ennek az árnyéka, holott ezen mi már régen változtattunk, de nem beszéltünk róla eleget.

A szocialista építőmunka előrehaladásával szüntelen tovább módosul, változik, mélyül és kiegészül a szakszervezet funkciója. A társadalmi fejlődéssel párhuzamosan mind több és bonyolultabb feladat vár a szakszervezeti mozgalomra. Meg kell jegyeznünk, hogy mi magyarok e felismeréshez a lenini irodalom tanulmányozása által, de saját keserves és véráldozatot kívánó tapasztalataink útján is jutottunk. 1956 előtt a magyar párt akkori vezetői figyelmen kívül hagyták a szakszervezetek pártirányítására, szervezeti önállóságára, társadalmi szerepére, mindenekelőtt érdekvédelmi tevékenységére vonatkozó lenini elveket. Figyelmen kívül hagyták, hogy a szakszervezetek a munkáshatalom körülményei között is kötelesek a munkások, a dolgozók, egyszóval tagjaik érdekeit védelmezni, kötelesek az állam bürokratikus kinövéséi ellen fellépni. Lenin világosan látta ennek szükségszerűségét, és azt is, hogy e tevékenység gyakorlása nélkül a szakszervezetek képtelenek eleget tenni a hatalom erősítésére, a gazdasági fejlesztésre irányuló feladataiknak.

A magyar szakszervezeti mozgalom a felszabadulás előtt, minden nagyszerűsége, történelmi értéke mellett, korlátok között, szűk területen dolgozott. Akkor lényegében csak azért harcolhatott, hogy a munkásember, a dolgozó, minél kedvezőbb körülmények között adhassa el munkarejét. Emellett megpróbálta védeni a dolgozókat az önkénnyel szemben. Az akkori társadalom körülményei között – a hatalommal való szembenállás miatt – a szakszervezetek csak erre koncentrálnak erejüket, és csak jóval kisebb mértékben

jelentkezhetett a szociális és kulturális tevékenység, a szociális gondoskodás, a nevelés feladata.

A magyar szakszervezetek azonban mindig sajátjuknak is vallották a munkásmozgalom évszázados nagy álmának, a szocializmusnak a felépítését. Ezért vettek részt a munkáshatalom kivívásában, részt vállaltak szüntelen erősítésében, védelmében, a fejlett szocialista társadalom építésében. Ezzel tehát kiléptek arról a szűk területről, amelyen élhettek és tevékenykedhettek a felszabadulás előtt. *A szakszervezeti mozgalom ma a magyar munkásosztály, a bérből és fizetésből élő dolgozók legátfogóbb tömegszervezete.* Soraiban a tudatossá, az elvi politikai szilárdság legkülönbözőbb fokán álló munkások, dolgozók tömörülnek. Feladatait a tagság megnyerésével, a kényszer és a parancsolgatás mellőzésével, a meggyőzés módszereinek alkalmazásával valósítja meg.

Mindig mérlegeljük a feladatok emberi oldalait, a dolgozó tömegekre gyakorolt hatásukat. Szakszervezeti hivatásunkból eredő kötelességünk a dolgozó emberek szemével látni, fülével hallani és fejével gondolkodni. A magyar szakszervezeteknek a társadalom és a dolgozók életét érintő kérdésekben szavuk van, súlyuk, tekintélyük, hatáskörük, erkölcsi-anyagi eszközeik, lehetőségeik vannak, és szervezeti erejük van. Jogaik lehetővé teszik, hogy mind színvonalasabban gyakorolják funkcióikat a szocializmus viszonyai között. A szakszervezetek élvezik négymillió tagjuk bizalmát, cselekvő támogatását, munkájukkal áthatják az egész társadalom életét.

A SZAKSZERVEZETEK HATALMI TÉNYEZŐK

A fejlett szocializmus építésének programja azonban a magyar szakszervezetek elé is új, magasabb követelményeket állított. Arra kötelez, hogy javítsuk munkánk minőségét, hatékonyságát, növeljük munkánk az eseményekre és a tömegekre gyakorolt hatását. Tudatában vagyunk annak, hogy az MSZMP programnyilatkozatában vázolt fejlődés csak jól végzett munkával, a minőségi követelmények teljesítésével, a szocialista társadalmi rendszer tartálékainak és lehetőségeinek maximális kihasználásával érhető el. Ezek a célok, követelmények és tennivalók a magyar szakszervezetek XXIII. kongresszusának határozatában öltöttek testet.

A magyar szakszervezetek hatalmi tényezőkké váltak. A proletárhatalom és a szakszervezetek kapcsolatát Lenin úgy fogalmazta meg, hogy ha nincs olyan alap, mint a szakszervezetek, nem lehet megvalósítani a diktatúrát, nem lehet állami funkciókat gyakorolni. A szakszervezetek teremtik meg az élcsapat kapcsolatát a tömegekkel, a szakszervezetek győzik meg mindennapi munkájuk során a tömegeket, annak az osztálynak a tömegeit, amely egyedül képes arra, hogy a kapitalizmusból a kommunizmusba átvezessen bennünket. A szakszervezetek megítélésében, fő tevékenységük kialakulásában Lenin mindig az osztályérdekekből indult ki. Abból, hogy *a munkáshatalom nélkül nem lehetséges a szocialista társadalom felépítése.* Ezért meggyőződéssel valljuk az egyetlen helyes álláspontot, hogy a hatalom birtokában a szocializmust építő társadalomban *a szakszervezetek feladatait a munkáshatalom iránti elkötelezettségük határozza meg.* Ez az alapigazság semmiben sem mond ellent a szakszervezetek klasszikus érdekvédelmi funkciójának. Ellenkezőleg! Hiszen a dolgozók alapvető érdekeinek érvényesítése, szükségleteik fokozott kielégítése attól függ, hogy mennyire erős, szilárd a munkáshatalom, mennyire gyarapszik gazdasági ereje. A hatalom kérdésében tehát a munkásosztály egyetlen osztaga sem maradhat semleges.

Lenin feltétlen híve volt annak, hogy a szakszervezetek foglalkozzanak a munkásosztály érdekeinek védelmével, s az osztályérdekek védelmével együtt az egyéni, csoport- és szakmai kategóriák közvetlen érdekeinek védelmével is. A munkásparaszt állam – tanítja Lenin – még bürokratikus kinövésekkel rendelkezik, szervei és alkalmazottai rászorulnak a

tömegellenőrzésre, számos intézkedésük a demokratikus korrekcióra. Miután a szocializmusban is léteznek – bár nem antagonisztikus – érdekellentétek, szükség van arra, hogy a szakszervezetek képviseljék és védjék a dolgozók napi, szakmai érdekeit, feladataik közé tartozik az érdekellentétek feltárása és az érdekek egyeztetése. Alapvető tételünk tehát: nem szabad, hogy a szocialista rendszerben bárkit is igazságtalanság, sérelem érjen. Ez összeegyeztethetetlen a szocializmussal. Akad még önkényeskedés, méltánytalanság, bürokrácia. Ezt szeretnénk csökkenteni egy új tevékenységi forma létesítésével, az üzemi jogsegélyszolgálatral is. Most, hogy bevezettük, máris nagyobb figyelemmel foglalkoznak az üzemekben a dolgozók ügyeivel. Évi több tízezer vitás ügyel foglalkoznak a bizottságok, ezek jelentős része olyan, amelyet üzemen belül el lehetne intézni. A törvényesség politikánk szerves része, és mindenkinek arra kell törekednie, hogy sem országosan, sem helyenként ne legyen, ne lehessen törvénytörés. A törvény mindenkire vonatkozik, mindenkire érvényes.

A magyar szakszervezetek az államhatalom minden láncszemében jelen vannak, érvényt tudnak szerezni a tagság reális követeléseinek. Két példa a közelmúltból: a magyar szakszervezetek XXIII. kongresszusán elhangzott, hogy tovább kell erősíteni az anyagi ösztönzőket. Magasabb bért kell kapniuk a több műszakban, a nehezebb körülmények között, a folyamatos üzemi munkarendben foglalkoztatottaknak. A szakszervezetek 1975 végén fogalmazták meg ezt a javaslatukat, és 1977 első felében megjelent a műszakpótlékról szóló kormányintézkedés, amely már hatályba is lépett. Ugyanezen szakszervezeti kongresszuson hangzott el, hogy növelni kell a szakszervezetek jogait az egyéni bérek megállapításával kapcsolatban. Nem telt el egy év, 1976-ban már döntés született a szakszervezeti bizalmiak egyetértési jogáról. Ennek megfelelően munkabért, jutalmat és számos anyagi, szociális, erkölcsi juttatást ma már csak a szakszervezeti bizalmival egyetértésben állapíthatnak meg a vállalati gazdasági vezetők. Ezen túlmenően ez évben a szakszervezeti csoportok és bizalmiak jogainak növelése mellett, a szakszervezeti bizalmi testületek is fontos jogokat kaptak.

FELELŐSSÉG, KÖTELEZETTSÉGEK

A hatalomban való részvétel felelősséggel, kötelezettségekkel jár. A követelések megfogalmazása során mindig abból indulunk ki, hogy a munkáshatalom erősítése a dolgozóknak is, tehát szakszervezeteiknek is elsőrendű érdekük, feladatuk. De a szocialista társadalomban is különböznek a rétegek, a szakmák, az egyének érdekei. A szakszervezeteknek támogatniuk kell a jogos egyéni és csoportérdekeket, a különböző osztályok és rétegek valóságos érdekeit, ezek egyeztetése során azonban mindig a társadalmi érdek elsődlegességéből indulnak ki. *A magyar szakszervezetek vallják, hogy ami a szocialista társadalomnak érdeke, az közvetve és közvetlenül hasznos a csoportoknak, rétegeknek és egyéneknek is.*

Magyarországon törvények garantálják, hogy a vállalatok gazdasági vezetése vagy az állami szerv a dolgozók és a szakszervezetek nélkül nem dönthet semmilyen – a dolgozók érdekeit érintő – kérdésben. A szakszervezetek jogköre széles, véleményezési, egyetértési, kiterjedt jogkörük van, de ennél még fontosabb az, hogy a munkáltatói képviselő nem ellentétes érdekű, s ez jó feltételeket teremt ahhoz, hogy a szakszervezetek jól élhessenek jogaikkal. A tárgyalóasztal körül ülők alapvetően azonos érdekből és célokból indulnak ki, s ha más-más oldalról mérlegelnek is, közösen keresik meg az egyéni és a csoportérdekeket, valamint az össztársadalmi érdeket egyaránt figyelembe vevő döntések lehetőségét.

Új elvi alapokra épül a párt és a szakszervezetek viszonya. A Magyar Szocialista Munkáspárt kezdettől fogva a lenini elvek alapján alakította, fejlesztette a szakszervezeti mozgalommal való kapcsolatát. A kiindulópont az volt, hogy politikai, társadalmi célokat megfogalmazni, ezeket valóra váltani lehetetlen a szakszervezetek tevékeny részvétele nélkül.

A tőkés országok szakszervezetei általában titkolják a politikai pártokkal való kapcsolataikat. Úgy látják, csak akkor őrizhetik meg saját soraik egységét és a dolgozók ügyéhez való ragaszkodásukat, ha – legalább formálisan – azt vallják, hogy nem kell pártpolitikai követelményeket figyelembe venniük. Magyarországon egyetlen politikai párt, mégpedig a dolgozók és az egész nép boldogulásán fáradozó párt tölt be irányító szerepet a társadalomban. *A szakszervezetek azért teszik magukévá az MSZMP irányvonalát, mert az a dolgozók érdekeit tartja szem előtt. Ugyanakkor a szakszervezetek a dolgozók önálló társadalmi szervezetei, amelyekre a tagság és az általa választott testületek határozatai kötelezőek. Sohasem titkoltuk, hogy a szakszervezetek a párt útmutatásait követve tevékenykednek.*

Az erre irányadó lenini elvet úgy értelmezzük, hogy a párt vezető testületei figyelemmel kísérik munkánkat, és tanácsokkal segítik tevékenységünket. A segítség, a tanácsadás nem válik közvetlen beavatkozássá, sem utasítgatássá. Szervezetileg, szervezeteink irányításában önállóak vagyunk; és tőlünk függ, hogy milyen módon képviseljük a dolgozók jogos érdekeit, miként segítjük sajátos eszközeinkkel a szocialista társadalom építését hazánkban.

Az önállóságot azonban sohasem téveszthetjük össze a párttól való függetlenséggel. A szakszervezetek önállósága nem jelent politikai függetlenséget vagy semlegességet, mert ez a mi körülményeink között a munkásosztálytól, az osztály érdekeitől való különállással, eltávolodással lenne egyértelmű.

A Magyar Szocialista Munkáspárt hivatása szerint irányítja, vezeti hazánkban a fejlett szocialista társadalom építését. De nem egymaga old meg minden feladatot. A párt vezető szerepe, élcsapat jellege, a párt tagjainak felelőssége nem annyit jelent, hogy minden kérdést közvetlenül a pártnak, a pártszervezeteknek kell megoldaniuk. A proletárdiktatúra szervezetei, köztük a szakszervezetek is, összehangoltan tevékenykednek. A párt nagy gondot fordít arra, hogy a szakszervezeti mozgalom önállóan teljesítse feladatát. Egyazon ügyet, a munkásosztály, a nép ügyét szolgáljuk, de másként, mindenki sajátos funkciójának megfelelően. Munkánk ezáltal gazdagabbá, tartalmasabbá vált. A közös feladatokban egyre jobban megmutatkozik a szakszervezeti mozgalom önálló arculata. A szakszervezeti mozgalom ma már képes a szocializmus ügyét, célját sajátos módon, hivatásának megfelelően szolgálni.

Az elmúlt évek gyakorlata megmutatta, hogy a szakszervezetek pártirányítása eszmei, politikai módszerekkel eredményes. Ez annyit jelent, hogy a pártirányítás nem a szakszervezeti szervekre kötelező határozatokkal, hanem az itt dolgozó párttagok, a kommunisták tevékenysége révén valósul meg. Ez természetesen növeli a párt tagjainak kötelezettségeit, felelősségét, megkívánja, hogy ismerjék a szakszervezetek szerepét meghatározó elveket, megkívánja tőlük, hogy alkalmazni tudják a párt politikáját. Ilyen módszerek alapján érvényesülhet a szakszervezetek önállósága, így működhetnek hatékonyan a demokratikus, választott vezető szervei, testületei. Hozzáteszem azt is, hogy ez a módszer nemcsak a szakszervezeteknek, hanem a *pártnak is igen hasznos*. Nélkülözhetetlen eszköze annak, hogy a néptömegek véleményét megismerje, és ezáltal is ellenőrizze a néptömegek véleményét megismerje, és ezáltal is ellenőrizze politikájának helyességét a gyakorlatban. Más szóval: *a szakszervezetek segítik a pártot abban, hogy a szervezett dolgozók véleményét is felhasználva gazdagítsa, fejlessze politikáját.*

Amikor a szakszervezetek tevékenységük során fellépnek a törvényesség megtartásáért, amikor védik a dolgozók, a szakszervezeti tagok jogos érdekeit, amikor bírálják, reális követelményeket támasztanak a gazdasági és állami vezetők iránt, akkor a párt politikáját képviselik, a munkáshatalmat erősítik, a párt és a dolgozók kapcsolatát építik.

Új alapokra helyeződött az állam és a szakszervezetek viszonya is. A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusa fogalmazta meg: „A munkáshatalmat erősíti, a szocialista építés hatékonyságát növeli, ha minden állami szerv, társadalmi szervezet rendeltetésszerűen, önálló arculattal működik.” A szocialista állam és a szakszervezetek alapvető nézet- és érdekazonossága azonban nem jelenti azt, hogy az állam szervei és a szakszervezeti szervek azonos nézőpontból közelítik meg a különböző kérdéseket. Az államigazgatás legfelső szerve, a kormány, jól ismeri a gazdasági lehetőségeket, a rendelkezésre álló pénzügyi és egyéb kereteket. A különböző témákat országosan, felülről tekinti át. A szakszervezetek szintén tájékozottak az ország lehetőségeiről, rendelkeznek a döntésekhez szükséges információkkal, ugyanakkor szinte naprakészen, közvetlenül érzékelik és fejezik ki a dolgozó tömegek, a munkásrétegek reális igényét, hangulatát. Ismerik az egyes intézkedések tevékenységének hangulati, politikai és gyakorlati hatását, alulról is jól érzékelik, látják a helyzetet. A kétféle tapasztalatot a közös cél érdekében egyeztetjük, és ez a szocialista társadalmat legjobban szolgáló döntés meghozatalához kedvező feltételeket teremt.

A bérből és fizetésből élő dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő intézkedéseket együtt alakítjuk ki. *A kormány és a minisztériumok, a főhatóságok igénylik a SZOT, illetve az iparági, ágazati szakszervezetek véleményét, javaslatát. A kormány és a SZOT vezetői rendszeresen tanácskoznak e kérdésekről.* A szakszervezetek arra törekszenek, hogy a vállalati, gazdasági szervek gazdaságossági szemlélete ne váljon merevvé, ne szoríthassa háttérbe a szociális elveket, az emberi méltóság és a szocialista együttélés szabályait.

Az együttműködés azt is mutatja, hogy a mi társadalmi rendszerünkben hogyan teljesedik ki a szakszervezeteknek a tevékenysége, joga. A magyar szakszervezetek kezében van a társadalombiztosítás, a munkavédelem irányítása, a nyugdíjügyek intézése. Aki ismeri a munkásmozgalom történetét, az jól tudja, hogy e területen a jogokért évszázados harcot vívtak a munkások a szakszervezetek. A bérharc szintén „klasszikus” területe a szakszervezetek tevékenységének. Ma már szinte természetes, hogy a szakszervezetek nélkül dönteni sem országosan, sem egyedi bérkérdésekben nem lehet nálunk. Csak azt tudja, hogy milyen nagy jelentősége van ennek, aki ismeri az érte folyó küzdelmet.

Ezek a példák azt is mutatják, hogy a szocialista országokban a szakszervezeteknek miért nincs szükségük a sztrájk fegyverére. Valamikor a sztrájk a szakszervezeti mozgalomnak jó eszköze volt, sőt előfordult, hogy a harc az egyetlen eszköze.

A sztrájk, szocialista körülmények között, nem kritériuma a szakszervezeti jogoknak. És ahogy növekszik a szakszervezetek társadalmi súlya, szerepe, annál kevésbé lesz eszköz a sztrájk.

Az elmúlt évek gyakorlata bizonyítja, hogy a SZOT és a kormány együttműködése mindkét fél számára nagy jelentőségű, tartalmilag is fontos formája a munkakapcsolatoknak. De ezt az együttműködést az élet által megkívánt módon tovább kell fejleszteni, tartalmát és módszereit a mai és a következő időszak mind összetettebb feladatainak színvonalára kell emelni. Ez érvényes a szakmák és a minisztériumok, a szakszervezeti bizottságok és a gazdasági vezetők együttműködésére is.

A szakszervezetek és az állami szervek együttműködésének kereteit, formáit és szabályait különböző jogi és politikai biztosítékok segítik érvényesülni. Az állami szerveknek kötelességük a törvényekben biztosított szakszervezeti jogok tiszteletben tartása, megvalósításuk elősegítése. A szakszervezetekre a számukra biztosított cselekvési lehetőségek politikai, míg az állami szervekre jogi kötelezettségeket rónak.

A szakszervezetek az együttműködés során jogosan elvárják, hogy az állami, a gazdasági vezetők mindig számoljanak intézkedéseik politikai hatásával, tartsák tiszteletben a szakszervezetek jogait, kellő mértékben tervezzék meg a dolgozók élet- és munkakörülményeit, szociális helyzetüket javító intézkedéseket is. Az együttes munka inkább a legfontosabb közös feladatok irányának, a koncepcióknak a kialakítására és a tennivalók

együttes meghatározására, mintsem az utólagos információkra összpontosuljon. Mind jobban megértik a gazdasági vezetők is, hogy a szakszervezeti jogok gyakorlása állami, gazdasági érdek – közérdek –, amit támogatni, segíteni a gazdasági vezetésnek is kötelessége. De a szakszervezeti szervezeteknek is mind felelősebben kell mérlegelniük, hogy az általuk támasztott igények kielégítésének megvannak-e a reális anyagi, tudati feltételei. A szakszervezeteknek segíteniük kell a feladatok megoldásának időrendbe sorolását, hozzá kell járulniuk a szükséges anyagi alapok bővítéséhez, erősíteniük kell a gazdasági vezetést a vállalati rend és fegyelem megteremtésében, ösztönözni a jobb munka- és üzemszervezést, a gazdaság egyensúlyának fenntartása érdekében.

POLITIKA ÉS DEMOKRÁCIA

A szakszervezetek a munkáshatalom erősítését és a dolgozók érdekeinek védelmét három területen különös figyelemmel szervezik, mert ezeken a területeken minden eredmény hatással van egész fejlődésünkre.

Nálunk olyan politika és demokrácia valósul meg, amelyben a munkásember tudja is, érzi is, hogy van szava, szükség van a gondolataira, javaslataira, bírálatára. A szocializmus építésének magasabb foka jut érvényre ebben is, mert ez adja a közös gondolkodásban és cselekvésben való részvételnek a szocializmusra jellemző harmóniáját.

Semmiféle anyagi ösztönzés nem pótolja azt, hogy a dolgozók azonosulni tudjanak a vezetéssel, és a döntéseket mint saját elhatározásaikat hajtsák végre. A szocializmusban senkinek sincs joga gátolni a dolgozók azon törekvését, hogy az üzemi demokrácia keretei között beleszóljanak munkahelyük életébe. Ha ez mégis megtörténik valahol, az rendszerünk lényegét sérti és kárt okoz.

A munkáshatalom körülményei között a szakszervezetek a gazdaságban, a termelésben érvényesülő demokrácia egyik fontos szervévé válnak. A szakszervezetek tevékenysége, a különböző szakszervezeti fórumok és szervek működése egyrészt közvetlen lehetőséget, szervezeti keretet nyújt a dolgozóknak a közéletben, azaz a gazdálkodásban, a vezetésben, az igazgatásban való részvételhez, másrészt a szakszervezeti szervek mint a dolgozók képviselői egyszersmind az üzemi demokrácia képviselői intézményei is, amelyek a gazdasági vezetés minden szintjén hivatásuknak megfelelően képviselik az összes dolgozót. *A szakszervezeti mozgalom főként azáltal válik a kommunizmus iskolájává, hogy keretei közt a dolgozók minél szélesebb körben, minél nagyobb számban ismerjék fel lehetőségeiket, jogaikat, kötelességeiket, közös érdeküket a szocialista társadalom építésében.*

A szocialista demokráciához természetesen nem úgy jut hozzá a dolgozó, a munkás, mint egy új ruhához, amelyet próba után elkészített, megvásárol, majd viseli. A szocialista demokrácia nem kész, befejezett állapot, hanem fejlődő folyamat, mégpedig olyan folyamat, amely szorosan összefügg az egész társadalom fejlődésével. Tartalma, terjedelme, színvonala függ a gazdasági fejlettségtől, a politikai és tudati viszonyok fejlettségétől, de függ a múlttól, a történelmi hagyományoktól is. Amikor az ember életére már nem a „látástól vakulásig” végzett munka a jellemző, amikor már nem a „mindennapi betevő falat” megszerzése a gond, akkor megváltozik az élet, gyorsabban jutunk előbbre a közösségi gondolkodásban, a művelődésben, életünk szocialistává alakításában.

Sajnos még nem értünk el odáig, hogy a tulajdonosi helyzet minden munkás számára nyilvánvaló és természetes legyen. Ez lassúbb folyamat, mint gondoltuk, és e tekintetben nem könnyű megbirkózni számos hibás nézettel és maradi szemlélettel sem. Arra törekszünk, hogy a dolgozó, a munkás törje a fejét a közügyeken, a termelési feladatok megvalósításán, ne csak formálisan ismerje őket. Csak akkor várható a dolgozóktól fokozottabb aktivitás, ha megosztják velük a gondokat, ha ismertetik velük a feladatokat.

Az elv: demokratizmus az előkészítésben, fegyelmezettség a végrehajtásban. A végrehajtásból sem lehet számítani természetesen a demokratikus elemeket. Ellenkezőleg! Ösztönözni, bátorítani kell a dolgozókat arra, hogy keressék, javasolják a végrehajtás jobb módszereit. Időben jelezzék a nehézségeket, s vegyenek részt ezek leküzdésében is. A végrehajtás során derül ki: valóban helyes, jó volt-e a döntés, megfelelt-e az előzetes elképzeléseknek?

Most a fejlett szocialista társadalom építésén dolgozunk, ezért az üzemi demokrácia céljai és eszközei is mások, mint az elmúlt években, évtizedekben voltak. Az alkotmány és a Munka Törvénykönyve biztosítja a munkások és a dolgozók alapvető demokratikus jogait. Vannak fórumok – termelési értekezletek, brigádvezetők tanácskozásai –, ahol elevenen és valóságos módon kibontakozhat az üzem dolgozóinak véleménye, meghallgatásra találhatnak javaslataik.

Az üzemben bizonyos anyagi eszközök felhasználásáról eddig is az üzem dolgozóinak megkérdezése után, hozzájárulásukkal lehetett dönteni. Ebben már szert tettünk bizonyos tapasztalatokra, amelyek általában jók, de figyelmeztetnek bennünket arra is, hogy tovább kell mennünk ezen az úton. Egyik példája ennek az üzemben visszamaradó nyereség, amelyet különböző célokra lehet felhasználni. Ennek eddig az volt a rendje, hogy a gazdasági vezetés elosztotta, mire mennyit lehet költeni; a párt végrehajtó bizottsága véleményezte, azután megkapta a szakszervezeti bizottság, ő is megnézte, és a bizalmiak útján vagy értekezleten tájékoztatták a dolgozókat: ennyi jut bérre, ennyi szociális, kulturális célokra, ennyi egyébre, majd megkérdezték, mi a véleményük erről. Ez tehát eddig is demokratikus módszer volt. Mi a fogyatékosága?

Az, hogy a gazdasági vezetés, a párt végrehajtó bizottsága és a szakszervezeti bizottság nem vállalhatja magára a döntésért a teljes felelősséget. Nagyobb részt kell vállalniuk ebből a munkáskollektíváknak. Tudjuk, hogy a felosztást senki sem „álmodhatja” meg. Az ilyesmit ki kell dolgozni úgy, ahogy azt a mi szocialista rendszerünk megköveteli. Eddig is előfordult, hogy bizonyos kérdéseket a dolgozókkal való vita nyomán korrigálni kellett. A jövőben ennek még inkább így kell lennie – ez a cél. Tudjuk, közismert, hogy az üzemekben, a munkahelyeken a közvetlen munkásérdek sem egynemű. Végtelen nehéz a sok igény közt eligazodni, amikor egyik sem egyértelműen jogtalan vagy igazságtalan. Ahogyan fejlődünk, gyarapodunk, az igények skálája még bővülni fog. Rangsorolni kell, persze, az igényeket, de nem jó, ha erről csak központilag döntenek.

Megjelent: Gáspár Sándor: *A magyar szakszervezetek a fejlett szocializmus építésének szolgálatában* (Kossuth–Táncsics Könyvkiadó, 1978. 7–20.)

1977. november 28.

A SZOT ELNÖKSÉGE HATÁROZATA

A BELKERESKEDELEMRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNYTERVEZET TÁRSADALMI VITÁJÁNAK A
SZAKSZERVEZETI MOZGALOMBAN TÖRTÉNŐ TAPASZTALATAIRÓL
(részlet)

Minisztertanácsi határozat kötelezi az Igazságügyi és a Belkereskedelmi Minisztert a belkereskedelmi törvény elkészítésére. Az érintettek - tárcaközi egyeztetéssel szeptemberben - GPB elé terjesztették a törvénytervezetet, amit a GPB tárgyalási alapnak elfogadott. A fogyasztói érdekvédelemre vonatkozó előzetesen megadott észrevételeinket a törvénytervezet átdolgozása során nagyrészt figyelembe vették.

A belkereskedelemtől szóló törvénytervezetet a jogszabályok előkészítésével kapcsolatos társadalmi vitákról szóló 3262/1976. számú Minisztertanácsi határozatnak megfelelően elfogadás előtt társadalmi vitára kellett bocsájtani.

A törvénytervezet társadalmi vitájának fő szervezője a Hazafias Népfront. Ezeken a vitákon a szakszervezet képviselőiben részt vettek az SZMT-k /SZBT/ a szakszervezeti kereskedelmi társadalmi ellenőrök és több vállalat SZB titkára is. A törvénytervezetet megynként egy kivételes esetben két csoportban tárgyalták meg, esetenként 20-30 fővel. A tervezetet megtárgyalta a KPVDSZ Elnöksége is. Ezeknek a vitáknak a tapasztalatait a Hazafias Népfront összegezi.

A kereskedelmi törvényt az Országgyűlés előreláthatóan márciusban fogja tárgyalni.

A SZOT Titkárság október 21-i határozatának megfelelően a törvénytervezetet a SZOT Szociálpolitikai Osztálya önállóan is -megtárgyalta:

- vállalatoktól meghívott szakszervezeti kereskedelmi társadalmi ellenőrökkel;
- a szakmai szakszervezetek képviselőivel, és
- az osztály mellett működő "Fogyasztói Érdekvédelmi és Ár-ellenőrző Bizottság" tagjaival.

A vitán elhangzott észrevételeket és javaslatokat figyelembe véve tesszük meg javaslatunkat az Elnökség részére a törvénytervezet kiegészítéséhez.

A belkereskedelmi törvénytervezettel kapcsolatos szakszervezeti javaslatok, észrevételek

Az elfogadásra ajánlott kiegészítő, vagy módosító javaslatokat, a törvénytervezet teljes szövegével együtt közöljük. A szakszervezeti javaslatokat külön kiemelve tüntetjük fel. A kisebb szövegmódosításokat aláhúzva különböztetjük meg az eredeti szövegtől. A törvénytervezethez elhangzott észrevételek értékelését a melléklet tartalmazza.

I.FEJEZET ALAPELVEK

1. §.

A törvény célja, hogy meghatározza a Magyar 'Népköztársaságban a belkereskedelem feladatát, irányításának, működésének és ellenőrzésének alapvető szabályait. Védi a fogyasztói érdekeket és a vásárlók jogait, tiltja a vásárlók megtévesztését és megkárosítását.

Melléklet

A törvény elveit érintő észrevételek értékelése

A lefolytatott vita magas színvonalú, felelősségteljes volt. A hozzászólásokból érződött, hogy a vitában résztvevők megértették a törvény célját, egyetértettek azzal, hogy a gazdasági-társadalmi fejlettségünk jelenlegi szintje indokolja és szükségessé teszi olyan kereskedelmi törvény megalkotását, amiben kifejezésre jutnak a szocialista társadalmi viszonyok.

Különösen egyetértettek a törvénynek azzal a felfogásával, hogy a belkereskedelmen keresztül realizálódik nagyrészt a Párt és a Kormány életszínvonal-politikája és hogy ennek a fogyasztói érdekvédelem szabályozásában, a vásárlók jogainak törvényi szabályozásában kifejezésre kell jutnia.

Többen kiemelték és helyesnek tartják a tervezetben, hogy a belkereskedelmi tevékenység alapelveként szerepel a lakosság ellátásáért való felelősség, a kulturált kereskedelmi formák és kereskedői magatartás követelménye. Kihangsúlyozták, hogy e követelményekkel az MSZMP XI. kongresszusa is foglalkozott: "a lakosságot a jövedelmekkel arányosan több, jobb, választékosabb közszükségleti cikkekkel kell ellátni, gondoskodni kell arról, hogy elegendő olcsó, megfelelő minőségű és választékú fogyasztási cikk álljon a vásárlók

rendelkezésére. Fejleszteni kell az állami és szövetkezeti kereskedelmet, javítani kulturáltságát, szélesíteni az üzlethálózatot."

A vitában résztvevők úgy értékelték, hogy a törvény rendelkezéseinek hosszú távra időtállóknak kell lenni. Ezt figyelembe véve egyetértettek azzal, hogy a részkérdéseket, a törvény végrehajtási utasításában szabályozzák.

Általános vélemény volt, hogy a törvénytervezet túlságosan tömören fogalmazza meg a fogyasztási kis- és nagykereskedelem feladatköreit. Ezért javasolták a törvénytervezetet ebből a szempontból kiegészíteni.

A szakszervezeti tisztségviselők egybehangzó véleménye volt, hogy a törvényben szükségesnek látják érvényesíteni azt a követelményt, hogy a vendéglátóipar saját intézményeiben is biztosítsa a növekvő gyermekétkeztetés iránti igények kielégítését, mivel úgy ítélik meg, hogy a jelenlegi iskolai étkeztetési problémákat ez enyhítené és jobb kapacitás kihasználást is biztosítana.

Többen szóvá tették, hogy mintaszerinti eladás esetén biztosítani kell, hogy a kiválasztott minőség szerint kerüljön a termék a vevőhöz.

A vitában helyeselték azt a törekvést, hogy a központi akarat érvényesülését a törvénytervezet erősíti és kimondja, hogy "a lakosság áruellátásáért a népgazdasági terv keretei között a Minisztertanács a felelős". A belkereskedelem ágazati irányítását a Minisztertanács a belkereskedelmi miniszter útján látja el, aki a többi illetékes miniszterrel együttműködve a belkereskedelem ágazati irányításáért valamennyi kereskedelmi tevékenységet folytató szerv és magánkereskedők tekintetében felelős - független azok tulajdoni helyzetétől és felügyeleti alárendeltségétől. Emellett azonban felvetődött az az igény, hogy a végrehajtási utasítás szabályozza a szakszervezetekkel való együttműködést is.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 533. ő. e.

1978. április 14.

A SZOT ELNÖKSÉG HATÁROZATA

A SZAKSZERVEZETEK KÖRNYEZETVÉDELMI SZEREPÉRE ÉS FELADATAIRA

1. / Az előterjesztés célja, hogy egyrészt áttekintést adjon a környezetvédelem magyarországi helyzetéről, másrészt a Magyar Szakszervezetek XXIII. kongresszusa határozatának megfelelően értékelje a szakszervezetek ezirányú szerepét és tevékenységét, továbbá meghatározza a további feladatokat.

2. / Az irányelv-tervezetet és a mellékletét képező tájékoztatót véleményezték a SZOT osztályai és néhány ágazati-iparági szakszervezet, SZMT/SZBT/, illetve vállalati szb. Az előterjesztés egyeztetésre került az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatallal. A tervezetet 1977. december 2-i ülésén a SZOT Életszínvonal Bizottsága és 1978. április 5-én pedig az Országos Munkavédelmi Bizottság véleményezte. A SZOT Titkársága két alkalommal is foglalkozott az előterjesztéssel és a mellékelt irányelv-tervezetet javasolja a SZOT Elnökségének megvitatásra és elfogadásra.

3./ Javasoljuk, hogy a SZOT Elnöksége:

- az irányelveket - a vitában elhangzottak figyelembevételével - fogadja el;
- kérje fel az ágazati-iparági szakszervezetek és az SZMT/SZBT/-k elnökségeit, hogy az 1978. év végéig - az irányelvek alapján - konkretizálják saját és határozzák meg közép- és alapszervezeteik környezetvédelmet segítő feladatait;
- jelen irányelvek az "Alapszervezeti Tájékoztatóban" jelenjenek meg.

Budapest, 1978. április 24.

SZOT Elnökség irányelvi
A SZAKSZERVEZETEK KÖRNYEZETVÉDELMI SZEREPÉRE ÉS FELADADÁIRA

I.
A KÖRNYEZETVÉDELEM HELYZETE

Hazánkban a környezetvédelem előtérbe kerülése általános fejlődésünk szükségszerű következménye. Úgy, ahogy erről az MSZMP Programnyilatkozata szól: "Létrehozzuk a környezetvédelem olyan rendszerét, amely nemcsak a károsodásnak állja útját, hanem a fejlődést is biztosítja".

A tudományos-technikai haladás megsokszorozta környezetünk hulladékkal való terhelését és a hulladék veszélyessége, károsító hatása is megnövekedett. A termelés és fogyasztás hagyományos módszerei mellett a felhasznált nagy anyag- és energiamennyiségnek jelentős része végső soron a környezetnek, mint befogadónak adódik át. Fejlődésünk másik oldalán jelentkezik, hogy többszörösére növekedett a természeti javak iránti igényünk. Ezek a folyamatok feszültséget hoztak létre az élőlény-környezet rendszerben, amelynek feloldása a környezetvédelem feladata és célja.

A szocialista társadalom - lényegéből adódóan - képes megteremteni azt a reális lehetőséget a környezeti ártalmak leküzdésére, amely nem igényli a technikai fejlődés nyújtotta előnyökről és az életszínvonal-politika következetes megvalósításáról való lemondást. A szocialista gazdasági rendszer létrehozása és továbbfejlesztése ugyanakkor önmagában, automatikusan nem oldja meg a környezeti ártalmakból eredő problémákat. Ezért a környezetszennyezést reálisan létező és egyre növekvő veszélynek kell tekinteni, amelynek leküzdése érdekében összehangolt, tervszerű és nagyon céltudatos tevékenységre, számottevő anyagi eszközök felhasználására és széles körű társadalmi összefogásra van szükség.

Magyarországon az emberi környezet védelméről átfogóan az 1976. évi II. törvény intézkedik. A törvény megalkotása nem kiindulópontja, hanem fontos állomása annak a környezetvédelmi tevékenységnek, amely az utóbbi másfél évtizedben hazánkban kibontakozott. A törvény az emberi környezet természetes és mesterséges elemeit a maga komplexitásában helyezi jogi védelem alá. Így részletesen foglalkozik a föld, a víz, a levegő, az élővilág, a táj és a telepítési környezet védelmével; továbbá a környezetvédelmi felelősség, valamint az irányítás és szervezés kérdéseivel. A törvény nem érinti és nem hatálytalanítja az emberi környezet védelmét szolgáló korábbi jogszabályokat, így a vizek védelméről, a levegő tisztaságának védelméről és a zajvédelemről szólókat. A törvény előírásának megfelelően az V. ötéves terv célkitűzései között külön fejezetet kapott a környezetvédelem. A feladatok irányítására és koordinálására 1977-ben létrehozták az Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanácsot és ennek apparátusát képező Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatalt.

A környezetvédelem megszervezése és gyakorlása tehát nem nélkülöz hazai és nemzetközi tapasztalatokat, alapjában véve mégis új feladat és új tevékenység. Megvalósulása kapcsolatban áll a tervezés, a jogi szabályozás, az oktatás és tudomány, valamint az államigazgatás szinte valamennyi területével, továbbá a dolgozók érdekeivel és kötelezettségeivel. Problémáinak egy jelentős része a munkavégzés, a termelés helyére, annak folyamatára, az ott tevékenykedő dolgozó emberre koncentrálódik, illetve vezethető vissza. A termelést végző ember eszközeivel, anyagaival és módszereivel előidézője és szenvedő alanya a környezetszennyezésnek és az ebből származó anyagi, egészségi és kulturális károknak. Csillapító beavatkozás nélkül a folyamat növekedése nyilvánvaló és elkerülhetetlenül súlyos konfliktusba torkollik.

II. A SZAKSZERVEZETEK SZEREPE A KÖRNYEZETVÉDELEMBEN

Az emberi környezet védelme az egész társadalom érdeke és feladata, amely a társadalom minden tagjának helyes szemléletét, magatartását, sőt egyre nagyobb mértékű, aktív közreműködését is igényli. A környezetvédelmi problémák megoldása állami feladat, de annak segítségével, a problémák jelzésében valamennyi társadalmi szervezetnek, így a szakszervezeteknek is ki kell venni a részüket. A Magyar Szakszervezetek XXIII. kongresszusának határozata kimondta: „A szakszervezetek sajátos eszközeikkel segítsék a környezetvédelem terén jelentkező feladatokat és dolgozzák ki ezzel kapcsolatos teendőiket”. A Minisztertanács a környezetvédelmi törvény végrehajtásának intézkedési tervéről szóló 2007/76. sz. határozatában felkérte a szakszervezeteket, hogy "a környezetvédelmi célkitűzések megvalósítása érdekében tekintsék állandó, jelentős feladatuknak az emberi környezet védelméről szóló jogszabályok végrehajtásának elősegítését, tegyék meg a feladatkörükbe-tartozó intézkedéseket, működjenek együtt a végrehajtáson munkálkodó állami szervekkel és fordítsanak figyelmet tagjaiknak a környezetvédelemben történő bevonására". A szakszervezetek környezetvédelmi tevékenységének fontosságát jelzi az is, hogy az 1970-es évektől kezdődően a nemzetközi szakszervezeti mozgalom is különös figyelmet fordít az emberi környezet kérdéseire. /például: az SZVSZ kongresszusai, az európai szakszervezetek genfi konferenciái/

A szakszervezetek többsége megkezdte és egyre inkább munkája részének tekinti a környezetvédelemmel való foglalkozást. A SZOT rendszeresen megkapja és észrevételeivel, javaslataival formálja a környezetvédelemmel kapcsolatos állami előterjesztéseket, rendeletervezeteket. Az ágazati-iparági szakszervezetek és az SZMT/SZBT/-k részt vesznek az ágazat, az iparág, a terület környezetvédelmi célkitűzéseinek kialakításában. Egyre többször vezető testületi üléseiken megtárgyalják ezirányú feladataikat. Tehát a környezetvédelmi munka egyes elemei és az abból adódó feladatok nem ismeretlenek a szakszervezetek számára, mivel eddig is a munkavédelem és az egészségügyi feltételek biztosításával számtalan esetben érintették a környezetvédelem területét. Az alap a környezetvédelmi munka végzéséhez és továbbfejlesztéséhez tehát adott. Az új célok ismeretében az új követelményekhez kell igazítani a szakszervezetek tevékenységét. Mindez tervszerűbb, összehangoltabb és célirányosabb, környezetvédelmet segítő munkát igényel a szakszervezeti mozgalom minden szintjén.

A szakszervezetek környezetvédelmet segítő tevékenysége egyaránt kiterjed a mikro-/munkahely stb./ és a makrokörnyezetre /például: település/. Hiszen a munkahelyi és a tágabban vett környezeti ártalmak zömében nem, vagy nehezen különíthetők el. A technológiák, az üzemeltetett gépek, berendezések által létrehozott víz, levegő és földszennyezők, káros fizikai, vegyi és biológiai hatások egészségügyi és gazdasági következményei legtöbbször a munkahelyen belül és a környezetben egyaránt jelentkeznek. Ezért a szakszervezetek által is támogatott társadalmi igény, hogy a termelés, az üzemeltetés és annak fejlesztése csak a munkavédelmi, az egészségvédelmi és a környezetvédelmi követelmények megtartásával történhet. Ez megköveteli, hogy az új beruházásoknál és a meglévő létesítmények fejlesztésénél - az ésszerűség határai között -biztosítani kell az általában többletköltséget képviselő, de kiemelten fontos környezetvédelmi berendezések, létesítmények megvalósítását.

A szakszervezetek szerepe a mikro- és makrokörnyezet megelőző óvásában és védelmében ugyanakkor nem egyforma súllyal jelentkezik. Szerepük és lehetőségeik a mikrokörnyezetenél nagyobbak. A munkavédelmi feladatok ellátása /tervezésben való részvétel, nevelés, ellenőrzés, szankciók stb./ jó lehetőséget biztosít a dolgozók egészséges és biztonságos

munkavégzéséhez, egyben a környezetkímélő megoldások kialakításához. A makrokörnyezet megóvásánál a szakszervezeteknek elsősorban a felvilágosító, nevelő, mozgósító és a jelző szerepük kell, hogy érvényesüljön.

Tehát a szakszervezetek szerepe a környezetvédelmi munkában kettős: egyrészt a dolgozók környezetvédelmi felvilágosítása, nevelése és a környezet megóvásáért történő mozgósítás, másrészt a mikro- és makrokörnyezet és azt védő tevékenység társadalmi ellenőrzése, a problémák jelzése és megoldásuk érdekében történő fellépés, intézkedések kezdeményezésére.

III.

A SZAKSZERVEZETEK FELADATAI A KÖRNYEZETVÉDELEMBEN

A Szakszervezetek Országos Tanácsának elnöksége a szakszervezetek környezetvédelmi feladatait az alábbiakban jelöli meg:

1./ A szakszervezetek környezetvédelmet /a föld, a víz, a levegő, az élővilág, a táj és a települési környezetvédelmet/ szolgáló tevékenysége - az ágazati-iparági szakszervezetek és az SZMT/SZBT/-k sajátos problémáival kiegészülve - elsősorban a munkahelyi és a tágabb környezeti zaj és vibrációs ártalmak, a levegőszennyezők /porok, gázok, gőzök, vegyi anyagok stb./ megelőzésére, illetve kiküszöbölésére, az ipari és mezőgazdasági hulladékok megsemmisítésének elősegítésére, továbbá a munkahelyi és települési környezet tisztaságának biztosítására terjedjen ki.

2./ Az illetékes szakszervezeti testületek javaslataikkal, véleményező szerepük érvényesítésével és szervező munkájukkal vegyenek részt a környezetvédelmi tennivalók meghatározásában és megvalósításában. Szorgalmazzák és segítsék, hogy a népgazdasági, a területi és település-fejlesztési, valamint a vállalati, szövetkezeti, éves és középtávú tervekben, valamint a hosszútávú elképzelésekben /konceptiók, tervek stb./ kellő súllyal megfogalmazódjanak a környezeti károsodás tervszerű csökkentésének és a környezet javításának feladatai is. Szorgalmazzák, hogy a környezetvédelemmel való foglalkozás váljon az egész gazdasági tevékenység részévé. Továbbá a gazdasági egységek olyan technológiákat válasszanak, amelyek a környezetet nem károsítják. Hosszanak oda, hogy a vállalatok, szövetkezetek a környezet védelmét ne csak az egységen belül, hanem az üzemén kívül is tekintsék kötelességüknek. Mindezek érdekében a szocialista munkaverseny mozgalom keretében bontakoztassák ki jobban a környezetvédelmi feladatok megoldását szolgáló vállalatokat, újításokat, egyéni és kollektív kezdeményezéseket.

3./ A szakszervezetek általános munkájuk részeként sokféle módon és eszközzel, sokoldalúan formálják és alakítják a szakszervezeti tisztségviselők és aktivisták, a beosztott dolgozók és a vezetők helyes környezetvédelmi szemléletét és magatartását, odahatva, hogy a környezetvédelem a dolgozók aktív közreműködésével közügyggyé váljék. Gondoskodjanak arról, hogy a szakszervezeti agitációs és propagandamunkában súlyának megfelelő helyet kapjon a környezetvédelem /kiadványok, filmek, előadások stb./ biztosítsák, hogy a szakszervezeti oktatásban, a tisztségviselők képzésében és továbbképzésében helyet kapjon a környezetvédelem /tananyagokban, tematikákban stb./. Országos szinten meg kell teremteni a szakszervezeti apparátusban dolgozó munkavédelmi szakemberek környezetvédelmi képzésének lehetőségeit. A szakszervezetek a helyi állami, gazdasági és társadalmi szervezetekkel együttműködve szervezzenek társadalmi akciókat a munkahelyeken belüli és kívüli környezet alakítására /pl. tisztasági mozgalmak, környezetvédelmi őrjárat stb./.

4./ Szorgalmazzák és ellenőrzik a Környezetvédelmi Törvényből adódó előírások mielőbbi teljesülését. Ennek érdekében kezdeményezzenek komplex környezetvédelmi ellenőrzéseket. Számoltassanak be minisztériumi, tanácsi, vállalati, szövetkezeti vezetőket a környezetvédelmi célkitűzések megvalósításáról. Tegyenek javaslatokat a környezet

szennyeződésének csökkentésére és tervszerű javítására hozandó intézkedésekre. Kezdeményezzék és segítsék a környezetet védő kutató-fejlesztő munkát, az új technika és technológia kialakítását Véleményükkel járuljanak hozzá a környezetvédelmi jogszabályok, intézkedések kialakításához. Ösztönözzék az illetékes szervezeteket és vezetőket, hogy a környezetet szennyező üzemekkel, szövetkezetekkel, illetve közületekkel szemben határozottabban lépjenek fel és következetesebben érvényesítsék a jogszabályokban biztosított szankcionálási jogokat. Szorgalmazzák a környezetet károsan befolyásoló üzemek terv szerinti kitelepítését. A területi állami szervezetekkel egyetértésben éljenek javaslattal a felsőbb szervezetek felé - az olyan környezetvédelmi problémák megoldására, amelyek halaszthatatlan központi intézkedést igényelnek.

5. / A szakszervezetek - elsősorban országos, illetve ágazati-iparági szinten - vegyenek részt a nemzetközi együttműködést szolgáló környezetvédelmi elvi állásfoglalások kialakításában, továbbá a KGST-országokkal és más államokkal folytatott környezetvédelmi együttműködésből eredő hazai feladatok megvalósításában, és ellenőrzésében. Kísérjék figyelemmel és hasznosítsák a szocialista országok, valamint a fejlett iparral rendelkező kapitalista országok környezetvédelmi tevékenységének/állami, szakszervezeti/ tapasztalatait.

6. / Országos szinten-a SZOT Elnöksége, a SZOT Titkársága irányítja, segíti, koordinálja és ellenőrzi az ágazati-iparági szakszervezetek és az SZMT/SZBT/-k környezetvédelmi munkáját. Együttműködik és rendszeres munkakapcsolatot tart az Országos Környezetvédelmi- és Természetvédelmi Tanáccsal, és az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatallal, valamint a környezetvédelemért felelős más állami és társadalmi szervezetekkel. Szorgalmazza a munkavédelmi, közegészségügyi és környezetvédelmi szabályozás és felügyeleti tevékenység összehangolását.

Az ágazati-iparági szakszervezetek elnökségei - a SZOT Elnökség irányelveit figyelembe véve - határozzák meg a szakszervezet egészére, valamint a közép-és alapszervezetekre vonatkozó környezetvédelmi feladatokat. Irányítsák, segítsék és ellenőrizzék a hatáskörükbe tartozó szakszervezeti testületek környezetvédelmi tevékenységét.

A szakszervezetek megyei /budapesti/ tanácsainak elnökségei - a SZOT Elnökség irányelvei alapján - határozzák meg környezetvédelmi feladataikat. Saját határozatuk és az ágazati-iparági szakszervezetek elnökségeinek állásfoglalásait figyelembe véve koordinálják, segítsék és ellenőrizzék a területi, a vállalati, szövetkezeti és intézményi szakszervezeti testületek környezetvédelmi tevékenységét. Vegyenek részt a megyei /fővárosi/ környezet- és természetvédelmi bizottságok munkájában.

Országos, ágazati-iparági, megyei, budapesti szinten - a testületek környezetvédelmi állásfoglalásaiból – adódó operatív tennivalókat - a többi osztállyal /intézménnyel/ együttműködve a munkavédelmi apparátus lássa el. Az apparátus munkáját társadalmi bizottság segítheti.

A SZOT Elnöksége felkéri az ágazati-iparági szakszervezetek és az SZMT/SZBT/-k elnökségeit, hogy az 1978. év végéig - jelen irányelvek alapján – konkretizálják saját és határozzák meg közép- és alapszervezeteik környezetvédelmet segítő feladatait.

xxx

A Szakszervezetek Országos Tanácsa Elnöksége e széles körű feladatok megvalósítására felhív minden dolgozót, szakszervezeti tisztségviselőt és aktivistát, az állami irányításban dolgozókat, a vállalati, szövetkezeti és intézményi gazdasági és műszaki vezetőket, hogy még nagyobb felelősséggel óvják maguk és dolgozótársaik környezetét, egészségét és testi épségét.

Budapest, 1978. április 24.

SZOT ELNÖKSÉGE

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 537. ó. e.

1978. május 29.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK BELSŐ HATÁROZATA
 A 15 ÉVES, 1976-1990-ES LAKÁSÉPÍTÉSI TERV IRÁNYELVEIRŐL
 (részlet)

Az Elnökség elismerését fejezi ki a 15 éves lakásépítési program irányelveinek kimunkálásáért. Az abban foglalt elvek alapján véve jól tükrözik társadalompolitikai céljainkat, azok megvalósítására irányuló törekvésünket. Javasolja az irányelvek készítőinek, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága elé kerülő előterjesztésben még az alábbiakra térjenek ki, illetve pontosítsák értelmezését.

- Budapest lakásépítésére és lakásgazdálkodására külön és konkrétan térjen ki az irányelv.
- Az egyes rétegekre történő differenciálás legyen egyértelműbben megfogalmazva.
- A lakásgazdálkodással összefüggésben, a lakáscserék ösztönzéséhez szükséges intézkedésekre javaslat tétel.
- Lakásfenntartási elvekhez kimunkálni a feltételeket is.
- Felül kell vizsgálni, hogy a tervezett szanalás mértéke nem csökkenthető-e.

I.

A második 15 éves lakásépítési terv irányelveinek indoklása

Az MSZMP Központi Bizottsága az 1977. április 13-i ülésén meghatározta az 1976-1990 közötti időszakra szóló lakásépítési program tervezési irányelveit.

Az irányelvek szerint folytatott tervező munka alapján elkészült a második 15 éves lakásépítési és gazdálkodási terv irányelveire vonatkozó javaslat.

A javaslat az első 15 éves lakásépítési terv végrehajtásának tapasztalatainak, a lakásellátottság és gazdasági lehetőségeink sokoldalú elemzésén, valamint a XI. kongresszus határozatainak iránymutatásán alapszik, s figyelembe veszi a hosszú távú népgazdasági tervezőmunka eddigi eredményeiből levonható következtetéseket.

Kiemelkedő jelentősége van annak, hogy az ország lakáshelyzete történelmileg rövid idő alatt ugrásszerűen fejlődött: 1960 és 1975 között több mint 1 millió új lakás épült, s mintegy 800 ezerrel gyarapodott a lakásállomány. A lakások száma több mint 3 millió 500 ezer, amelynek 43%-a a felszabadulás után épült; több mint egyharmada komfortos, 12%-a félkomfortos, kétharmada pedig kettő, vagy kettőnél több szobás.

A fejlett szocialista társadalom építésével, az életszínvonal emelkedésével együtt városban és falun tovább terjed a kulturált életmód, amelynek egyik legfontosabb feltétele az önálló, korszerű lakás. A gyorsan változó társadalmi igények miatt a következő években is fontos társadalompolitikai kérdés a lakásellátás fejlesztése: 1990-ig alapvető cél az önálló lakások iránti igények túlnyomó többségének fokozatos kielégítése. A lakásellátás 1976 és 1990 közötti fejlesztése egyidejűleg igényli az előző 15 évnél mintegy 20-40%-kal több új lakás felépítését és a meglévő lakások tömeges korszerűsítését.

Fontos cél, hogy az új lakások és lakónegyedek építésével, az elavult belső városrészek rekonstrukciójával, a csoportos lakásépítés gazdaságos formáinak ösztönzésével erősödjék a

lakásellátás és településfejlesztés összhangja, bővüljön a bölcsődei, óvodai, általános iskolai, egészségügyi és kereskedelmi létesítmények hálózata, fejlődjék a lakókörnyezet.

Lakásszükségletek

A javaslat abból indul ki, hogy a lakással még nem rendelkező családok és családtörödékek, a családok számának növekedése és a megszüntetendő lakások összesen 1300-1380 ezer új lakásra támasztanak igényt.

- 1976 elején 460 ezer családnak és családtörödékeknek nem volt önálló lakása, amelyből 180 ezer Budapesten, 120 ezer a vidéki városokban, 160 ezer, pedig a községekben élt.
- A népesség számának és korösszetételének változása miatt 1990-ig több új család lesz. Az időskorúak részarányának emelkedése, a többgenerációs együttélés folytatódó csökkenése és más demográfiai tényezők növelik a családtörödékek számát. Ezek együttes hatására a családok és családtörödékek száma 1990-ig országosan kétszáz ezerrel nő. Budapesten és a városokban a növekedés mintegy 330 ezer, amelynek több mint a fele új házasságkötés, 140 ezer pedig városba költözés eredménye. A községekben a családok száma – elsősorban a visszafejlődő települések lélekszámának mérséklődése miatt csökken.
- Fizikai avulás, az új lakásépítési területek kialakítása és más okok miatt Budapesten 110-140 ezer, a többi városban további 130-140 ezer, a községekben pedig mintegy 400-440 ezer, összesen tehát 640-720 ezer, nagy részben komfort nélküli, elavult lakás szűnik meg.

Lakásépítési feladatok

Gazdasági lehetőségeinket figyelembe véve - a szükségletek alapján - 1990-ig 1,2-1,4 millió lakásigény kielégítése, illetőleg új lakás építése tervezhető. Az V. ötéves terv időszakában várhatóan 440-450 ezer lakás épül fel. A lakásépítés 1990-ig tartó, további feladataira úgy kell felkészülni, hogy éves átlagban 90 ezer lakás felépíthető legyen.

A szükségletek területi megoszlása szerint:

- Budapesten és agglomerációs településeinek egy részében 315-320 ezer, a többi városban 600 ezer új lakás felépítése tervezhető. A városi új lakások 85-87%-át a tömeges lakásépítésre hatékonyan alkalmas kivitelezési technológiával, többszintes lakóházakban, nagyjából lakónegyedekben összpontosítva célszerű megépíteni. A nagyvárosok külső, laza beépítésű övezeteiben és a kisebb városokban mintegy 120 ezer lakás épülhet, előnyben részesítve a gazdaságosan telepíthető /sor-, lánc, átrium, stb./ családi és egyéb lakóházak építését.
- a községekben 450-460 ezer új lakás építhető, amelynek mintegy 90%-a továbbra egyedi családi ház. A fejlődő településeken és a nagyvárosok agglomerációs övezetében célszerű a szervezettebb - nagyobb lakűrűséget adó - lakásépítési formák arányát növelni.

Az 1980 után épülő állami lakások átlagos alapterülete a jelenlegi 53 m-ről fokozatosan - elsősorban a felszobákkal bővített lakástípusok arányának emelésével - 1990-ig 60 m²-re növelhető. Az osztott típusú, többszobás lakások kialakítása segítheti a több gyermekes családok elhelyezését és a többgenerációs együttélését. Az idősek és egyedülállók részére ugyanakkor, növekvő számban indokolt megfelelő szolgáltatásokat is nyújtó, kis alapterületű lakásokat /pl. szobabérlők, nyugdíjas házak/ építeni.

A személyi tulajdonú városi lakások többségének alapterülete jelenleg is megfelelő. A községekben közművesítéssel, komfortosítással is javítható a lakásellátás.

A lakásépítés és városfejlesztés

A korszerű, iparosított tömeges lakásépítés gazdaságos szervezése és kivitelezése szükségessé teszi, hogy az új lakások növekvő hányada városrész nagyságú lakónegyedekben épüljön fel. Követelmény az is, hogy az új lakónegyedek - funkcionális és városképi szempontból egyaránt - szervesen illeszkedjenek a város egészéhez, illetőleg a környező városrészekhez.

Az új lakónegyedek létesítésével párhuzamosan - a nem termelő ágazatok fejlesztési lehetőségeivel összhangban - igény az alapfokú /egészségügyi, oktatási, kereskedelmi és szolgáltatási/ hálózat kiépítése, esetenként bővítése is. A nagy lakosságkoncentrációjú új negyedek egyben városrész-központok is, s ez szükségessé teheti, hogy a kereskedelmi, egészségügyi, oktatási, stb. szolgáltatások ellátása nagyobb intézményekkel /bevásárló központ, kulturális központ, stb./ történjék, esetenként az új városnegyedekben szükségessé válhat az igazgatási létesítmények kiépítése is.

A gazdaságosság követelményeinek szigorú érvényesítése mellett is feladat, hogy a műszaki tervezés és a kivitelezés új megoldásaival az emberi és természeti környezethez jobban alkalmazkodó, esztétikusabb megjelenésű, változatos lakónegyedek épüljenek.

A városfejlesztésnek másik fontos feltétele a lakásépítés, felújítás és korszerűsítés szerves egységének kialakítása. Növekszik az elavult városrészek átépítésének kényszere, és a beépítetlen területek szűkössége miatt az 1990-es években a városrekonstrukció fontos feladattá válik. A régi városrészek átépítése olyan komplex feladat, amely - a régi épületek felújításával és korszerűsítésével, valamint az új lakásépítés összehangolt tevékenységével - korszerű városszerkezet kialakítását eredményezi.

A nagyvárosokban a lakásépítés a jövőben is városrész nagyságú lakónegyedekben koncentrálódik. Elsősorban e településekben épülő lakónegyedekben indokolt a lakosság magasabb szintű ellátását szolgáló intézményhálózat létrehozása.

A többi városban a lakásépítés koncentrációja kisebb lesz. A korszerű, többszintes lakóházak létesítésén kívül továbbra is jellemző a városok laza beépítésű övezeteiben az egyedi, illetőleg csoportos saját házépítés. E településeken a lakásépítéssel párhuzamosan a lakosság alapellátását szolgáló intézményhálózat megteremtése a feladat.

Az új ipari központok létesítése a jövőben is sajátos városépítési feladat. E településeken a városfejlesztésnek egyik legfontosabb eszköze a lakásépítés. Az új lakásokkal együtt épülő kapcsolódó létesítmények iránti igény - a lakosság átlagosnál fiatalabb kora, a gyermekek nagyobb száma miatt - a hasonló lélekszámú településeknél nagyobb, s kiegészülhet a közép fokú ellátást szolgáló intézményhálózattal is.

A községi lakásépítés fő formája a jövőben is a családház-építés lesz. Településfejlesztési céljainkkal összhangban a fejlődő, nagyobb községekben célszerű erősíteni a szervezett, csoportos lakásépítést is. A lakás- és településfejlesztés összehangolása a budapesti agglomerációban és az öt nagyváros vonzáskörzetében sajátos feladat, amely a telepszerű komplex lakásépítés feltételeinek javításán kívül magában foglalja a közlekedési kapcsolatok fejlesztését is.

Lakóházfenntartás

A lakásellátás társadalmi jelentőségű céljai között a lakásfenntartás fejlesztése és korszerűsítése, a lakásépítéssel azonos fontosságú feladat. Felújítással is növelhető a régi lakások használhatósága, felszereltségének, komfortosságának közelítése az újakéhoz.

El kell érni, hogy a lakások felújítása folyamatos legyen és folytatódjék az elmaradt felújítások nagyobb ütemű pótlása. Ezért - a szükségleteket és a műszaki-gazdasági lehetőségeket mérlegelve - 1990-ig mintegy 340 ezer többszintes épületben levő városi lakás felújításáról kell gondoskodni, amelyből 250 ezer a műszaki időnormák szerint esedékes, 90 ezer az elmaradt felújítás pótlása.

A 340 ezerből 120 ezer szoba-konyhás lakás komfortosítással és összevonással korszerűsíthető. Így 50 ezer több szobás, jól felszerelt lakás alakítható ki. További 70-80 ezer félkomfortos lakás pedig teljes komfortúvá tehető. A korszerűsített lakások egy része felhasználható fiatal házasok, egyedülállók lakásigényének kielégítésére.

A lakásállomány használati értékének megóvása a többszintes épületben levő állami és személyi tulajdonú lakások folyamatos karbantartását igényli. A karbantartó és javító szolgáltatások fejlesztése tegye lehetővé, hogy a lakóházakban, lakásokban szükséges kisebb javítások folyamatosan elvégezhetők legyenek, s a késedelmes szolgáltatás miatt ne romolják a lakások állaga.

A többségében földszintes, személyi tulajdonú családi házak közül a lakosság 1990-ig több mint 1 millió lakás felújítását végzi el folyamatosan, egy-egy épületrész vagy szerkezet nagyjavításával, cseréjével. [...]

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 538. ó. e.

1978. október 30.

A SZOT ÁLLÁSFOGLALÁSA

AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS HELYZETÉRŐL ÉS A TOVÁBBI FELADATOKRÓL
(részlet)

I.

A társadalmi haladással és fejlődéssel együtt növekszik az emberi egészség fokozott védelmének igénye és lehetősége. Szocializmust építő társadalmunk egyik nagy eredménye, hogy hazánkban az egészségügyi ellátás javult és kiterjed minden állampolgárra.

A szakszervezetek nagy gondot fordítanak a dolgozók élet- és munkakörülményeinek gazdasági előrehaladásunkkal összhangban történő fokozatos javítására. Aktív szervezői, formálói a szocialista egészségügy alakításának, részt vesznek a dolgozók hatékonyabb egészségvédelmében.

Az elmúlt 15 évben erőfeszítések történtek az egészségügyi ellátás színvonalának javítására, a szocialista egészségügy alapelveinek érvényesítésére. Dinamikusan fejlődött a járóbeteg-ellátás, folytatódott az anya-, a csecsemő- és a gyermekellátás szervezeti rendszerének kiépítése, jobb lett az üzem-egészségügyi hálózat. Egyes területeken kiépült és jelentős eredményeket hozott a szűrővizsgálatokat is magában foglaló gyógyító, megelőző szakgondozói tevékenység.

Folyamatosan javult a közegészségügyi, járványügyi munka. A szakszervezetek ösztönzésére intézkedések születtek a munkavédelem javítására, a balesetek, a foglalkozási megbetegedések, a munkahelyi ártalmak megelőzésére.

Az egészségügyi ellátás bővülésével párhuzamosan nőtt az ágazatban dolgozók száma. Társadalmunk több intézkedéssel segítette a szakemberképzést és biztosította a nehezebb munkakörülmények között a folyamatos betegellátásban és az alapellátás területén dolgozók fokozottabb anyagi, erkölcsi megbecsülését.

Örvendetes, hogy a korábbi népbetegségek visszaszorítása, a csecsemőhalandóság csökkenése, a munkafeltételek és lakáskörülmények nagymértékű javulása, a közegészségügyi beruházások növekedése eredményeként meghosszabbodott hazánkban a születéskor várható élettartam. Összességében javult a lakosság egészségi állapota.

Az utóbbi években azonban a javulás üteme mérséklődött. Megváltozott a megbetegedések struktúrája és egyes (szív és keringési, daganatos és idegrendszeri) megbetegedések száma növekszik a munkaképes korú lakosság körében és ez kihat a halálozási arányszám emelkedésére is.

A biztosítottak és ezen belül az időskorúak számarányának növekedése, az urbanizáció, a környezet káros hatásai következtében növekedett az egészségügy terhelése, az életszínvonal emelkedése pedig a lakosságot is igényesebbé tette. Az egészségügy számos erőfeszítés ellenére sem tud megfelelő módon eleget tenni a megnövekedett követelményeknek és ez a lakosság közérzetére közvetlen módon is kihat.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa a jelentős eredmények elismerése mellett felhívja a figyelmet arra, hogy az elmúlt években szaporodtak az egészségügyi ellátással kapcsolatos lakossági panaszok.

A szakszervezetek véleménye szerint az egészségügyi ellátás fogyatékoságai a következőkből adódnak:

— A szocialista egészségügy alapelveiben foglaltak nem érvényesülnek következetesen minden területen. Az ellátás színvonalában jelentős területi különbségek alakultak ki, a hozzáférhetőség sem azonos minden állampolgár számára, gondok vannak az ingyenességgel is.

— Az ágazati és a területi irányítás vezetési, szervezési, gazdálkodási és ellenőrzési hiányosságai gátolták a rendelkezésre álló eszközök hatékonyabb felhasználását.

— A fejlesztési források és lehetőségek hosszabb időszakon át szűkösen álltak az ágazat rendelkezésére.

— A beruházások és a rekonstrukciók területén a megelőző és a jelenlegi tervidőszakban is komoly lemaradások alakultak ki.

— A fővárosban és az agglomerációs övezetben a régi épületek elhasználódása miatt kritikussá vált a kórházak helyzete.

— Az egészségügy évek óta megoldatlan munkaerőgondokkal küzd, melyet vidéken az orvoshiány, a fővárosban a szakdolgozók tartós és jelentős hiánya jellemez.

- Az üzemegészségügyet nem sikerült — számos intézkedés segítségével sem — a jelentőségének megfelelő ütemben fejleszteni.

II.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa egyetért az egészségügyi miniszter jelentésében foglaltakkal. Támogatja és segíti az egészségpolitikai célkitűzések, valamint a Minisztertanács határozatában megjelölt feladatok végrehajtását.

A lakosság egészségügyi ellátásának fokozatos javítása érdekében az alábbiak megvalósítását tartja szükségesnek:

1. A lakosság egészségügyi érdekei — mint kiemelkedő fontosságú osztályos érdekek — érvényesüljenek a társadalmi élet minden területén.

Az egészségügyi ágazatnak — hosszabb távon — társadalmi jelentőségének megfelelő támogatást kell élveznie a fejlesztési arányok kialakításakor, a beruházások és rekonstrukciók végrehajtásánál. Részesedjen a népgazdaság teherbíró képességével összhangban az eddiginél nagyobb arányban a nemzeti jövedelemből.

2. Az egészségügyi szervek és a tanácsok gazdálkodjanak ésszerűbben a rendelkezésre álló eszközökkel. A vezető, irányító, szervező és ellenőrző munka korszerűsítésével biztosítsák az egészségügyben rejlő tartalékok feltárását, hasznosítását, a beruházási és felújítási források tervszerűbb felhasználását.

3. Az alapellátás területén a körzeti orvosi, valamint a körzeti gyermekorvosi ellátásban a zsúfoltság csökkentésére, a meglévő hálózat jobb kihasználására, az üres orvosi állások mielőbbi betöltésére kell törekedni. Lényeges előrehaladást kell elérni a fogászat, az üzem-egészségügyi szolgálat és az iskola-egészségügyi hálózat fejlesztésében.

Az üzem-egészségügyi hálózat erősítése indokolt. Az üzemorvosok munkájában kapjon nagyobb szerepet a megelőzés, a foglalkozási megbetegedések csökkentésére irányuló tevékenység. A gazdasági vezetők a dolgozók egészségvédelmét érintő kérdésekben kérjék ki az üzemorvos véleményét. Az üzemorvosi munka fokozottabb megbecsülése, a megfelelő személyi, tárgyi feltételek biztosítása a vállalatok szociálpolitikai terveiben is megfelelő súllyal jelentkezzen.

A megelőző tevékenységben fokozottabban érvényesüljön a gondozási munka. Fontos feladat a szív-, ér-, daganatos és idegrendszeri betegségek megelőzésének, intézeti háttérrel rendelkező szűrésének, gondozásának megszervezése.

Továbbra is, és egyre magasabb színvonalon kell gondoskodni az ideiglenesen keresőképtelenné váló dolgozók szakszerű, betegségüknek megfelelő ellátásáról.

A táppénzes fegyelem megszilárdítása és javítása az állami, gazdasági és szakszervezeti szervek összehangolt, folyamatos tevékenységét igényli.

Biztosítani kell a lakosság folyamatos gyógyszerellátását, az időleges hiányok megszüntetését, a területi ellátás javítását. Intézkedéseket kell tenni a gyógyászati segédeszköz-ellátás maradéktalan biztosítására, a mennyiségi és minőségi követelmények figyelembevételével.

4. Fokozatosan meg kell teremteni az arányosságot a járóbeteg- és fekvőbeteg-ellátás között. Tovább kell javítani az ellátási formák belső szerkezetét, arányát.

— Kiemelt feladat a kórházi ágyak számának növelése, erre a következő években elsősorban a fővárosban kell törekedni.

— A fejlesztési célok kialakításánál különös figyelmet kell fordítani a főváros és vonzáskörzete helyzetének javítására.

— A beruházások területén javítani kell az előkészítő munkát, fokozni a beruházási fegyelmet, biztosítani a beruházási keretekkel arányos építési kapacitást, javítani a rekonstrukciók és felújítások központi tervezésének előkészítését.

— Jelentős fejlesztésre szorul a normatíváknak megfelelő, korszerű kórház- és orvostechnika, a gép- és műszerellátás. Ezek érdekében összehangolt termelési, import-, műszergazdálkodási és elosztási rendszert kell kidolgozni. Kapjanak az orvosok folyamatos tájékoztatást a hazai és a szocialista országokból beszerezhető gépekről és műszerekről.

5. Biztosítani kell a tervszerűbb, a hatékonyabb, a társadalmi igényeket és célokat jobban szolgáló egészségügyi munkaerő-gazdálkodást:

— ki kell alakítani az egészségügy munkaerő-ellátásának új, differenciáltabb normatíváit, a munkaköröket és a célszerű munkamegosztást,

— változtatni kell a képzettség struktúráján, fejlesztem szükséges a képzést, továbbképzést,

— törekedni kell az üres orvosi állások betöltésére és az orvosok elosztásában a megfelelő arányok kialakítására.

6. A csökkent munkaképességű dolgozókról való társadalmi gondoskodás megoldatlan. Az elmúlt években a foglalkozási rehabilitáció terén érdemi előrelépés nem történt. A társadalom és az egyén érdeke egyaránt sürgős intézkedéseket követel.

— Ki kell dolgozni a rehabilitáció központi irányításának feltételeit, a jelenlegi jogszabályok módosítását, javítani kell a vállalatok és tanácsok együttműködését a foglalkozási rehabilitáció megvalósításában. Meg kell teremteni a rehabilitációra váró dolgozók szervezett átképzésének és továbbképzésének lehetőségeit.

— Alapvető kérdés az orvosi és foglalkozási rehabilitáció közötti szorosabb kapcsolat megteremtése.

7. A népesedéspolitikai határozat végrehajtása érdekében továbbra is fontos feladatnak tartjuk:

— a kórházak újszülött részlegeinek minőségi fejlesztését, a terhes nők és csecsemők gondozásának további javítását;

— az V. ötéves terv hátralevő idejében a tervezett bölcsődei férőhelyek megvalósítását, a meglévő hálózat korszerűsítését;

— az egészségügyi gyermekotthoni elhelyezés és gondozás mielőbbi megoldását. A fejlesztés mellett szükségesnek tartjuk megvizsgálni a meglévő lehetőség jobb kihasználását is.

8. Tovább kell fejleszteni az időskorúakról való komplex gondoskodást és szociális intézményi ellátásuk rendszerét. Fontos feladatnak tekintjük a szociális otthoni hálózat fejlesztését, a társadalmi gondoskodás egyéb formáinak szélesítését.

9. Hazánkban változatlanul nagy gond az alkoholizmus, amely a társadalomra nézve is veszélyes. Az alkoholizmus elleni küzdelem az állami és társadalmi szervek együttes fellépését igényli.

10. Erősödjék a lakosság — különösen a fiatalok — körében végzett egészségnevelő, felvilágosító és propagandamunka. Emelni kell a lakosság egészségügyi kultúráját, segíteni az egészséges életmód kialakítását.

11. Az orvos-beteg viszony, az etikai helyzet javulást mutat, azonban még ma is jelentkeznek az orvosi etikát sértő, nemkívánatos jelenségek, anyagi megnyilvánulások. A szocialista erkölccsel és etikával, a hivatástudattal nem egyeztethető össze a hálapénz. Az állami szervezeteknek és a szakszervezeteknek fokozniuk kell nevelő, ellenőrző tevékenységüket az egészségügyi dolgozók, a lakosság, a betegek körében.

III.

A dolgozók egészségének védelme, az egészségügyi ellátás javítása az egész társadalom ügye. Az egészségügy problémáinak megoldásához az állami, társadalmi szervek és a lakosság fokozottabb együttműködésére van szükség. A Szakszervezetek Országos Tanácsa továbbra is fontos feladatának tekinti az egészségügyi ellátás javítását.

Ennek érdekében:

— A szakszervezetek a dolgozók bevonásával vegyenek részt az egészségügyi fejlesztési koncepciók, központi és területi tervek kidolgozásában, végrehajtásában és ellenőrzésében.

— Folyamatosan tanulmányozzák az egészségügyi ellátás helyzetét és a lakosság ezzel kapcsolatos véleményét. Tapasztalataikról tájékoztassák az illetékes párt- és állami szerveket. Tegyenek javaslatot a szükséges intézkedésekre.

— Az egészségügyi ágazat fejlesztésében érdekelt szakszervezetek működjenek együtt, segítsék, szorgalmazzák és ellenőrizzék a kitűzött feladatok végrehajtását.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa felkéri az Egészségügyi Minisztériumot, az érintett tárcákat és a tanácsokat, hogy az állásfoglalás alapján a szükséges intézkedéseket tegyék meg. Felhívja a szakszervezeti szerveket, hogy saját helyzetük mérlegelése alapján tűzzék napirendre az egészségügyi ellátást és döntsenek szervezeteik tennivalóiról.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa nagyra értékeli az egészségügy dolgozóinak a lakosságért végzett munkáját, az elért eredményeket. Az ellátás színvonalának emelésére szükségesnek tartja az egészségügyi dolgozók élet- és munkakörülményeinek további javítását.

A szervezett dolgozók nevében kérjük, hogy a jövőben is legjobb tudásuknak megfelelően, lelkiismeretesen, etikusán, a rendelkezésre álló legkorszerűbb módon végezzék munkájukat az egész társadalom érdekében.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 1. sz.

1978. december 4.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK HATÁROZATA

A MUNKAVISZONYOK HUMANIZÁLÁSÁRA ÉS AZ EZZEL KAPCSOLATOS SZAKSZERVEZETI FELADATOKRA

Az elmúlt évtizedben a munka (a munkakörülmények, munkaviszonyok) humanizálása a szakszervezeti tevékenység szerves részévé vált az egész világon.

Társadalmi rendszerünk természeténél fogva humánus, hiszen célja az emberek szükségleteinek mind teljesebb kielégítése, a létbiztonság, az egészséges társadalmi mobilitás, a mindenki számára megadott egyenlő esélyek feltételeinek erősítése, a teljes foglalkoztatás, a magas színvonalú szociális és infrastrukturális ellátás biztosítása, a munkakörülmények javítása.

A magyar szakszervezetek - a szocialista társadalomban betöltött szerepükből következően - évtizedek óta foglalkoznak mindazzal, ami a munkaviszonyok humanizálásának körébe foglalható, így munkavédelemmel, munkaegészségüggyel, munkajoggal, szervezett érdekvédelemmel, üzemi szociális ellátással, munkahelyi emberi kapcsolatokkal, munkamozgalmakkal. Tevékenységük - függetlenül az elnevezéstől - a munkaviszonyok humanizálását célozza.

1975 februárjában az európai szakszervezeti központok konferenciáján olyan dokumentumok születtek ezzel kapcsolatban, amelyeket a magyar szakszervezeteknek a munkájukban figyelembe kell venniük. A konferencia határozata a munkahumanizálás főbb elemeiként a dolgozók egészségvédelmét, a káros hatásokkal szembeni védelmét, a munkakörülmények javítását, a munkával kapcsolatos szociális ellátás fejlesztését, a dolgozóknak a munkával való elégedettségét és a munkakörülményekkel kapcsolatos döntésekben való részvételét említi.

A konferencia dokumentumai a magyar szakszervezeti mozgalom kötelességévé teszi, hogy tevékenységét a humanizációs szempontoknak megfelelően is elemezze, értékelje és ismertesse meg más országokban működő szakszervezetekkel.

A konferencia anyagait a SZOT Elnöksége 1975. október 10-én megtárgyalta, a dokumentumokban érintett szakszervezeti tevékenységet értékelte és a következő évek feladatait meghatározta. 1977-ben a munkaviszonyok humanizálásával a SZOT Titkársága foglalkozott.

A SZOT Titkárságának 1977. február 25-i határozata szerint a munkaviszonyok humanizálására vonatkozó nemzetközi megállapodások teljesítésének - mint mozgalmi feladatnak, mint az érdekvédelmi munka részének - be kell épülnie a mozgalom egészébe. A határozat alapján a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete a múlt évben feldolgozta a téma kutatásában eddig elért eredményeket. Az így készült tanulmányt megküldte a SZOT osztályainak, az iparági-ágazati szakszervezeteknek és a megyei (budapesti) központoknak. Tőlük sok értékes kidolgozást, észrevételt kapott az Intézet. Ezeket is figyelembe véve készültek el az irányelvek.

Az irányelvek a magyar szakszervezeti mozgalom orientálására szolgálnak, a felvetett feladatok nem azonnali, hanem távlati megvalósítását segítik, mégpedig a társadalom fejlődésébe helyezve, figyelembe véve erőforrásainkat, a népgazdaság teherbíró képességét. Mindezért az Irányelvek a következő két vagy három ötéves terv időszakára vonatkozó célkitűzéseket tartalmazzák. Azt a törekvést segítik, hogy a magyar szakszervezeti mozgalom rendszeresen elemezze ezirányú tevékenységét, mivel ez az érdekvédelmi munka szerves része.

I. A munkaviszonyok humanizálásának tartalma

A munkaviszonyok humanizálása: a munka és a munkakörülmények emberibbé tételének folyamata. Emberibbé akkor válnak a munkaviszonyok, ha az eddiginél jobban igazodnak az emberi élet értelméhez, jobban kielégítik az olyan emberi igényeket, mint a létbiztonság, a kötelességtudat; mindinkább teljesítik a dolgozóknak a munkával és a munkakörülményekkel kapcsolatos általános és tömeges elvárásait; segítik a dolgozót azonosulni munkájával, hivatásával, munkahelyével, segítik beilleszkedni a munkahelyi közösségbe, rendbe, szervezetbe.

A humánus, humanizált munkaviszonyok (munkakörülmények)

- védik és nem veszélyeztetik a dolgozók életét, egészségét, testi épségét, kímélik, nem terhelik túl idegrendszerét, figyelmét;
- az emberi szervezetet legfeljebb olyan fizikai vagy idegrendszeri, szellemi erőfeszítés mértékéig veszik igénybe, amely a következő munkanapra kipihenhető, a szervezet megfelelően regenerálódik;
- alkalmasak a munkához és a kollektívához igazodó magatartásrendszer kialakítására, a szocialista munkaerőkölc és a szocialista emberi kapcsolatok elveinek érvényesítésére;
- a munkaidő, a munkabeosztás és a munkához kapcsolt jövedelem révén biztosítják az emberhez méltó életet, a szükséges szabadidőt és annak színvonalas felhasználását;
- lehetőséget teremtenek arra, hogy a dolgozó ember a képességeit kibontakoztathassa, munkáját kedvvel végezze;
- teret nyitnak olyan nem-anyagi igények érvényesítésére, mint a közösség által történő elismerés, a sikerélmény, a hasznosságtudat, a személyes értékmegvalósítás, a kötelességteljesítés, az újat teremtés.

A munkaviszonyok összessége az életmód, az életvitel éppen olyan fontos meghatározója, mint a szabadidő nagysága, annak kihasználási, eltöltési színvonala, vagy a fogyasztás összetétele, az infrastrukturális ellátottság, a társadalmi juttatások rendszere.

Hazánkban a munkaviszonyok humanizálásának folyamatát két alapvető körülmény gyorsítja. Az egyik az, hogy a szocialista társadalmi-gazdasági rendszer alapvetően - jellegéből következően - humánus. Megszűnt az elidegenedés fő okozója - a kizsákmányolás. A munkához való jog érvényesítésének feltételei biztosítva vannak. Az érdekvédelem és az érdekképviselő intézményesített. A szocialista állam szociális, kulturális és egészségügyi tevékenysége az egész népességre kiterjed. Nincs olyan osztály, réteg, amelynek alapvető érdekei más osztályok, rétegek alapérdekeivel szemben állnának. Társadalmi rendszerünk a dolgozó emberek érdekében működik. Állami garanciák biztosítják a dolgozók érdekeinek érvényesülését. Kialakultak és működnek a közéleti és a munkahelyi demokrácia intézményei.

A munkaviszonyok humanizálásának folyamatát gyorsító másik körülmény a műszaki fejlődés. A szocialista társadalmi rendszer - építve a tudományos-technikai haladás vívmányaira, felhasználva azokat a dolgozó ember javára - alkalmas arra, hogy a technika humánus jellegét kibontakoztassa. Így a technika az ember szolgálatába állítva a szocializmus társadalmában az ember, a társadalom hatékony segítője, amely képes a társadalom céljai megvalósításának aktív tényezője lenni. A tudomány eredményeinek a gazdasági életben való széles körű felhasználása fokozatosan csökkenti a fizikai erőkifejtés szerepét, mentesíti az embert a nehéz fizikai munka terhe alól. Segíti a munkaidő csökkentését. Megköveteli a személyiség sokoldalú kibontakozását, a korszerű műveltséget, a bonyolultabb termelési folyamatok irányításának, ellenőrzésének képességét. Bővíti a dolgozók politikai látókörét, hiszen a bonyolultabb munkához szokott ember könnyebben megérti a tágabb világot is; képes szintetizálni, a lényegest a lényegtelenről megkülönböztetni. Magas munkakultúrát követel, eligazodási képességet a munkában, öntevékenységet a megoldási, kivitelezési módok kialakításában, hozzáértést és felelősséget a vezetésben való részvételben.

A munkaviszonyok humanizálásában arányosan és komplex módon kell előrelépni, mivel a fejlesztési aránytalanságok, a részleges megoldások újabb feszültségeket teremthetnek,

ellenkező hatásúak is lehetnek. A tudományos-technikai forradalom nem vezet automatikusan a munkaviszonyok humanizálására, hiszen az egyes dolgozó izoláltságát, a munka további részekre bomlását, monotonitást, az idegrendszeri terhelés növekedését is eredményezheti. Ezért a munkaviszonyok humanizálására az új technika bevezetésekor is ügyelni kell. Arra kell törekednünk, hogy a munkaviszonyok humanizálása és a termelékenység növelése egymással harmonizált feladat legyen.

A munkaviszonyok humanizálásával kapcsolatos teendők négy területet érintenek:

- a munkaterhelés,
- a tárgyi munkakörülmények,
- a gazdasági körülmények és
- a munkahelyi emberi kapcsolatok területét.

1. A munkaterhelés humanizálása

Anyagi erőnk függvényében és a termelékenységnövelő műszaki fejlesztéssel összhangban tovább kell csökkentenünk a monoton, a nehéz és az egészségre ártalmas munkák részarányát. A korszerű üzemszervezési eljárások hazai alkalmazása esetén ügyelni kell arra, hogy ez ne járjon antihumánus, a dolgozó fizikumát és idegeit kikezdő többletterheléssel. Széleskörűen alkalmaznunk kell az ergonómia eredményeit. Ahol lehet, meg kell szüntetni a kötött ütemű szalagrendszert, a műveletsorok apró részekre bontását. Ahol lehet, csökkenteni kell az idegi, figyelmi terhelést jelzőberendezések alkalmazásával, egyes dolgozók munkapadok közötti átcserélésével. Ügyelni kell a munkaközi szünetek beiktatására és javítani kell ezek eltöltésének kulturáltságát. A szakszervezeteknek fel kell lépniük az indokolatlan túlóráztatással szemben, amely szervezetlenségből, a törvényes munkaidő nem kellő kihasználásából adódik. E helyes és következetes magatartás ugyanakkor nem válhat gátjává az olyan munkaidőn túli munkavégzésnek, amely nem a szervezetlenség következménye, a népgazdaság és a vállalat számára egyaránt hasznos és azt a dolgozók is vállalják.

2. A tárgyi munkakörülmények humanizálása

Azonnali feladat; a termelés és a munkavédelem szempontjait szembeállító szemlélet felszámolása. A vállalati szakszervezeti testületeknek el kell érniük, hogy amennyiben fokozódik a termelés üteme és vele a balesetveszély, ennek megfelelően fejlődjön a munkavédelem is. Ahol konkrét baleseti veszély keletkezik, a veszélyeztetett helyen akkor is le kell állítani a munkát, ha ez határidőket érint.

Az új beruházások, létesítmények, fejlesztések esetében el kell érni, hogy a munkakörülmények és a munkavédelem (biztonságtechnika, egészségvédelem stb.) legalább a gépek, berendezések, a technológia fejlettségi szintjét éri el. Munkaerő-átcsoportosításoknál, gép- és technológiaváltoztatásoknál a szakmai felkészítéshez kapcsolódjon a munkavédelmi felkészítés, átképzés is.

A munka biztonságossá tétele a vállalati fejlesztés és a munkahelyi vezetés szerves része, a szakszervezeti érdekvédelmi tevékenység fontos eleme legyen.

Mozgalmi eszközökkel is fokozni kell a munkavédelmi tevékenységet. A dolgozókat nevelni kell arra, hogy felelősséget érezzenek munkatársaik biztonságáért, mindent tegyenek meg a másokat veszélyeztető körülmények elhárításáért. A szocialista brigád legyen munkavédelmi egység is. A baleset-megelőzési mozgalmak épüljenek be a szocialista munkamozgalmak rendszerébe. Mozgalmi feladat legyen minden olyan módosítás, újítás felkarolása, amely a tárgyi munkakörülményeket javítja, a munkát biztonságosabbá, könnyebbé teszi. A munkavédelmi őrsgben való részvétel megbecsült társadalmi munka legyen.

3. A gazdasági-szociális körülmények humanizálása

Erősíteni kell vállalataink szocialista jellegét. Nyisson utat a vállalat munkásainak, alkalmazottainak a társadalmi, közösségi aktivitáshoz, köztulajdonosi jogaik gyakorlásához, a köztulajdonosi felelősség vállalásához. Növelni kell a vállalatokon belüli önállóságot úgy, hogy mind több probléma és panasz a jelentkezésének szintjén elintézhető legyen.

A munka- és üzemszervezés erősítheti a munkakörülmények humanizáltságát azáltal is, hogy folyamatossá teszi a munka -és anyagellátást, biztosítja a jó anyagot, szerszámot, gépet; elkerülhetővé teszi a kapkodást, a felesleges túlórázást; lehetővé teszi az emberileg vállalható nagyobb teljesítmény és kereset elérését.

Újszerű humanizációs feladatok állnak előttünk a termelési és termékszerkezet átalakításával kapcsolatban. A dolgozók számára az átállást előnyössé kell tennünk. Fontos feladat a dolgozóknak az átírányításra, átállásra való szakmai és pszichikai felkészítése, a szükséges átképzés megszervezése, az új munkahelyek munkavédelmének biztosítása, az átcsoportosításhoz igazodó módosítás a vállalatban belüli infrastruktúrában (üzemi étkeztetés, öltöző, mosdó stb.). Gondoskodni kell továbbá azokról, akik koruk vagy személyi adottságaik folytán az új munkára, az új technika kezelésére nem alkalmasak. A fiatalok szakmai képzését úgy kell alakítani, hogy megelőzzük szerzett képességük elavulását.

Sürgető feladat a munka szerinti elosztás elvének következetes érvényesítése, a munkateljesítmények szerinti erőteljesebb kereset-differenciálódás megvalósítása és indokoltságának társadalmi elismertetése, a munka nélküli keresetek megszüntetése, a nők és férfiak közötti indokolatlan keresetkülönbségek csökkentése, a tevékenységek jellegéhez igazodó bérformák alkalmazása, a dolgozón kívüli okokból származó kereset-ingadozások mérséklése, a gyermekgondozási szabadságról és a katonai szolgálatból visszatértek bérének szintbe állítása.

A munkakörülmények szerves része a munkahelyi, üzemi szociális ellátottság tartalma és színvonala. Mindenütt el kell érni, hogy az öltözők, mosdók, üzemi étkezdék feleljenek meg a korszerű igényeknek; megfelelő színvonalú legyen az üzemek klubbal, könyvtárral való ellátottsága, a munkásszállások felszereltsége és működtetése. Javítani kell a munkásszállítás kulturáltságát, csökkentve a munkásjáratok túlzásfoltosságát. A vállalat is tegyen meg mindent azért, hogy minél több dolgozónak lehetősége legyen kedvezményes üdülésre, hétfégi pihenésre. Az üzemorvosi szolgálat és a gyógyüdültetés rendszere igazodjék a munkaterhelés jellegéhez és fokához. Néhány év alatt meg kell szüntetni a vállalatok, üzemek között a vállalati szintű társadalmi juttatások mennyiségében és színvonalában fennálló indokolatlan különbségeket. A vállalati szociális ellátás rendszeres javítása a munkaviszonyok humanizálásának elengedhetetlen része. Ezért a szociális tervek keretében ezt biztosítani kell.

4. A munkahelyi kapcsolatok humanizálása

A munkahelyi emberi kapcsolatok tartósan javíthatók a szocialista munkamozgalmak és az üzemi demokrácia kibontakoztatásával, formális vonásainak felszámolása mellett szervezetségének és hatékonyságának összehangolt fejlesztésével. A vállalati, üzemi szakszervezeti testületek minden kérdésben a dolgozók véleményének ismeretében járjanak el. Termelést segítő, érdekvédelmi, nevelő és demokratizmust fejlesztő feladataik fokozatosan váljanak a kollektíva képviselőjében betöltött köztulajdonosi funkciókká. Építsenek az alulról jövő kezdeményezésekre. Tevékenységük legyen kezdeményező és mozgalmi jellegű. Legyen élő a szakszervezeti belső demokrácia.

Alapvető feladat a munkavállalói helyzet további humanizálása, elsősorban az, hogy erősítsük a kollektívák köztulajdonosi jellegét. Törekedjünk arra, hogy minél több ember a képzettségének, képességének megfelelő munkát kapjon; zökkenőmentes legyen a munkahelyi beilleszkedése, munkájával való azonosulása. A Munka Törvénykönyvének előírásait és a

vállalati kollektív szerződés tételeit maradéktalanul tartsák be; jól működjön a szakszervezeti érdekvédelem és a jogsegélyszolgálat.

Külön súlyt kell helyezni a munkahelyi kisközösségekre. El kell érni, hogy bizonyos önállósággal bírjanak a belső munkamegosztás kialakításában, feladataik meghatározásában. Alakuljon ki a kisközösségen belül az önellenőrzés, a saját munka minősítése, számbavétele. A közösség maga lépjen fel a közösséggelenes magatartásokkal szemben; váljon érdekközösséggé, amely alkalmas arra, hogy csoportérdekét a magasabb érdekekkel és a tagok egyéni érdekeivel egyeztesse. Vállaljon felelősséget tagjaiért, a végzett munkáért.

Mindezekét a követelményeket egységbe foglalja és a mindennapok gyakorlatában érvényre juttatni hivatott a gazdasági vezetők és a - beosztottak humánus kapcsolata. A gazdasági vezetők, különösen a közvetlen munkahelyi vezetők alkalmasak kell legyenek a beosztottak véleményének, értékelésének megismerésére, befogadására, a dolgozók aktivizálására, a munka megszervezésére, az emberekkel való foglalkozásra. Legyen meg munkakörük betöltéséhez a szükséges képzettségük, jártasságuk, tekintélyük; legyen érzékük és képességük a munkahelyi személyi feszültségek feloldására, mindenkit kielégítő, igazságos, egyenlő mércét alkalmazó megoldásokra. Ha ezek a feltételek megvannak, a bizalom, a megértés és a segítőkészség a dolgozók részéről is biztosítva van. A vezetők és a beosztottak közötti viszony humánus jellege feltételezi, hogy a közvetlen munkahelyi vezetőnek meglegyen a szükséges jog- és hatásköre ahhoz, hogy területén valóban egyszemélyi felelős vezető lehessen, a jelentkező problémák nagy részét a maga szintjén megoldhassa.

II. Szervezeti feladatok

1. A munkahumanizálással kapcsolatos tudományos kutatási és műszaki fejlesztési munkák koordinálása és irányítása hazánkban intézményes és szervezett kell legyen. Ezért ki kell dolgozni az illetékes állami szervekkel egyeztetett javaslatot, a-mely kitér a feladatoknak az intézmények közötti megosztására is.

2. A humanizálás feladataival kapcsolatos társadalomtudományi kutatómunka irányítását és koordinálását a szakszervezeti mozgalomban a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete végezze. Az Intézet vegye fel az 1981. évvel kezdődő ötéves kutatási periódus tervébe a munkaviszonyok humanizálásának és az ezzel kapcsolatos szakszervezeti feladatoknak a témáját.

3. A Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézetének koordinációs tevékenysége a munkaviszonyok humanizálásának komplex megközelítésére irányuljon. Az Intézetnek figyelembe kell vennie és a kutatómunkába szervesen be kell építenie a szakmáknak, szmt-knek és a SZOT osztályainak a mozgalom gyakorlati irányítása során összegyűjtött tapasztalatait és álláspontját.

4. A SZOT Munkavédelmi Osztálya irányítsa és szervezze tovább - a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézet keretében - az országos munkavédelmi információs központ, munkavédelmi szakkönyvtár és dokumentációs központ, munkavédelmi agitációs, propaganda-centrum kialakítását és működését. Az ezirányú tevékenység ugyanakkor nem terjedhet ki a munkahumanizáció egész területére, csak a korszerűen értelmezett munkavédelemre.

5. Az ipari-ágazati szakszervezeteknek és az szmt-k-nek, SZBT-nek az Irányelvek szellemében át kellene tekinteni a munkaviszonyok humanizálásában eddig végzett munkájukat és a következő évek főbb feladatait.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 543. ő. e.

1978. december 14.

KÖZLEMÉNY A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZOT VEZETŐINEK MEGBESZÉLÉSÉRŐL

Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének és *Gáspár Sándornak*, a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtítkárának vezetésével a SZOT székházában megbeszélést tartottak a kormány és a SZOT vezetői.

Megvitatták a jövő évi népgazdasági terv végrehajtásával összefüggő közös feladatokat. Megállapították, hogy a terv végrehajtása társadalmi előrehaladásunk egyik legfőbb feltétele, egybehangzó véleményük, hogy az anyagi termelésben és a népünk életszínvonalának emelésében elért eddigi vívmányok megszilárdításához és a jövőbeni fejlődés feltételeinek jó megalapozásához elsősorban a népgazdaság egyensúlyi helyzetének javítására, a hatékonyság és a termelési szerkezet fejlesztésére, a ráfordítások csökkentésére van szükség. A kormány vezetői felkérték a szakszervezeteket, hogy a népgazdasági terv eredményes végrehajtása érdekében sajátos eszközeikkel segítsék elő a dolgozók alkotó kezdeményezéseinek, a szocialista munkaverseny-mozgalomnak széles körű kibontakozását, az üzemi demokrácia fórumainak hatékony működését.

1979-ben nagyobb gondot kell fordítani az élet- és munkakörülmények fejlesztését szolgáló anyagi eszközök még jobb elosztására. El kell érni, hogy az átlagkeresetek növekedése differenciáltan valósuljon meg. A keresetek kapcsolódjanak a teljesítményekhez és azok fokozására ösztönözzenek.

A kormány és a SZOT vezetői egyetértenek abban, hogy biztosítani kell az áruellátás folyamatosságát, és a fogyasztói árak szervezett ellenőrzését.

Az együttes ülésen áttekintették az üzemi demokrácia érvényesülésének főbb tapasztalatait, s kijelölték a további tennivalókat. Megállapították, hogy az üzemi demokrácia fejlesztésére hozott határozatok eddigi eredményei kedvezőek. További következetes és összehangolt munkára van szükség azonban mind az állami, mind a szakszervezeti testületek részéről, hogy a határozat követelményeinek a továbbiakban is folyamatosan érvényt szerezzenek.

A kormány és a SZOT vezetői tárgyaltak együttműködésük, valamint a minisztériumok, az országos hatáskörű és más állami szervezetek, illetve a megfelelő szakszervezeti testületek közötti kapcsolatok továbbfejlesztésének fő irányairól.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 1. szám.

1979. január 29.

TÁJÉKOZTATÓ

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK A VI. ÖTÉVES NÉPGAZDASÁGI TERV GAZDASÁGPOLITIKAI ELGONDOLÁSAIRÓL ÉS JAVASLAT AZ EZZEL KAPCSOLATOS SZAKSZERVEZETI VÉLEMÉNYEZÉSRE
(részlet)

I.

A szakszervezeti előkészítő munka, a tervezésben való közreműködés eddigi tapasztalatai

A SZOT Titkársága 1978. áprilisi ülésén több évre szóló munkaprogramban rögzítette a VI. ötéves népgazdasági terv kidolgozásával kapcsolatos szakszervezeti feladatokat. A munkaprogramban kijelölt feladatokat a szakszervezeti szervezetek időarányosan végrehajtották. A SZOT osztályai hatáskörük szerint, a mozgalmi tapasztalatokat általánosítva dolgozták ki javasolataikat. A Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete összegezte a gazdaságpolitikai elgondolásokkal kapcsolatos kutatómunkája főbb tapasztalatait. Figyelembe vehetők voltak az ágazati-iparági szakszervezetek kongresszusi határozatainak féldős értékelésénél tett megállapítások, valamint a VI. ötéves terv gazdaságpolitikai elgondolásaihoz valamennyi szakma által kidolgozott javaslatok. Ezek többsége a gazdaságpolitika, az életszínvonal-politika, a szociálpolitika vonatkozásában tartalmazott konkrét elképzeléseket, javaslatokat a megoldást igénylő aránytalanságok csökkentésére, megszüntetésére.

A SZOT vezető testületei (szervezetei) az állami tervelőkészítő munkának folyamatosan részesei voltak. Felkészülten, a testületi javaslatokat képviselve vettek részt a gazdaságpolitikai elgondolások kialakításában.

II.

Gazdaságpolitikai elgondolások a VI. ötéves népgazdasági terv koncepciójának kidolgozásához

A gazdaságpolitikai elgondolások útmutatást adnak a VI. ötéves terv koncepciójának kidolgozásához, a gazdasági szabályozórendszer továbbfejlesztéséhez, a KGST országokkal történő tervkoordinációhoz.

A gazdaságpolitikai elgondolások tudatosan kerülik a túlságos részletezést, az esetleges idő előtti elkötelezettségeket, mert a konkrét gazdaságpolitikai koncepciókat a következő tervezési munkaszakaszban szükséges kialakítani.

A gazdaságfejlesztés fő vonala

1. / A társadalmi-gazdasági célok és a népgazdaság helyzete; a tervezés kiindulópontja

A VI. ötéves terv a társadalmi-gazdasági fejlődés hosszú távú céljait szolgálja és a népgazdaság helyzetére, fejlesztésének lehetőségeire alapozva dolgozandó ki.

A hosszú távú társadalmi-gazdasági célokat az MSZMP XI. kongresszusán elfogadott programnyilatkozat tartalmazza. A programnyilatkozat elvei és törekvései a tervezőmunka meghatározó szempontjait alkotják.

A népgazdaság hosszú távú tervében megfogalmazásra került korszakos gazdaságfejlesztési irányvonal szerint a magyar gazdaság hosszú távú fejlődésének fő jellemzője a termelés műszaki színvonalának, szerkezetének és szervezettségének a világgazdasági követelmények szintjére emelése, a termelés export-orientált szelektív fejlesztése és a nemzeti jövedelem növekedésének függvényében az infrastruktúra fokozatos felzárkóztatása a gazdaság általános fejlettségi szintjéhez.

A fejlődés ilyen iránya a népgazdaság fejlődésének belső törvényszerűségeiből is következik. A nemzetközi gazdasági feltételekben 1973 óta bekövetkezett változások a strukturális változások következetesebb végrehajtását az előrehaladás elengedhetetlen feltételévé tették.

A gazdaságirányítás reformja nyomán megindult a népgazdaság alkalmazkodása az új követelményekhez, nőtt a termelékenység és a kiviteli növekedési üteme, az infrastruktúra fokozott fejlesztésének első lépéseként lényegesen emelkedett a lakásépítés, a fejlődéssel arányosan nőtt az életszínvonal és összességében kielégítően alakultak a gazdasági egyensúly viszonyok.

1973-tól kezdve a gazdaságfejlesztés külső feltételei hirtelen, nagymértékben és tartósan hátrányosan változtak. A változás leglényegesebb jegyei a külkereskedelmi cserearányok romlása, a nem szocialista világpiacra az értékesítési feltételek megnehezülése, a KGST országokból származó behozatal - főleg nyersanyagimport - növekedésének lelassulása. Ezek nyomán súlyosan megbomlott a termelés és elosztás, az export és import korábban nagyjából harmonikus viszonya.

Az V. ötéves terv a gazdasági fejlődést fokozatosan, de határozottan a megváltozott követelményekhez kívánta igazítani. Némileg csökkenő fejlődési ütemet, a belföldi felhasználásnak a termelésnél alacsonyabb növekedését irányozta elő, fokozta az export erőfeszítéseket. A beruházásokban a korábbi irányzatokhoz képest átcsoportosítást hajtott végre az energetika javára, a feldolgozóipar és szolgáltató ágazatok terhére.

Az ötéves tervidőszak első felében a termelés növekedési üteme a tervezetthez közelálló, a fogyasztásé a termelésnél kisebb volt. A népgazdasági, közelebbről a külkereskedelmi egyensúly, a külföldi fizetési mérleg helyzete azonban nem mutatja a javulás tendenciáját, sőt 1978-ban a nem rubel elszámolású külkereskedelmi egyensúly hiánya a korábbinál nagyobbra nőtt. Az egyensúly nem kielégítő alakulásában szerepet játszanak: a külgazdasági feltételek számítottánál nagyobb mértékű romlása, a felhalmozás terven felüli dinamikus növekedése, a termelés fejlesztésének nem elégséges szelektivitása. Ezek a jelenségek mélyebb okok következményei.

Az elemzések arra mutatnak, hogy a gazdaságpolitika, az ötéves terv átfogó előirányzatai a gazdasági hatékonyság növelését és a népgazdasági egyensúly fokozatos helyreállítását, azaz a növekedés és egyensúly összehangolhatóságát túl optimistán ítélte meg, intézkedésekkel nem minden vonatkozásban támasztotta alá. Emellett a végrehajtás során nem mindig érvényesültek ágazati, vállalati, területi szinten a reálisan elérhető tervezési és szabályozási követelmények. Az állami szervek és a vállalatok munkájában gyakori az a korábban, kevésbé kényszerítő feltételek között kialakult magatartás, amely a hatékonyságtól, az exportképességtől elszakítva igényli a helyi stabilitást, az átlagos fejlődés és javuló bérezés feltételeinek biztosítását. Nem vált következetes gyakorlattá az a követelmény, amely szerint a gazdasági fejlődés és gazdálkodás mércéjévé alapjában a nemzetközi versenyképesség kritériuma kell, hogy váljék.

A tervezési és szabályozási rendszert nem igazítottuk eléggé - az ötéves tervben feltételezettnél kedvezőtlenebb - világgazdasági környezethez. Az egyedi támogatások és elvonások széles köre és túlzott mértéke pedig tovább gyengítette a szabályozórendszer hatását.

Az állami irányítás aktivitása nőtt, de a napi munka számos esetben nem a nemzetközi szintű követelmények és központi preferenciák helyi érvényesítését, hanem a vállalati gazdálkodás indokolatlanul stabil feltételeinek biztosítását célozta; ez a népgazdaság stabilitását gyengítette.

Nem kapott megfelelő súlyt a kezdeményező, dinamikus vezetői magatartás megkövetelése és megfelelő értékelése, a nem hatékony munka elmarasztalása. Ezért számos esetben közepes munkavégzés mellett, gyakran állami segítséggel lehetett növelni a vállalati jövedelmeket és ezen keresztül megvalósítani a kívánt fejlesztéseket, a személyi keresetek érezhető emelését.

A beruházások terén a gondos kiválasztás helyett, - a népgazdasági érdekekkel és a lehetőségekkel szemben - gyakran az ágazati és a területi érdek került előtérbe. Ez fokozza a fejlesztési igények és kivitelezési lehetőségek egyébként is meglévő ellentmondását és késlelteti a fontos fejlesztések megvalósítását. A fejlesztési politika gyakorlata a műszaki haladást a megváltozott körülmények figyelmen kívül hagyásával túlzottan a tökéletes import növelésére alapozta, sok esetben ezzel igyekezett a tervszerűség, előrelátás és szervezettség hiányosságait leplezni.

A tervezettnél nagyobb több éves eladósodási folyamat kritikus mértékűre növelte az adósságállományt. Mivel az elmúlt évek során a népgazdaság egyensúlyi helyzete javulásának tendenciája nem alakult ki és az adósság további, már nehezen és több kockázattal finanszírozható növekedésével kell számolni, a változás igénye sürgetőbb lett.

Mindebből arra a következtetésre kellett jutni, hogy 1979-től kezdve

- a gazdaságpolitika fő irányát követve elsőrendű feladat a tervezési és irányítási munka, valamint a gazdaságpolitikai gyakorlat, a végrehajtás érdemi javítása, az egyensúlyt szolgáló intézkedések színvonalasabb, megalapozottabb előkészítése és szervezettebb megvalósítása;
- emellett a gazdasági növekedés és az elosztás előirányzataiban lényeges módosításokat kell végrehajtani a több éves tendenciákhoz és korábbi tételes határozatokhoz, köztük az ötéves terv számszerű előirányzataihoz képest.

Az 1979. évi terv keretében hozott intézkedések jellemzője, hogy nem a tervezésre vagy szabályozásra szűkített változásokat irányoznak elő, hanem a gazdaságpolitikai gyakorlat minden irányú javítását indítják meg, felismerve azt, hogy a gazdasági fejlődés elmúlt néhány évi tendenciáinak továbbélése alapvető gazdaságpolitikai céljaink érvényesítését, illetve a gazdaság zavartalan fejlődését veszélyeztetné.

Az 1979. évi tervben megfogalmazott követelmények, gazdaságpolitikai gyakorlat és szabályozás összhangban van a Központi Bizottság 1978. április 19-20-i határozatában, valamint az V. ötéves tervben meghatározott alapvető követelményekkel. A szükséges változtatás fő vonása az, hogy a gazdaságpolitikai célok közül a népgazdaság egyensúlyi helyzetének javítása, a nem rubel viszonylatú eladósodás rövid távon is biztonsággal bekövetkező mérséklődésének követelménye kerül egyértelműen előtérbe. Ehhez a feladathoz kell igazítani a gazdasági növekedés ütemével, a termelő alapok fejlesztésével és az életszínvonal-politikával kapcsolatos célokat. A tervezésben ezért a belföldi felhasználásnak még elviselhető mértékű legalacsonyabb növekedését kell számításba venni, a felhalmozás átmeneti csökkentésével, majd lassú emelésével és a lakossági fogyasztás mérsékelt növelésével. A termelésben fokozni kell a nem rubel elszámolású külkereskedelem egyenlegének javítását és a hatékonyság növelését szolgáló strukturális változásokat, számolva azzal, hogy a belföldi felhasználás lassú növekedése lényegesen mérsékli a termelés emelkedését is.

A külgazdasági egyensúly erőteljes javítása objektív szükségszerűség. Ugyanakkor nem egyedüli oka a gazdaságpolitikai gyakorlat megváltoztatása igényének. Valójában ezt a hosszú távú fejlődés fő vonala, a struktúraváltozás megalapozása igényli. E változást is jobban alátámasztja a mérsékelt ütemű, de a minőségi tényezőket előtérbe állító fejlődés, mint az egyoldalú növekedésre orientált politika. Az egyensúlyi helyzet javítása szempontjából az alacsonyabb növekedési ütem tervezése akkor biztonságosabb, ha nem fékezzük, hanem egyidejűleg erősítjük a strukturális változásokat a termelésben. Megfelelő strukturális változásokkal egybekötött - tehát dinamikus és visszafejlesztést egyidejűleg tartalmazó - mérsékelt ütem jobban összehangolható a rubel elszámolású import bővítésének lehetőségével és csökkenti a nem rubel elszámolású behozatal iránti igényt.

Lehetőséget ad a termelési szerkezet átalakításának gyorsításához, a tartósan gazdaságtalan termelés visszaszorításához.

A kielégítő egyensúlyi viszonyok eléréséig, tehát több évre szólóan kell számolni azzal is, hogy a belföldi végső felhasználás növekedési üteme lényegesen alacsonyabb legyen, mint a termelésé. Emiatt lassul a beruházások növekedése és így az eszközállomány bővülése, a reálkereset pedig lényegesebben kisebb ütemben emelkedhet, mint a munka termelékenysége. Az erőforrások kihasználásának hatékonyságát így erőteljesen fokozni kell.

Ebből következően az éves tervezőmunka keretében hozott, a hatékonyság javítását, a racionális gazdálkodást, takarékossgot célzó alapvető intézkedések is távlati jellegűek. A

szükséges változások lényegéhez tartozik, hogy azokat nem 1981-től, a VI ötéves tervidőszak kezdetétől, hanem 1979-től kezdve a VI ötéves tervidőszakra is kiható érvénnyel kell megvalósítani.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 545. ó. e.

1979. március 26.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA

A MUNKÁSSZÁLLÍTÁS HELYZETÉRŐL ÉS A TOVÁBBFEJLESZTÉS FELADATAIRÓL

A biztonságos, kulturált és gazdaságos munkásszállítás feltételeinek létrehozása jelentős társadalompolitikai feladat. A munkásszállítás fejlettsége egyrészt befolyásolja a népgazdaság munkaerő-ellátását, másrészt fontos tényezője a dolgozók élet- és munkakörülményei alakulásának.

Az elmúlt évtizedben a munkásszállítás — a közlekedési koncepció, a járműprogram és más egyéb, fontos intézkedések hatására — jelentősen fejlődött. Ma már a dolgozók többsége nagyobb távolságról is biztonságosan és kulturált módon jut el munkahelyére, és munkahelyén belül az egyik munkahelytől a másikig. Ez a fejlődés azonban, a szakszervezetek tapasztalatai szerint, nem következett be ellentmondásoktól mentesen. Ezeknek az ellentmondásoknak, a társadalmi érdekekkel ellentétes tendenciáknak a feltárása, mérséklése, illetve megszüntetése a munkásszállítás fejlesztésének olyan tartalékait képezi, amelyeknek kihasználása feladatot ró az állami és szakszervezeti szervezetekre egyaránt.

I.

Véleményünk szerint a dolgozóknak lakóhelyüktől munkahelyükig történő szállítását kizárólag az erre a célra szervezett közlekedési vállalatoknak kellene végezniük. A nem közlekedési vállalatoknak (közületeknek) pedig csak a munkavégzéssel, a technológiával összefüggő, a munkahelyek közötti munkásszállítást kellene ellátniuk. (Átmenetileg — addig, amíg menetrend szerinti vagy szerződéses járatokkal meg nem oldható — vállalati feladat lehet a „ráhordás” is a MÁV, illetve a VOLÁN járataira. Ez a követelmény azonban a munkamegosztásban általában nem érvényesül. A helyközi közlekedésben a MÁV és a VOLÁN menetrend szerinti és szerződéses járatai mellett egyre növekvő szerepet töltenek be a közületi (vállalati) és a VOLÁN-tól bérelt gépjárművek. A közületek által üzemeltetett autóbuszok száma ma már meghaladja a VOLÁN teljes autóbuszparkját.

A naponta ingázó több mint egymillió dolgozó közül vasúton mintegy 224 ezren, a VOLÁN menetrend szerinti és szerződéses járatain 460 ezren utaznak. A jelenlegi fejlődés iránya az, hogy a munkásszállítás a közútra, ezen belül elsősorban a vállalati saját és bérelt autóbuszokon történő szállításra terelődik.

A kialakult helyzet hátrányai:

— A közületi és a VOLÁN-tól bérelt autóbuszok kihasználtsága meg sem közelíti a VOLÁN által üzemeltetett járatokét. Ez népgazdasági szinten jelentős többlet-eszközlekedéssel jár és hátráltatja a közlekedéspolitikai koncepció célkitűzéseinek megvalósítását.

— A vállalatoknál a gépkocsivezetők munkaideje nincs kellően kihasználva, ugyanakkor a közlekedési vállalatok jelentős gépkocsivezető-hiánnyal küszködnek.

— A vállalatoknál üzemeltetett gépjárművek egy részénél a forgalombiztonsági szint alacsony, és társadalmilag indokolatlanul magas az üzemeltetés költsége (karbantartás, javítás, felújítás), továbbá szétforgácsolódik a javító-karbantartó kapacitás, és felesleges alkatrészalkatrészek halmozódnak fel.

— A közületeknél üzemeltetett autóbuszjáratok nincsenek egymással és a VOLÁN-járatokkal megfelelően összehangolva, így a közlekedésben felesleges párhuzamosságok alakulnak ki.

— A közületi autóbuszokon szállított dolgozók térítésmentesen vagy minimális térítés ellenében általában háztól házig szállításban részesülnek. Ez további feszültséget kelt a menetrend szerinti járatokon utazókkal szemben, és a dolgozók többsége joggal kifogásolja.

A közületi autóbuszok számának dinamikus növekedése ellenére a vállalatoknál még mindig több ezer tehergépkocsin is végeznek munkásszállítást. A SZOT állásfoglalása alapján minisztertanácsi határozat a IV. ötéves terv időszakára, majd — a határidőt kétszer módosítva — az V. ötéves terv végére előírta, hogy a vállalatok csoportos személyszállítást csak erre a célra gyártott és rendszeresített járműveken végezhetnek. Az MT-határozat végrehajtása azonban továbbra is vontatottan halad, és így ennek a dolgozók biztonságát és egészségvédelmét szolgáló fontos határozatnak a végrehajtása az V. ötéves tervidőszakban sem látszik biztosítottnak.

A jelenlegi kedvezőtlen állapot — véleményünk szerint — a következők miatt jött létre:

— A vállalatok az általános munkaerőhiány miatt népgazdaságilag már-már káros erőfeszítéseket tesznek a munkaerő megszerzéséért. Konkurenciaharcot folytatnak egymással a dolgozók olcsó, kényelmes „háztól házig” szállításával.

— A vállalatok — a jelenlegi ár- és érdekeltségi rendszerben — a munkásszállítással összefüggő költségeiket általában továbbhárítják a népgazdaságra, illetve a lakosságra, így azok többnyire nem befolyásolják hátrányosan gazdálkodásuk eredményességét.

— A MÁV és a VOLÁN a menetrend szerinti járataival a felfokozott igényeket sem mennyiségben, sem minőségben nem képes kielégíteni. A jelenlegi feltételek mellett nem is érdekelt ebben, mivel az újabb járatok indításának, a menetsűrűség növelésének, a kulturáltság javításának többletráfordításai nem térülnek meg. Továbbá a VOLÁN-nak a bérbe adott és szerződéses járatai gazdaságosabbak, mint a menetrend szerinti járatai. Az újabb járatok beindítását nehezíti a járműpark lassú fejlődése, a kis befogadóképességű autóbuszok alacsony száma is. A munkásszállítás — a jelenlegi pénzügyi elszámolási rendszer mellett — saját gépjárművel a vállalatoknak olcsóbb, mintha a VOLÁN szerződéses járatait veszik igénybe. Általában csak addig „szorulnak” a VOLÁN-ra, amíg autóbuszaikat be nem szerzik.

— A tehergépkocsin végzett munkásszállítás kiváltásához szükséges, személyszállításra alkalmas speciális (cserefelépítményes, konténeres stb.) eszközök jelenleg egyáltalán vagy gazdaságosan nem szerezhetők be.

II.

A munkásszállítás problémáinak megoldása csak egészséges szemléletváltás esetén lehetséges. A munkásszállítás nemcsak az autóbusz-ellátás és a menetrendek összehangolásának kérdése, hanem komplex társadalompolitikai, közlekedésszervezési feladat, amely, megfelelő koordináció mellett, az állami szervek átfogó intézkedését és a megvalósításban a társadalmi szervekkel való összefogást igényli.

A SZOT elnöksége állást foglal abban, hogy:

1. A munkásszállítás olyan közlekedési tevékenység, amely a minisztériumok felügyeleti feladata mellett ágazati ellenőrzést is igényel. Emellett szükséges a megfelelő koordináló szerv kijelölése is.

A SZOT elnöksége szükségesnek tartja, hogy a Minisztertanács 1980 I. félévében, az illetékes állami szervek előterjesztésére, tűzze napirendre a munkásszállítás helyzetét, és határozza meg a szükséges intézkedéseket és a végrehajtást koordináló szervezet.

2. A SZOT elnöksége — az MT-határozat meghozataláig is — felkéri

— az illetékes minisztériumokat, hogy az ágazati, iparági szakszervezetekkel együttműködve, a munkások tehergépkocsin történő szállításának megszüntetése érdekében — a korábbi minisztertanácsi határozat és az Országos Munkavédelmi Bizottság állásfoglalása alapján — vizsgálják felül a szállítójármű-igényeket, és a reális lehetőségeken belül szorgalmazzák kielégítésüket;

— a KPM-et, hogy a Vasutasok és a Közlekedési Dolgozók Szakszervezeteivel együttműködve dolgozzon ki javaslatokat a vasúti és közúti munkásszállítás kulturáltabbá tételére, a csúcsforgalmi időszakban jelentkező zsúfoltság csökkentésére, a menetrend betartásának javítására;

— a KGM-et, a KPM-et, hogy a Vasas Szakszervezet és a KSZDSZ bevonásával, a megfelelő járművek gazdaságos gyártása és beszerzése érdekében, a szükséges intézkedéseket tegyék meg;

— a fővárosi és megyei. tanácsokat, hogy az SZMT-kkel (SZBT-vel) együttműködve tegyenek javaslatokat, intézkedéseket a közlekedési vállalatok és a közületek járműállományának jobb kihasználása, a területi koordináció biztosítása, javítása érdekében;

— az érintett vállalatokat, hogy a vállalati szakszervezeti szervekkel együtt tegyenek fokozott erőfeszítéseket a tehergépkocsikon végzett munkásszállításról az erre a célra gyártott és rendszeresített járműveken végzett munkásszállításra való áttérésre. Keressék a VOLÁN Vállalattal való — a népgazdasági és vállalati szempontból egyaránt gazdaságos — együttműködés formáit;

— a pénzügyminisztériumot és a KPM-et, hogy a SZOT bevonásával segítsék elő, hogy az 1980. évtől érvényes közgazdasági szabályozók ösztönözzenek a közlekedési vállalatok és a közületek közötti társadalmilag helyes munkamegosztásra, a dolgozók biztonságosabb, kulturáltabb munkásszállításának ellátására;

- a KSH-t, hogy a munkásszállításra vonatkozó adatgyűjtéssel és elemzéssel segítse elő az illetékes szervek intézkedéseit.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 4. sz.

1979. április 18.

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA

AZ ÜZEMI DEMOKRÁCIA ERŐSÍTÉSÉNEK FŐBB TAPASZTALATAIRÓL

A Politikai Bizottság 1977. április 6-i határozatának végrehajtása a célkitűzéseknek megfelelően halad, a megjelölt feladatok megvalósítása alapvetően eredményes. A területi és üzemi pártszervek fokozták a szocialista demokrácia fejlesztésében elvi-politikai irányító és ellenőrző munkájukat, felismerve az üzemi demokrácia erősítésének politikai fontosságát, időszerűségét. Elsősorban ennek eredménye, hogy a végrehajtásban javult a párt-, állami és

tömegszervezeti szervek együttműködése és munkamegosztása, erősödött a szemléleti és cselekvési egység. A Minisztertanács és a Szakszervezetek Országos Tanácsa Elnöksége 1018. sz. együttes határozatában megjelölte a rendező elveket, a fórumok jogait, valamint a gazdasági vezetők és a szakszervezeti szervek feladatait. Ezzel összhangban a Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága is intézkedett a KISZ-szervezetek tennivalóiról. Az elmúlt év végéig létrehozták az iparban, az építőiparban, a közlekedésben és a kereskedelem, valamint a mezőgazdaság állami szektorában az új fórumot: a bizalmi, főbizalmi testületek és a vállalati szakszervezeti tanácsok együttes ülését. A vállalati ügyrendekben szabályozták a meglévő fórumok összehangoltabb működését, feladatait, hatáskörét.

1. A határozat végrehajtása nyomán az elmúlt két évben az üzemi demokrácia módszerében, formájában és tartalmában is tovább fejlődött. Eredményesebben segítette politikai, gazdasági feladataink végrehajtását. Szélesedett és közvetlenebbé vált a dolgozók részvétele a döntések előkészítésében, a döntésekben és azok végrehajtásában. Az üzemi kollektívák figyelme jobban a vállalat konkrét ügyeire, legfontosabb feladataira, gondjainak megoldására irányult. Nőtt a dolgozók aktivitása, érdemibbék a javaslatok és kritikusabbak a vélemények. Kötelezettségeik teljesítésével összhangban egyre megfontoltabban és felelősen gyakorolják demokratikus jogaikat. Az üzemi demokrácia hatására fejlődött az ifjúság közéleti aktivitása, jobban felszínre kerülnek sajátos problémáik és további lehetőség nyílik érdekeik képviselésére. A fórumok működése egyre inkább segíti a munkához való szocialista viszony erősítését, a dolgozók politikai és termelési aktivitásának kibontakozását, a szocialista munkaverseny célirányosságát. Az üzemi demokrácia fórumainak munkája a korábbinál összefogottabbá, hatékonyabbá vált. Csökkentek - bár még nem kielégítő mértékben - a párhuzamosságok és az átfedések.

A pártszervek, az üzemi pártszervezetek összességében eredményes munkát végeztek a határozat megismertetésében és egységes értelmezésében, a végrehajtás politikai feltételeinek megteremtésében, az üzemi demokrácia tartalmi követelményeinek érvényre juttatásában. A szakszervezetek felelősségteljesen dolgoztak az új fórumok bevezetésén, az üzemi demokrácia erősítésén. A KISZ-szervezetek figyelmüket elsősorban a fiatalok felkészítésére, az ifjúsági parlamentek működtetésére fordították.

Egyre több állami, gazdasági vezető tudatos felismerésből támaszkodik a dolgozók véleményére, számol jogos igényeikkel és érdekeikkel.

A végrehajtás eredményes folyamatát ugyanakkor még mindig szemléletbeli, módszerbeli problémák gátolják. Ennek is tudható be, hogy a gyakorlati megvalósítás területenként eltérő színvonalat mutat. Előfordul, hogy egyes helyeken a párt vezető szerepének csökkenéseként fogják fel a fórumok működését, a növekvő szakszervezeti jogköröket. A gazdasági vezetők egy része az egyszemélyi felelősség csorbításának, a vezetést nehezítő, akadályozó tevékenységnek és alapvetően mozgalmi feladatnak tartja az üzemi demokratikus fórumok működtetését. Helyenként problémák jelentkeznek a kötelességek és jogok összhangjának, az egyéni, a csoport- és a társadalmi érdekeknek az egyeztetésében. Nehezíti a munkát, hogy a vállalatok belső szervezeti, irányítási, ellenőrzési rendszerének korszerűsítésében, a közép- és alsó szintű vezetők hatáskörének növelésében nincs számottevő előrelépés. Tapasztalható, hogy sok az azonos téma a fórumokon, a különböző vezetői megbeszéléseken. Más esetekben a négyezsgüléseken eldöntőnek a fórumok hatáskörébe tartozó kérdéseket és ezzel formálissá teszik azok működését, illetve csökkentik szerepüket.

2. A határozat végrehajtásában a legtöbb eredmény a bizalmiak, főbizalmiak testülete, valamint a vállalati szakszervezeti tanács együttes ülése, a szocialistabrigád-vezetők tanácskozása és az ifjúsági parlamentek munkájában tapasztalható. Az üzemi demokrácia többi fórumánál még nincs számottevő előrelépés.

A tapasztalatok közül szükséges kiemelni a vállalati szakszervezeti tanácsok és a bizalmiak testülete együttes ülésének létrehozását, amelynek eddigi működése is érdemibbé és

közvetlenebbé tette a dolgozók részvételét a vezetésben. A bizalmiak csoportjukban végzett munkája és képviseleti szerepük érzékelhetőbbé tette a dolgozók beleszólásának értelmét, érvényesülését. A kollektívák előtt nyilvánvalóbbá lettek az igények és a lehetőségek, a kötelezettségek és a jogok. Javult a dolgozók szóbeli és írásos tájékoztatása a gazdasági feladatokról és problémákról, valamint az élet- és munkakörülményeikkel összefüggő kérdésekről. A vállalatok nagy részében sikerült elérni, hogy a legtöbb bizalmi már nemcsak a saját, hanem csoportjának véleményét is tudja képviselni.

Az év elején tartott tanácskozások megmutatták e fórumok előnyeit és lehetőségeit. Segítettek abban, hogy a dolgozók megértéssel fogadták az 1979. évi népgazdasági feladatokat és vállalati tervcélokat, a gazdálkodás hatékonyságával, a minőség javításával, a munkafegyelem megszilárdításával kapcsolatos intézkedéseket. Nagyon sok helyen kritikus észrevételeket, ugyanakkor érdemi javaslatokat és felajánlásokat is tettek a zavartalan termelési feltételek biztosítására. Követelményt támasztottak az anyag- és szerszámellátás, a munkaszervezés javítása, a gépek időbeni karbantartása, a szállítási határidők betartása érdekében. Igényelték a feladatok egyértelmű meghatározását, a műhely, a brigád és az egyes dolgozók számára is. A gazdasági vezetők éves munkáját - a meglevő kétkedés és az idegenkedés ellenére - többségében tárgyilagosan véleményezték.

Az együttes ülések az elosztási témákban a legélénkebbek. A bér- és jövedelemnövelési elképzeléseknél tudomásul vették a korábbinál kisebb fejlesztési lehetőségeket. Ahol viszont több tervváltozatot vitattak, ott a nagyobb termelési követelményeket tartalmazó, de egyben a magasabb bérfejlesztést is jelentő megoldást támogatták.

A kollektív szerződések végrehajtásáról, módosításáról, a dolgozók érdekeinek érvényesítéséről bontakozott ki a legszélesebb körű vita. A szociális terv, illetve a végrehajtásról szóló beszámoló elfogadása kevesebb vitát hozott. Ebben a körben a legtöbb észrevétel a munkavédelmi fejezethez történt.

A fórum működtetésében gondot okoz, hogy egyes helyeken az indokoltnál több alkalommal szerveznek tanácskozásokat. Sok még a terjedelmes előterjesztés, helyenként sok a vezetői hozzászólás. Még nincs megfelelő gyakorlat abban, hogy mikor mit és hogyan kell a tervekből a dolgozók elé terjeszteni. Nem alakult ki megfelelő módszer az előkészítésben, a működtetésben, az állásfoglalások és döntések érvényesítésében, valamint a tájékoztatásban. Emiatt a döntések még gyakran formálisak, a végrehajtásuk hiányos; az egyes javaslatokra csupán válaszolnak, azokat nem mindig követi érdemi gazdaságvezetői intézkedés és a dolgozók széles körű tájékoztatása.

3. Az elmúlt években a szakszervezeti szervek eredményes munkát végeztek az üzemi demokrácia fórumrendszerének szervezésében, kialakításában, működtetésében. Különösen nagy erőfeszítéseket tettek a bizalmiak, a szakszervezeti aktivisták tömeges felkészítésében és az új fórumrendszer módszereinek kidolgozásában. A munka során felszín-re kerültek olyan átfedések és szervezeti, munkamegosztásbeli problémák, amelyek csökkentették a vállalati, üzemi szakszervezeti tanácsok és műhelybizottságok szerepét. Az üzemi párt- és szakszervezeti szervek szavá teszik, hogy mindez megnehezíti a dolgozókkal való még szorosabb kapcsolattartást, a pártirányítást, a gazdasági vezetéssel való hatékonyabb együttműködést. E tények felismerése nyomán több szakszervezet - pl. a vasas - a műhelybizottságok megszüntetését tervezi és eredményes kísérletet folytat a szervezeti egyszerűsítésért, a párhuzamosságok felszámolásáért, a bizalmi, főbizalmi rendszer szerepének növeléséért.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa - a Politikai Bizottság 1977. április 6-i határozatának megfelelően - bevonva a szakmai szakszervezeteket, a jelzett problémák megoldására kidolgozta a szakszervezetek üzemi felépítésének tökéletesítésére vonatkozó elképzeléseit. Javasolja a vállalati, üzemi szakszervezeti tanácsok és műhelybizottságok megszüntetését és

helyettük - jogutódjaikként - a gyakorlatban bevált bizalmiak testületének és a bizalmi-főbizalmi rendszernek általánossá tételét.

4. Az üzemi demokrácia fejlesztésére hozott határozatok végrehajtása hatással van a szolgáltatás, az intézmények, a hivatalok demokratizmusára is. Ösztönzően hatott e területen is a bizalmiak megnövekedett szerepe, a bizalmi tanácskozások működése. Mindezek alapján a terület dolgozóinak, társadalmi, politikai szervezeteinek jelentős része is igényként veti fel a szocialista demokrácia érvényesítésének a terület sajátosságait figyelembe vevő továbbfejlesztését. Időszerűvé vált a Politikai Bizottság 1977. április 6-i határozata vonatkozó részének megvalósítása, amely előírta: "a tapasztalatokat figyelembe véve javaslatot kell kidolgozni a népgazdaság egyéb területein (szolgáltatás, hivatali szervek)" a szocialista demokrácia továbbfejlesztésére.

Megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1975-1980. Kossuth Könyvkiadó, 1983.

1979. május 18.

A SZOT ÁLLÁSFOGLALÁSA

A LAKOSSÁG ÁRUELLÁTÁSÁRÓL ÉS A FELADATOKRÓL

1979. május 18-án ülést tartott a Szakszervezetek Országos Tanácsa, és megvitatta a lakosság áruellátásnak helyzetét és feladatait.

A napirend előadója dr. Sággy Vilmos belkereskedelmi miniszter volt, korreferátumot tartott Duschek Lajosné, a SZOT titkára. A vitában 12 felszólalás hangzott el. A tanácsülés a beterjesztett állásfoglalást — módosító javaslatokkal — elfogadta.

I.

A lakosság áruellátása népgazdaságunk fejlődése alapján egyre kiegyensúlyozottabb, és fejlődése jó irányú. Az életszínvonal növekedésével, népünk kulturális felemelkedésével összhangban a vásárlók igényei is változnak. A lakosság fogyasztása jelentős mértékben nőtt, és szerkezetében is helyes irányba módosult. Életszínvonal-politikai céljainknak megfelelően az utóbbi időben az iparcikkek, különösen a tartós fogyasztási cikkek iránt a vásárlók érdeklődése fokozódott.

A belkereskedelmi vállalatok és szövetkezetek az igényeknek megfelelő, alapvetően jó ellátást biztosítanak; A kereskedelem, a vendéglátás dolgozói elismerésre méltó erőfeszítéseket tettek, hogy a növekvő belső fogyasztás és idegenforgalom igényeit kielégítsék.

A kiskereskedelmi hálózat fejlesztésében figyelemre méltó eredmények születtek. Bővült az üzlethálózat, s ez nagymértékben javította a vásárlási körülményeket is. Különösen figyelemre méltó az élelmiszer-kereskedelmi üzlethálózat, a nagy alapterületű modern ABC-áruházak, bevásárló központok létesítése.

Jelentősen bővült a kereskedelem raktárhálózata. A korszerű, komplex raktárbázisok megteremtése jó feltétele a kereskedelem színvonala emelésének. A kereskedelmi vállalatok és szövetkezetek sokat tettek a gépesítésért, a korszerű áruszállításért.

A fogyasztási szövetkezetek — a falusi lakosság ellátása mellett — mind jelentősebb részt vállaltak a főváros és más városok kiskereskedelmi forgalmából. Ezt a jó irányú változást —

az állami támogatáson kívül — a szövetkezeti erőforrások egy részének központosítása és azok célszerű hasznosítása is elősegítette.

A kereskedelmi hálózat kapacitását jelentősen bővítette a korszerű értékesítési módszerek alkalmazása. Az élelmiszerek több mint 60 százalékát, az iparcikkek 42 százalékát önkiszolgáló, önkiválasztó _ boltokban, áruházakban forgalmazzák.

A fogyasztásicikk-kereskedelem fejlődésével párhuzamosan — a főváros kivételével — növekedett az ágazatban dolgozók száma, a szakemberek aránya.

A fejlesztésekkel egyidejűleg — nagyrészt a szakszervezeti szervek kezdeményezésére — intézkedések születtek a kereskedelmi dolgozók munkakörülményeinek javítására, a szociális ellátás színvonalának emelésére.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa, a lakosság ellátásában elért jelentős eredmények elismerése mellett, széles körben szerzett tapasztalatok alapján felhívja a figyelmet azokra a hiányosságokra is, amelyek az áruellátásban, a kereskedelem tevékenységében tapasztalhatók:

a) A lakosság áruellátását zavarja az ipar és a kereskedelem nem mindig kielégítő kapcsolata, a szerződéskötések, a szállítás terén tapasztalható, lazaságok. Komoly problémát jelent az a káros felfogás és gyakorlat, hogy egyes üzemek gazdaságtalanságra, a termékszerkezet korszerűsítésére való hivatkozással önkényesen megszüntetik egyes, a lakosság által igényelt fogyasztási, cikkek gyártását. Az illetékes szervek sok esetben nem vagy késve intézkednek a termékek, hazai forrásból vagy importból történő pótlásáról, s így ellátási zavarok keletkeznek.

b) Az üzlethálózat sűrűsége országunkban, területenként, jelentősen eltérő. Főleg a fővárosi hálózat fejlesztése maradt el az igényektől. A kereskedelmi vállalatok és szövetkezetek fejlesztési forrásainak viszonylag alacsony szintje és elaprózottsága sok esetben nem teszi lehetővé a korszerű, nagy alapterületű önkiszolgáló kereskedelmi egységek létesítését.

c) Sok a tennivaló a vásárlási körülmények javításában, a kereskedelmi kultúra, a vásárlói szokások helyes irányú megváltoztatásában, a szolgáltatások bővítésében. Az élvezeti cikkek — főleg a kávé, a dohány, az alkohol — fogyasztásának növekedése túlzott mértékű. Az élelmiszerekkereskedelemben a vásárlások zömmel a hét utolsó napján történnek. Ez növeli a zsúfoltságot, nehezíti a bolti dolgozók munkáját, és kedvezőtlenül hat a kiszolgálásra, a vásárlásra.

d) Az utóbbi időben a javuló ellátás ellenére gyakran jogos kifogások hangzanak el egyes fogyasztási cikkek minőségéről, korszerűségéről, tartósságáról. Szaporodnak a szocialista erkölccsel összeegyeztethetetlen jelenségek. Bizonyos fogyasztási cikkek időszakos vagy tartós hiánya miatt terjed a „csúszópénz”, „növekszik a borra valózás”.

A hiányosságok összefüggnek az ágazati, területi és vállalati irányítás vezetési, szervezési, gazdálkodási, valamint az ellenőrzés gyengeségeivel is.

II.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa a lakosság. Hatását mindig alapvető feladatnak tartotta. A jövőben is kellő figyelmet fordít erre, s a mozgalom eszközeivel támogatja és segíti a kereskedelem célkitűzéseinek megvalósítását.

1. Legfontosabb a lakosság áruellátási színvonalának fenntartása és — a lehetőségek keretein belül — szerény javítása. A kereskedelmi szervek keressék azokat az újabb lehetőségeket, tartalékokat, amelyek e célkitűzés megvalósítását biztosítják.

Az áruellátás javításának egyik alapvető feltétele az ipar és a kereskedelem jó kapcsolata. Mindkét részről törekedni kell a fogyasztók igényeinek, az értékesítés lehetőségeinek jobb megismerésére, a rendelkezésre álló kapacitások egyeztetésére és az áru útjának rövidítésére. A termelő vállalatok létesítsenek több mintaboltot, hogy jobban megismerjék a vásárlók igényeit. Az ipari, a bel-, a külkereskedelmi vállalatok hangolják össze jobban

tevékenységüket azoknak az áruknak a pótlása érdekében, amelyeknek hazai gyártása gazdaságosan nem biztosítható.

Erősíteni kell az ipar és a kereskedelem közös érdekelttségét abban, hogy csak jó minőségű termékek kerüljenek a fogyasztókhoz. Az üzemek, vállalatok dolgozói törekedjenek a márkás áruk arányának növelésére. Csatlakozzanak a „Dolgozz hibátlanul”, az „Add a neved” mozgalomhoz. A minőségi termelést tekintsek becsületbeli ügynek. Adjanak garanciát a tartós fogyasztási cikkekhez, szélesítsék szervizhálózatukat. A mezőgazdasági termékek felvásárlásának jobb megszervezésével, gondosabb áruterítéssel javítható lakosság zöldség-gyümölcs ellátása. Fokozzák a termelők érdekelttségét a termelés összetételének — a lakosság által igényelt — változtatásában, a minőség javításában.

2. A népgazdaság erejének megfelelően tovább fejlődik a kereskedelmi hálózat, folytatódik korszerűsítése. Az anyagi eszközök hatékonyabb felhasználása érdekében meg kell oldani az elaprózott fejlesztési források koncentrációját.

A kereskedelmi hálózat fejlesztésében érjük el, hogy az új lakótelepeken a lakásokkal egyidejűleg épüljenek fel a kereskedelmi egységek. Különösen a fővárosban kell erre nagyobb figyelmet fordítani. A belföldi turizmus fejlesztése érdekében fontos a turistaházak rekonstrukciója, az olcsó szálláshelyek bővítése.

A vendéglátásban fokozott figyelmet fordítunk a tisztaságra. Fejlesszük a gyors és olcsó étkezést nyújtó önkiszolgáló létesítményeket. A közétkeztetési kapacitás bővítésével, üzemszervezéssel növeljük a gyermek-, diák-, munkahelyi és szociális étkeztetésben részt vevők arányát.

A nagy alapterületű üzletek, áruházak létesítése mellett figyelmet kell fordítani a meglévő hálózat korszerűsítésére. A több, egymás mellett levő kis-kereskedelmi egység összevonása szolgálja a bolthálózat szakosítását, az önkiszolgáló rendszer szélesítését.

További tennivalók vannak a szállítás és árumozgatás korszerűsítése, gépesítése, a hűtőlánc fejlesztése terén. A kereskedelmi munka hatékonyságának növelése, a hálózat kapacitásának kihasználása, a vásárlási és a munkakörülmények javítása érdekében jobban fel kell használni a munka- és üzemszervezés lehetőségeit.

A nyitvatartási időt — figyelembe véve a kereskedelmi dolgozók érdekeit is — még jobban kell közelíteni a lakosság igényeihez. Biztató lépés a bevásárló napok rendszeresítése.

3. A kereskedelmi szerveknek, az itt dolgozóknak igen fontos szerepük van a vásárlók ízlésének alakításában, az elavult szokások megváltoztatásában. Mértéktartó reklámozással, szakszerű kereskedelmi propagandával segítsék elő a további fejlődést. Nagy feladatok várnak e téren a napi és a szakmai sajtóra is. A kereskedelem fejlődésének — az áruellátás javítása mellett — fő feltétele az udvarias, szakszerű kiszolgálás, a kulturált vásárlási, étkezési környezet. El kell érni, hogy a kereskedelmi dolgozók túlnyomó többsége ne csak szakmának, hanem hivatásnak tekintse munkáját. Ezzel nagy lépést tehetünk az eladók, illetve vevők kapcsolatának javításában. A kereskedelmi és vendéglátóipari dolgozók munkájának fő értékmérője a vásárló, a vendég elégedettsége legyen. A vásárlókkal, a vendégekkel való foglalkozás javítását a kereskedelmi szakoktatás és a kulturális nevelőmunka egyik fő feladatának tekintsek, helyezzenek nagyobb súlyt az oktatásra, a továbbképzésre s az idegen nyelvek elsajátítására.

Új kereskedelmi formák elterjesztésével, szervező, nevelőmunkával intézkedjenek a „csúszópénz”, a borralaló visszaszorítására. A szocialista brigádok, ifjúsági boltok mutassanak példát, nyújtsanak támogatást a korrupció elleni küzdelemhez. Szigorúbb és gyakoribb ellenőrzéssel, a jogszabályok érvényesítésével, céltudatosabb nevelő, tudatformáló munkával kell felvenni a harcot az ellen, hogy egyesek hasznot húzzanak az ellátás fogyatékoságaiból.

4. További intézkedéseket kell tenni a kereskedelmi dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítására. A bérrendszer tökéletesítésénél legyenek tekintettel egyes alágazatok problémáira.

A jutalmazásoknál, az erkölcsi elismerésnél tűnjön ki a fegyelmezett, példás munka megbecsülése. Tekintettel az ágazatban dolgozó nők magas arányára, különösen nagy jelentősége van a nehéz fizikai munka megkönnyítését szolgáló gépesítésnek.

5. Erősíteni kell a termelői és fogyasztói árak állami ellenőrzését. Kiemelt figyelmet kell fordítani a munkáslakta területek ellátására, az alacsonyabb jövedelmű rétegeket érintő termékek árának alakulására, az árak és a minőség összhangjára is. Fejleszteni kell a belső ellenőrzést, a társadalmi tulajdon védelmét.

III.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa a jövőben is kiemelten fontos feladatának tekinti, hogy a lakosság áruellátása terveinknek megfelelő legyen.

Ennek érdekében a szakszervezetek:

— Vegyenek részt a központi és területi fejlesztési tervek kidolgozásában, és segítsék azok megvalósítását.

— Kísérjék figyelemmel a szállítási szerződéskötéseket és teljesítésüket. Nyújtsanak segítséget a szocialista munkaverseny és az újtómozgalom széles körű kibontakoztatásához, a társadalmi ellenőrzés hatékonyságának növeléséhez.

— Az ágazati-iparági szakszervezetek, a vállalati szakszervezeti szervek fordítsanak nagyobb figyelmet a jó minőségű termékek gyártására. Segítsék elő, hogy a vezetők is a dolgozók jól ismerjék munkájuk, termékük szerepét a lakosság ellátásában, kötelezettségüket a minőség, az áruválaszték javításában.

— Szorgalmazzák a felügyeleti szerveknél, hogy a nagyipar által nem gyártott, de a lakosság ellátásában jelentős termékeket a kisüzemek, szövetkezetek folyamatosan pótolják.

— A KPVDSZ-szel együttműködve, a folyamatos áruellátás érdekében kezdeményezzék a gyártó és forgalmazó szervek között szerződések érdemi és időbeni megkötését. Közös vizsgálják a szerződések megtartását, az ütemes szállítás megvalósítását. Nyújtsanak segítséget a műszaki fejlesztéshez, a korszerű csomagolás, szállítás megvalósításához. Segítsék elő a minta utáni értékesítés szélesítését.

— Az szmt-k, az SZBT területpolitikai munkájukban — a tanácsi szervekkel együttműködve — nagy figyelmet fordítsanak a lakosság áruellátására, a kereskedelmi hálózat fejlesztésére. Fogyasztói, érdekvédelmi tevékenységük során erősítsék a kereskedelem társadalmi ellenőrzését és az árelőellenőrzéseket. Működjenek együtt az illetékes tanácsi és népi ellenőrzési szervekkel, a megyei minőségellenőrző intézetekkel, a KÖJÁL-lal, a társadalmi szervekkel.

— A Kereskedelmi, Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezete működjön együtt a Bélkereskedelmi Minisztériummal az ágazat VI. ötéves tervének kialakításában. Kezdeményezze a kereskedelmi dolgozók élet- és munkakörülményeinek további javítását. Az ágazati-iparági szakszervezetekkel együtt az állami szerveknél szorgalmazzák a tömegigényeket kielégítő fogyasztási cikkek kellő mennyiségben és minőségben való gyártását. A szakszervezeti sajtó — szerepének megfelelően — tartsák napirenden a lakosság áruellátásának helyzetét, kísérje figyelemmel a kereskedelmi létesítmények tervszerű megvalósítását, ismertesse a társadalmi ellenőrzés tapasztalatait, a dolgozók jogos észrevételeit. Adjon helyt az egészséges, kulturált fogyasztás propagandájának, az eredmények és gondok megismertetésének.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa nagyra értékeli a lakosság ellátásában közreműködő termelő, forgalmazó szervek, állami és társadalmi ellenőrök tevékenységét; a kereskedelmi dolgozók áldozatos munkáját, amellyel elősegítették a párt életszínvonal-politikai célkitűzéseinek megvalósítását. Meggyőződése, hogy legjobb tudásukkal továbbra is szorgalmasan dolgoznak a kítűzött célok megvalósításáért.

A Szaktanács felkéri a kormányt, a Belkereskedelmi Minisztériumot, a SZÖVOSZ-t, a tanácsokat, hogy a lakossági ellátás színvonalának megtartása, a lehetőségek szerinti továbbfejlesztése érdekében tegyék meg a szükséges intézkedéseket.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 6. sz.

1979. május. 28.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA

**A MEZŐGAZDASÁG ÉS ÉLELMISZERIPAR TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRE VONATKOZÓ HATÁROZATOK
VÉGREHAJTÁSÁRÓL ÉS A SORON KÖVETKEZŐ FELADATOKRÓL**

A SZOT elnöksége május 28-i ülésén a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter előterjesztésében megtárgyalta és elfogadta „A mezőgazdaság és élelmiszeripar továbbfejlesztésére vonatkozó határozatok végrehajtásának tapasztalatai” című jelentést.

Az elnökség elismerését fejezte ki a Mezőgazdasági- és Élelmiszerügyi Minisztérium, valamint az ÉDOSZ és a MEDOSZ vezetőinek a végzett munkáért, különösen a szocialista munkaverseny és brigádmozgalom feltételeidnek és elbírálási rendszerének színvonalas korszerűsítéséért.

A még meglévő problémák és feszültségek megszüntetése, valamint a VI. ötéves terv ágazati célkitűzéseinek, megalapozásának előkészítése és e feladatok megvalósítását elősegítő ágazati szakszervezeti munka színvonalának emelése érdekében a SZOT elnöksége a következő állásfoglalást hozta:

a szakszervezetek és az állami, gazdasági szervek a továbbiakban a soron levő termelési és szociálpolitikai feladatok megvalósítását, a kedvező tendenciák erősítését segítsék elő;

- a mezőgazdaság és élelmiszeripar előrehaladásához még következetesebb, összehangolt: együttműködés szükséges a mezőgazdaság és az érintett iparágak között, amelyet az illetékes ágazati szakszervezetek segítsenek elő;

— a szakszervezeti munkában fokozott gondot kell fordítani a mezőgazdaság és élelmiszeripar népgazdasági jelentőségének, helyének, szerepének, fejlesztési céljainak tudatosítására, eredményeinek, gondjainak reális bemutatására, az ágazat népgazdasági kapcsolatainak, termelési feltételeinek megítélésére;

— erősítsék munkakapcsolataikat a mezőgazdaság és élelmiszeripar fejlesztésében közvetlenül is érintett ágazati szakszervezetek. Az együttműködés szolgálja a termelőeszközök, anyagok, szállítójárművek a mezőgazdaság részére történő szállításának elősegítését, a termelés, feldolgozás, forgalmazás összhangjának megteremtését, a szerződéses fegyelem betartásának társadalmi ellenőrzését, a belföldi ellátás és az exportfeladatok minőségben, választékban történő kielégítését;

— a VI. ötéves terv kidolgozása során figyelemmel kell kísérni, hogy az 1980-ban életbe lépő szabályozórendszer ne jelentsen visszalépést a dolgozók élet- és munkakörülményeit biztosító szociális, kommunális és egészségügyi, vállalati keretek képzésében, felhasználásában. A termelés, a gazdálkodás eredményességével párhuzamosan és arányosan kell tovább javítani a dolgozók élet- és munkakörülményeit, szociális helyzetét;

— a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés fejlesztésében nagyobb szerepet kell szánni a műszaki és tudományos kutatási eredmények gyors termelésbe állításának és helyi adaptálásának; a gyakorlatban bevált üzemszervezési, termelési, műszaki, közgazdasági eljárások bevezetésének;

— a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés fejlesztésénél a korszerű technika elterjesztése mellett továbbra is indokolt kihasználni a hagyományos technológiákban rejlő lehetőségeket. Ezért az új beruházások megvalósítása mellett nagyobb figyelmet kell fordítani a meglévő termelő kapacitások hatékony kihasználására és rekonstrukciójára, a költségek csökkentésére, az anyagtakarékosságra;

— külön gondot kell fordítani az élelmiszeripari vállalatok dolgozóinak bérezésében tapasztalható ellentmondások megszüntetésére és munkakörülményeik további javítására. A VI. ötéves terv szabályozórendszerének előkészítése során indokolt megvizsgálni az ágazat területén végbemenő szakmai szerkezetváltozást, az anyag-, energia-és élőmunka-megtakarítás ösztönzését;

— a feladatok sikeres megvalósításában fokozottan kell támaszkodni a dolgozók kezdeményezőképességére, a szocialista munkaversenyben rejlő lehetőségek még eredményesebb kihasználására;

— tovább kell javítani a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalatok üzem-egészségügyi ellátottságát, fejlesztési lehetőségeit, az Egészségügyi Minisztériummal közösen, gyorsabb ütemben kell megteremteni az üzemegészségügy személyi és tárgyi feltételeit. Többoldalú intézkedésre van szükség a balesetek csökkentése érdekében; — a VI. ötéves, terv időszakában is — a teljes felszámolás befejezéséig — központilag támogatni kell az állami gazdaságoknál meglévő cselédlakások megszüntetésére készült programot és intézkedéseket, a kedvezőtlen adottságú állami gazdaságokat támogatásban kell részesíteni.

A SZOT elnökségének meggyőződése, hogy a mezőgazdaságban és élelmiszeriparban dolgozók — csakúgy mint eddig megértik, és cselekvően támogatják azokat a törekvéseket, intézkedéseket, amelyek a termelés és feldolgozás hatékonyságát, a lakosság igényeinek folyamatos kielégítését és az exportlehetőségek eredményes kihasználását célozzák.

A SZOT elnöksége felhívja azon iparágak dolgozóit, vezetőit, amelyek a mezőgazdaság és élelmiszeripar részére a termelőeszközöket biztosítani, bővíteni hivatottak, segítsék elő a célkitűzések maradéktalan megvalósítását, mert azokban egyaránt kifejezésre jut az egyén, a csoport és a társadalom érdeke.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 6. sz.

1979. június

**A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ÉS AZ ORSZÁGOS KÖRNYEZET- ÉS
TERMÉSZETVÉDELMI HIVATAL EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSA
(részlet)**

Az emberi környezet védelme az egész társadalom érdeke és feladata, s ez helyes szemléletet, egészséges magatartást és a korábbinál aktívabb közreműködést kíván a társadalom minden tagjától.

A környezetvédelem biztosítása állami feladat, erről átfogóan az 1976. évi II. törvény és az annak végrehajtása tárgyában született jogszabályok intézkednek. Ugyanakkor a szakszervezetek szerepe is jelentős — a SZOT elnökség 1978. április 24-i irányelvei alapján —, főként a dolgozók környezetvédelmi felvilágosításában, nevelésében és mozgósításában, továbbá a szűkebb és a tágabb környezetet védő tevékenység társadalmi ellenőrzésében, a problémák jelzésében és intézkedések kezdeményezésében.

A Szakszervezetek Országos Tanácsának titkársága (a továbbiakban: SZOT) és az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal (a továbbiakban: OKTH) a környezetvédelem

fontossága alapján elhatározta, hogy kölcsönös érdekeken alapuló együttműködési megállapodást köt a két szervezet téren végzendő tevékenységének összehangolása s a környezetvédelem társadalmi üggyé válása érdekében.

Az együttműködés területei és formái

1. Az OKTH tudomásul veszi, hogy a szakszervezetek környezetvédelmet szolgáló tevékenysége — az ágazati-iparági szakszervezetek és a szakszervezetek megyei, budapesti tanácsainak sajátos feladataival kiegészülve — elsősorban a következő:

- a munkahelyi és a tágabb környezeti zaj- és vibrációs ártalmak, valamint a levegőszennyezés megelőzése;
- a hulladékmentes, illetve kevés hulladékkal járó termelési eljárások bevezetésének szorgalmazása, továbbá az ipari és mezőgazdasági hulladékok megsemmisítésének elősegítése;
- a munkahelyek tisztaságának, kulturáltságának és az esztétikus munkahelyi környezet megteremtésének szorgalmazása;
- a települési környezet — kiemelten a szakszervezetek által, fenntartott intézmények, üdülők, oktatási intézmények stb. — tisztaságának elősegítése, illetve biztosítása.

2. A SZOT és az OKTH — egyeztetett munkaprogram alapján — szorosán együttműködik:

- a környezetvédelem és a munkavédelem műszaki, közegészségügyi, jogi stb. szabályozásának összehangolásában és fejlesztésében;
- a népgazdasági, a területi és a vállalati tervek környezetvédelmi, valamint munkavédelmi követelményeinek érvényesítésében;
- a beruházások környezetvédelmi és munkavédelmi szempontokból — egyeztetett metodika alapján — történő ellenőrzésében;
- a környezetvédelmi és munkavédelmi felügyeleti tevékenység pontos körvonalazásában, elhatárolásában, ugyanakkor a gyakorlati ellenőrző tevékenység összehangolásában;
- a környezetvédelem egységes információs és statisztikai rendszereinek kialakításában, a munkavédelmi és környezetvédelmi információs rendszerek közötti kapcsolatok biztosításában;
- annak elősegítésében, hogy a környezetvédelmi szemlélet alakítása és az ismeretek közlése az állami és a szakszervezeti oktatás valamennyi formájában megfelelő differenciáltsággal megvalósuljon;
- a környezet- és munkavédelem érdekeit szolgáló agitációs és propagandamunka feladatainak, módszereinek és eszközeinek kialakításában, fejlesztésében és összehangolásában. Ennek keretében az OKTH — a rendelkezésre álló lehetőségeknek megfelelően — támogatja a szakszervezetek környezetvédelmi felvilágosító, meggyőző és nevelő tevékenységét, a szakszervezetek pedig figyelemmel kísérik a technológiai fegyverek megtartását, s a szocialista munkaverseny-mozgalom keretében támogatják a környezetvédelmi feladatok megoldását segítő vállalások, újítások, egyéni és kollektív kezdeményezések megvalósulását. A SZOT és az OKTH kölcsönösen szorgalmazzák, hogy a sajtóban (Népszava, szakszervezeti lapok, Búvár stb.) a környezetvédelem állami és szakszervezeti tennivalói megfelelő formában szerepeljenek;
- annak érdekében, hogy a tudományos egyesületekben (MTESZ és tagegyesületei stb.) a környezetvédelemmel, a környezetvédelem ipari hátterével, valamint a környezetvédelem és a munkavédelem összefüggéseivel kapcsolatos kérdéseket megtárgyalják;
- a környezetvédelmi nemzetközi együttműködésben a nem kormányzati szervezetet képviselő SZOT részvételének vizsgálatában.

3. A SZOT és az OKTH kölcsönösen szükségesnek tartja a következőket:

- alakuljon ki szoros együttműködés a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutatóintézete és az OKTH Levegőtisztaság-védelmi Intézete között, különösképpen a környezetvédelmi és munkavédelmi kutatások határterületeinek gondos megszervezésében;
- a SZOT Munkavédelmi Továbbképző Intézete tananyagaiban a környezetvédelmi kérdések megfelelő arányban szerepeljenek, a környezetvédelmi szakmérnök-képzés keretében pedig kapjanak megfelelő teret a munkavédelmi összefüggések.

4. Az együttműködés legfontosabb szervezeti formái:

országos szinten

- a SZOT képviselteti magát az Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanács munkájában és meghívja az OKTH képviselőjét az Országos Munkavédelmi Bizottság üléseire;
 - a SZOT és az OKTH közötti szakmai együttműködés a SZOT munkavédelmi osztály, illetve az OKTH környezetvédelmi főosztály feladata;
 - rendszeresen, általában évente egy alkalommal sor kerül vezetői megbeszélésre, valamint
 - az OKTH közreműködésével — a szakszervezetben környezetvédelemmel is foglalkozók aktívájára;
- a szakmai kapcsolatot tartó egységek rendszeresen egyeztetik munkaprogramjaikat.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 7. sz.

1979. augusztus 27.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK HATÁROZATA

A SZAKSZERVEZETEK KÖZÉPTÁVÚ TERVEZÉSBEN VALÓ KÖZREMŰKÖDÉSÉRE ÉS A DOLGOZÓK RÉSZVÉTELÉNEK MEGSZERVEZÉSÉRE
(részlet)

A szakszervezetek időszerű és alapvető feladata, hogy az 1981—1985-ös időszakra szóló vállalati középtávú tervek kidolgozásában közreműködjenek és abban a dolgozók érdemi részvételének megszervezését segítsék. E tevékenységükben a szakszervezetek valamennyi alkotó erő kibontakoztatására helyezték a fő súlyt. Ezért minden gazdasági egységben — a gazdasági vezetők irányító és koordináló tevékenysége mellett — gondoskodni kell arról, hogy a vállalati tervcélok kialakításában a vállalat valamennyi jelentősebb szervezeti egységének kollektívája együttesen részt vegyen. Az Országos Tervhivatal elnökének a vállalati középtávú terv kidolgozására vonatkozó irányelvei kötelezik a gazdasági vezetést arra, hogy a vállalati szakszervezeti szervezetek — a vszt és a bizalmi testület, a szakszervezeti bizottságok és a szakszervezeti bizalmiak — jogának érvényesítését biztosítsa a tervekészítésben, az előzetes tervgondolások véleményezésében.

A szakszervezetek munkája arra kell hogy irányuljon:

- a) a VI. ötéves terv időszakára készülő tervek összhangban legyenek a népgazdasági terv követelményeivel, az ágazati és területi fejlesztés céljaival,
- b) a tervezési munka a vállalati műszaki-gazdasági-társadalmi fejlődést komplexen előmozdító célok szem előtt tartásával irányuljon mindenekelőtt a hatékonyság előmozdítására, a gazdaságos termelés és termelési szerkezet kialakítására, a termelési tényezőkkel — különösen az importanyagokkal — történő ésszerű és rendszeres takarékosagra, a tartalékok feltárására és hasznosítására, a dolgozók élet- és munkakörülményeinek az elért gazdasági eredményeken alapuló további javítására, a

korszerű és fegyelmezett termelésre, a szállítási kooperációra, az export és az import gazdaságosságának fokozására, a lakosság jobb ellátására. Fordítsanak megkülönböztetett figyelmet a tervezőmunka során arra, hogy mindenütt az adott feladatoknak megfelelő, szükséges létszámot foglalkoztassák, felkészítve a dolgozókat a rájuk háruló munkák eredményes elvégzésére. A rendelkezésükre álló eszközökkel is segítsék elő a legfőbb termelőerő, a dolgozó emberek hasznos, produktív munkavégzését, s egyben az ésszerű, de fokozott létszám-takarékosságot.

Biztosítani kell, hogy a dolgozók saját munkahelyükön:

- véleményükkel hatást gyakorolhassanak gazdasági vezetőik kezdeményezésére,
- megismerkedhessenek a vállalat előtt álló feladatokkal, a rendelkezésre álló anyagi és személyi eszközök legcélszerűbb, a népgazdasági tervekkel összhangban álló hasznosítására vonatkozó elképzelésekkel,
- tapasztalataik hasznosításával — véleményük, javaslataik kifejtésével — maguk is részesei lehessenek a tennivalók meghatározására irányuló munkának.

1. A szakszervezeti vezető testületek feladatai a vállalati tervező munka előkészítésének szakaszában

- Előreláthatólag a VI. ötéves középtávú terv, az 1981. évi terv kidolgozása és a szakszervezeti választások időpontja csaknem egybeesik, jelentős átfedéssel lesz végrehajtható. Ezért fontos a szakszervezeti tevékenységek összhangjának megteremtése. A szakszervezetek feladata, hogy éljenek a jogszabályokban biztosított lehetőségeikkel, sajátos eszközeikkel segítsék elő, hogy szervezetük és közvetlenül a dolgozók is aktív részesei legyenek a tervező munkának.

a) A szakmai szakszervezetek és az szmt-k (SZBT) feladatai

— Érjék el, hogy az ágazati minisztériumok által készülő tervezési utasítás szabályozza a gazdasági vezetők kötelességeit a szakszervezeti szervezetekkel való együttműködésben, a dolgozók bevonásában.

— Segítsék elő, hogy a tervezés demokratizmusát biztosító állami utasításokat — a SZOT elnökségi irányelveket, az azt kiegészítő ágazati-szakmai útmutatásokat — a vállalatoknál a gazdasági vezetők és a szakszervezeti vezető testületek teljes körben megismerjék, egységesen értelmezzék és eredményesen alkalmazzák.

— Vegyenek részt azokon a minisztériumi, illetve (megyei, fővárosi) tanácsi tervtárgyalásokon, amelyeken a vállalatok fejlesztési céljait megvitatják.

— Kölcsönösen és folyamatosan tájékoztassák az ágazati-iparági szakszervezetek és az szmt-k (SZBT) egymást a vállalati szb-keket érintő központi tervmunkáról, a VI. ötéves népgazdasági terv legfontosabb ágazati, iparági, szakmai vonatkozásairól, a gazdasági és pénzügyi szabályozó eszközök módosításáról, a szakszervezetek központi törekvéseiről. Az szmt-k a megyebizottságokkal legyenek koordinálói a területi és az ágazati tervcélkitűzések megvalósításának.

— Készítsenek programot a vállalati középtávú tervezés segítésére és ellenőrzésére. Ebben jelöljék meg konkrétan, hogy a tervező munka mely fázisában, milyen kérdésben és mikor, mely demokratikus fórum (közvetlen és közvetett) foglaljon állást, mondjon véleményt.

— A vállalati szakszervezeti munkával összefüggő tervezési és közzgazdasági szabályozási kérdések az 1979./80-as oktatási évtől kezdődően a reszorttól és a tanfolyamok időtartamától függetlenül szerepeljenek a szakszervezeti tisztségviselők oktatási tanfolyamain.

b) A vállalati szakszervezeti bizottságok feladatai

A vállalati szakszervezeti bizottságok a gazdasági vezetéssel együttműködve a munkaterv keretében szabályozzák a szakszervezet közreműködésének és a dolgozók tervezésbe történő bevonásának helyileg leghatékonyabb formáit és módszereit.

— A tervezési munka menetét, ütemezését figyelembe véve foglaljanak állást abban, hogy mely kérdéseket, mikor, milyen körben lehetséges és szükséges megtárgyalni az illetékes szakszervezeti szervezetekkel, illetve közvetlenül az érintett dolgozói kollektívákkal. Alapvető követelménynek tekintsék, hogy mindazon intézkedésekről, fejlesztési elgondolásokról, amelyek a kollektívákat közvetlenül érintik, munkájukat, anyagi és szociális helyzetüket befolyásolják — a tervező munkát végzők előzetesen kérjék ki az érintettek véleményét, ügyeljenek arra, hogy a terv egyes részkérdéseinek megismerésére és az alapos felkészüléshez kellő időt és megfelelő, módszeres segítséget biztosítson a gazdasági vezetés.

- A tervező munka különböző szakaszaiban a tervmegbeszélésekhez a működő üzemi demokratikus fórumokat vegyék igénybe és az eddig már jól bevált módszereket alkalmazzák. Szorgalmazzák, hogy a vállalati műszaki-gazdasági szakemberek, továbbá a közvetlen termelésirányítók érdemi módon ugyancsak részt vehessenek a vállalati középtávú terv célkitűzéseinek megvitatásában és kialakításában. Fordítsanak figyelmet a vállalati középvezetők fokozott bevonására is. Határozzák meg azokat a tervjavaslatokat, amelyeket célszerű műszaki konferenciák, vagy az adott munkahelyi egység termelési tanácskozása elé vitára terjeszteni.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1979. 9. sz.

1979. november 30.

A MINISZTERTANÁCS 47/1979. (XI. 30.) SZ. RENDELETE

A MUNKAVÉDELEMRŐL

(részlet)

A szakszervezetek munkavédelemmel kapcsolatos tevékenysége

7. §

A Szakszervezetek Országos Tanácsa — a Munka Törvénykönyve 17. §-ában kapott felhatalmazás alapján — jogosult a népgazdaság egész területére kiterjedően irányítani, összehangolni és ellenőrizni a munkavédelmi tevékenységet. Ennek keretében különösen:

- a) a minisztertől, a fővárosi, megyei tanács tisztségviselőjétől, illetőleg a fővárosi, megyei tanács végrehajtó, bizottsága illetékes szakigazgatási szervének vezetőjétől beszámolót kérhet az irányítása alá tartozó terület munkavédelmi helyzetéről, a tett intézkedésekről, és kezdeményezheti a szükséges intézkedéseket;
- b) előterjesztést tehet a Minisztertanács részére a munkavédelemmel kapcsolatos intézkedésekre;
- c) a Munka Törvénykönyvében meghatározott rendben gyakorolja a munkavédelmet érintő jogszabályok kiadásával kapcsolatos jogait;
- d) irányelveket ad ki a népgazdaság egészét érintő munkavédelmi fejlesztési kérdésekben;
- e) működteti a szakszervezeti munkavédelmi felügyeletet ;
- f) összehangolja a munkavédelmi kutatást és a munkavédelmi információs rendszert;
- g) irányítja a munkavédelmi szakemberképzést;
- h) irányítja és összehangolja a munkavédelmi agitációs és propagandatevékenységet;

- i) összehangolja az Országos Munkavédelmi Bizottság közreműködésével az érintett szervezetek munkavédelmi tevékenységét;
- j) szervezi az Országos Egyéni Védőeszköz, Védő- és Munkaruha Bizottság közreműködésével az egyéni védőeszköz- és munkaruha-ellátást.

8. §

(1) Az ágazati-iparági szakszervezetek, valamint a szakszervezetek megyei (budapesti) tanácsai — a Szakszervezetek Országos Tanácsa által meghatározott jogkörüknek megfelelően — jogosultak a 7. § a), c), e) és h) pontjában foglaltak gyakorlására. E jogukat a szakszervezeti testületek, illetőleg — a 11. §-ban foglaltaknak megfelelően — a szakszervezeti munkavédelmi felügyelet útján gyakorolják.

(2) A gazdálkodó szervezetek szakszervezeti szervei — a Munka Törvénykönyve 14. §-ában foglaltak szerint — jogosultak a munkavédelemre vonatkozó szabályok megtartásának az ellenőrzésére. Ezt a jogukat a szakszervezeti testületek és a szakszervezeti munkavédelmi felügyelő, illetőleg a társadalmi munkavédelmi felügyelő útján gyakorolják.

9. §

(1) A szakszervezeti munkavédelmi felügyelet tagja: a munkavédelmi főfelügyelő, felügyelő és a társadalmi munkavédelmi felügyelő (a továbbiakban: szakszervezeti munkavédelmi felügyelő).

(2) A szakszervezeti munkavédelmi felügyelő hatásköre — a mezőgazdasági szövetkezetek, valamint a 10. § (2) bekezdésében felsorolt gazdálkodó szervezetek kivételével — kiterjed valamennyi gazdálkodó szervezetre.

(3) A szakszervezeti munkavédelmi felügyelő illetékessége arra a gazdálkodó szervezetre, illetőleg dolgozóra terjed ki, amely a munkavédelmi felügyelőt irányító területi vagy ágazati-iparági szakszervezeti szerv működési körébe tartozik.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, I. évf. 12. sz.

1980. január 1.

AZ 1979. ÉVI 29. TVR-REL MÓDOSÍTOTT MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE
(részlet)

A SZAKSZERVEZETEKNEK A TÖRVÉNYKÖNYVVEL KAPCSOLATOS JOGAI

Mt. 11. § (1) A szakszervezeteknek — mint a dolgozók képviseleti és érdekvédelmi szerveinek — joga, hogy a dolgozók anyagi, szociális és kulturális színvonalának emelése, valamint élet- és munkakörülményeiket érintő jogaik és érdekeik védelme, illetőleg érvényesítése céljából rendszeres működést fejtsenek ki, ebbe a dolgozókat bevonják és e kérdésekről tájékoztassák, valamint őket a munkáltató vezetősége és az állami szervek előtt képviseljék.

(2) Az állami szervek és a munkáltatók kötelesek a szakszervezetekkel együttműködni, tevékenységüket elősegíteni és a szakszervezetek észrevételeire, javaslataira álláspontjukat és annak indokát közölni.

Mt. 12. § (1) A dolgozók élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos kérdéseket a Minisztertanács a Szakszervezetek Országos Tanácsának meghallgatásával szabályozza. Egyes határozatokat a Szakszervezetek Országos Tanácsával együtt ad ki.

(2) A miniszter a dolgozók élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos kérdéseket csak az érintett szakszervezettel egyetértésben szabályozhatja.

Mt. V. 1. §. Ha a dolgozók élet- és munkakörülményeire vonatkozó szabályozás a munkaügyi minisztert, a pénzügyminisztert vagy az egészségügyi minisztert illeti meg, az általános jellegű (a népgazdaság több ágazatát érintő) szabályozás a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben történik.

Mt. 13. § (1) A szakszervezet munkahelyi szerve jogosult a dolgozók nevében kollektív szerződést kötni.

(2) A szakszervezet munkahelyi szervének egyetértése szükséges a munkavédelmi szabályzat megállapításához. Ugyancsak egyetértése szükséges a munkáltatót vagy nagyobb egységeit érintő, a munkaviszonyra vonatkozó, de a kollektív szerződésben nem szabályozott általános jellegű kérdések rendezéséhez.

Mt. V. 2. §. A szakszervezet egyetértése szükséges a dolgozó

a) személyi alapbérének megállapítása,

b) miniszteri vagy magasabb szintű kitüntetésre vonatkozó javaslattétel, valamint jutalmazása,

c) fizetett rendkívüli szabadságban vagy jutalomszabadságban részesítése,

d) részére munkáltatói lakás vagy lakástámogatás, valamint szociális juttatás adása

esetében. a szakszervezet munkahelyi szerve ezt a jogát a szakszervezeti bizalmi (főbizalmi) útján gyakorolja. Ha az intézkedésre a munkáltató magasabb egységének vezetője jogosult, a bizalmival (főbizalmival) együtt tett javaslat alapján, az említett egységnél működő szakszervezeti szerv egyetértése szükséges. Egyetértés hiánya esetén a munkáltató felsőbb vezetője és szakszervezeti szerve együttesen dönt.

Mt. 13. § (3) A munkaviszonyra vonatkozó szabályok, valamint a (2) bekezdés értelmében a szakszervezettel egyetértésben hozott döntések végrehajtása során, ha az a dolgozók nagyobb csoportját érinti, az intézkedések megtétele előtt a szakszervezet munkahelyi szervének véleményét ki kell kérni.

(4) A szakszervezet munkahelyi szerve dönt a szociális és kulturális alapok felhasználásának módjáról. A döntés előtt a munkáltató véleményét ki kell kérnie.

Mt. 14. § (1) A szakszervezeteknek joga van ellenőrizni a dolgozók élet- és munkakörülményeire vonatkozó szabályok megtartását. Ennek keretében a munkaviszonyra vonatkozó szabályok végrehajtásáról az érintett szervektől tájékoztatást kérhetnek és a munkáltatóknál vizsgálatot tarthatnak. A munkáltató köteles a vizsgálatához szükséges felvilágosításokat megadni és az adatokat rendelkezésre bocsátani.

(2) A szakszervezetek az ellenőrzés során észlelt hibákra és mulasztásokra a végrehajtásért felelős szervek figyelmét felhívhatják és ha azok a szükséges intézkedéseket kellő időben nem teszik meg, megfelelő eljárást kezdeményezhetnek. Ennek eredményéről az eljárást lefolytató szerv a szakszervezetet tájékoztatni köteles.

(3) A szakszervezet munkahelyi szervének joga van kifogást emelni a munkáltatónak a munkaviszonyra vonatkozó szabályokat vagy a szocialista erkölcsnek megfelelő bánásmódot sértő intézkedésével szemben. A kifogásolt intézkedést az arra jogosított szerv döntéséig végrehajtani nem szabad.

Mt. V. 3. § (1) A szakszervezet munkahelyi szerve a kifogást a munkáltatónál jelentheti be. Ha a munkáltató a kifogással nem ért egyet, köteles azt a véleményével ellátva három napon belül döntésre felterjeszteni és véleménye másolatát egyidejűleg a szakszervezet munkahelyi szervének megküldeni.

(2) Ha a kifogásolt intézkedés a munkáltató egész kollektíváját, illetve a dolgozók csoportját érinti, a kifogást a munkáltató felügyeleti szerve és a szakszervezet felettes szerve bírálja el.

(3) Ha a kifogásolt intézkedés egyedi esetre vonatkozik, azt a munkaügyi bíróság a munkaügyi viták eldöntésére előírt eljárásban dönti el.

Mt. 15. § (1) A szakszervezet részt vesz a munkaügyi vitát eldöntő szervek megalakításában és Működésében.

(2) A szakszervezet a dolgozót az élet- és munkakörülményeit érintő kérdésekben a bíróságok, más hatóságok és egyéb szervek előtt képviselheti. A munkaviszonyt érintő kérdésekben a dolgozó érdekében — nevében és helyette — külön meghatalmazás nélkül is eljárhat.

Mt. 16. §. A közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv egyetértése szükséges a szakszervezet választott tisztségviselőjének más munkahelyre beosztásához, továbbá munkaviszonyának a munkáltató által való megszüntetéséhez, valamint áthelyezés esetén új munkahelye elfoglalására kitűzött időpont megállapításához. A változó munkahelyre alkalmazott választott szakszervezeti tisztségviselő más munkahelyre beosztásáról pedig a felsőbb szakszervezeti szervet előzetesen értesíteni kell.

Mt. V. 4. § A választott szakszervezeti tisztségviselőt megillető munkajogi védelem (Mt. 16. §) a tisztségviselő megbízatásának idejére és az annak lejártát követő két év tartamára érvényesül, kivéve, ha visszahívására érdemtelenség miatt került sor. A munkajogi védelem időtartama alatt a közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv egyetértése szükséges a tisztségviselő ellen fegyelmi eljárás megindításához is.

Mt. 17. § (1) A Szakszervezetek Országos Tanácsa az államtól kapott felhatalmazás alapján ellátja a dolgozók biztonságának és egészségének védelme, valamint a társadalombiztosítás lebonyolítása érdekében reá ruházott és általa elvállalt feladatokat is. Ezekben a kérdésekben — a Minisztertanács által megállapított keretek között — az állami szervekre és az állampolgárookra kötelező rendelkezéseket adhat ki.

(2) A szakszervezetek saját anyagi eszközeikből és az állam anyagi támogatásával megszervezik a dolgozók üdültetését.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, II. évf. 2. sz.

1980. január 28.

A SZOT ELNÖKSÉGE HATÁROZATA

**A CIGÁNYLAKOSSÁG HELYZETÉRŐL, ÉLET- ÉS MUNKAKÖRÜLMÉNYEIK JAVÍTÁSÁVAL
KAPCSOLATOS SZAKSZERVEZETI TENNIVALÓKRÓL**

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1979. áprilisban a Minisztertanács májusban tárgyalta a cigánylakosság helyzetét, a korábbi határozatok végrehajtását és megjelölte a további feladatokat. Felkérték a Szakszervezetek Országos Tanácsát is tekintse át a helyzetet és jelölje meg a sajátosságoknak megfelelő szakszervezeti tennivalókat.

Az előterjesztés elkészítéséhez felhasználtuk a szakmák, SZMT-k, a vállalatok tapasztalatait, konzultáltunk a SZOT osztályaival,- intézményeivel, valamint csoportos tanácskozást folytattunk üzemi- intézményi szakszervezeti tisztségviselőkkel - köztük több cigány származásával.

I.

A szakszervezeti szervek tapasztalatai a cigánylakosság helyzetéről megegyeznek az MSZMP PB és a Minisztertanácsi előterjesztésekben foglaltakkal, melyek a következők:

A cigánylakosság főbb demográfiai jellemzői

A magyarországi cigánylakosság létszáma mintegy 310 ezerre tehető, élveszületési arányuk majdnem kétszerese a nem cigány lakosságénak, ezért várható, hogy létszámuk 1990-re 400-450 ezer lesz. A cigánylakosság mintegy fele fiatalok.

Területi megoszlásuk egyenetlen. Nagy számban élnek Budapesten, Dél-Dunántúlon, az északi országrészekben, míg Nyugat-Dunántúlon létszámuk elenyésző.

Többségük falvakban, kis településeken lakik, beáramlásuk a városokba az utóbbi években erőteljessé vált.

1961-ben a vándorcigányok aránya kb. 40 % volt, ez a réteg ma már megszűnőben van.

Foglalkoztatottság, jövedelmi viszony

Jelenleg a munkaképes korú cigány férfiak 80-90 %-a, a nőknek csak 30 %-a dolgozik. A női foglalkoztatottság főbb akadályai: a sok gyermek, a falvakban korlátozott számú munkaalkalom, és szemléletbeli hibák. Munkába állításuk fontos lenne a nevelés, és a családok jövedelme szempontjából is.

Megoldatlan a 15-18 éves fiatalok foglalkoztatása. Nevelésükben nagy szerepe van a Néphadseregnek, azonban alacsony iskolai végzettségük és az átlagnál rosszabb fizikai állapotuk miatt sok cigány-fiatal nem tudnak behívni katonának.

Alacsony a cigány szakmunkások száma. Ezért a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyüket illetően az utóbbi években sem történt érdemi változás. Döntő többségük ma is szakképzetlen segédmunkás, szellemi foglalkozású cigány nagyon kevés van.

Általában nincs különbség az azonos munkakörben és munkakörülmények között dolgozó cigányok és nem cigányok munkabére között. Ennek ellenére a cigánycsaládok egy főre eső jövedelme az esetek többségében mélyen az országos átlag alatt van. Ennek oka a szakképzetlen munkából eredő alacsony keresetek, a rendszertelen munkavégzés, az egy keresőre jutó eltartottak nagy száma. A cigány háztartások többségében ma nincs olyan jövedelem, amely alapul szolgálhatna anyagi felemelkedésükhöz.

A foglalkoztatás terén oldódtak a cigányokkal szembeni előítéletek. A munkáltatók egy része figyelmesebb a cigány dolgozókkal, segíti lakásgondjaik megoldását, bevonja őket a felnőtt oktatásba, az üdültetésbe, segítik a gyerekek intézményekbe történő elhelyezését.

Lakáshelyzet

Jelentősen csökkent a telepeken élő cigányok száma. 1961.-ben kb 70 %-uk élt putrikban, jelenleg 25 %. Ennek ellenére ma is 81 ezer ember él a szociális követelményeknek meg nem felelő elkülönült telepeken. Az utóbbi években a cigánytelepek felszámolása lelassult. Ennek oka: anyagi és szemléletbeli hibák.

Az építési költségek a ház- és telekárak jelentős emelkedése miatt a hitelösszege szerény igényeket kielégítő lakások építéséhez sem elegendő. A telepeken-falvakban élő - nagycsaládos alacsonykeresetűek, idős emberek - nem tudják előteremteni a szükséges pénzeszközöket. Az is gondot okoz, hogy a tanácsok a telepek felszámolásával kapcsolatos költségekre utólagosan kapnak lakásonként 20-25 ezer Ft támogatást, s ezt saját erőből kell megőlegezni. Lakóhelyi beilleszkedésüket a helybeliek előítéletei is nehezítik.

Oktatás, művelődés

1961-ben a felnőtt cigánylakosság 40 %-a írástudatlan volt. A tanköteles korú gyerekeknek csak 13 %-a jutott el az általános iskola felső tagozatába és csupán 2-3 %-a végezte el a 8 osztályt. Jelenleg a gyerekek 80-85 %-a elkezdte első osztályt, kb 25 %-uk a felső tagozatokba is eljut, de a 8 általános iskolát csak mintegy 15 %-uk végzi el. A gyerekek több mint fele túlkoros a saját osztályába, növekszik arányuk a gyógypedagógiai osztályokban. Az eredmények mindenek előtt a beilleszkedett, illetve a beilleszkedés útjára lépett családok gyermekinél mutatkoznak.

Súlyos gond, hogy az óvodáskorúaknak csak 20-30 %-a jár óvodába, a gyerekek mintegy 30 %-a nem tud jól magyarul.

A 8 osztályt sikeresen elvégző cigánytanulók közül kevesen jutnak el a szakmunkásképzőkbe, elenyésző a középiskolákba, vagy a felsőoktatási intézetekben- tanulók száma. Műveltségi szintjük ezért nagyon szerény mértékben fejlődött. A rendszeresen dolgozó öntudatosabbak közül többen vesznek részt munkahelyi képzésben, látogatják a művelődési intézményeket. Népszerűek az egészségügyi ismeretterjesztő előadások, és a róluk szóló velük kapcsolatos rendezvények. A telepeken élő felnőtt cigányok többsége azonban továbbra is csak igen keveset tud a körülötte zajló világról.

A cigányság tömeges felemelkedésének alapvető feltétele, hogy iskolázottsági szintjük lényegesen és gyorsabban növekedjen.

Egészségügyi körülmények

Egészségügyi helyzetük a korábbi állapothoz viszonyítva javult, azonban elmaradt a nem cigány lakosság általános színvonalától. A járványos betegségek körükben is visszaszorultak. Az egészségnevelés bizonyos részeredményeket mutat. A telepeken uralkodó életkörülmények, rossz lakásviszonyok, hiányos táplálkozás, rendszertelen tisztálkodás, rossz öltözködés stb. azonban egészségi állapotukra rányomja a bélyegét. Több a koraszülés, nagyobb arányú a csecsemőhalandóság. A felnőttek is gyakrabban betegszenek meg, sok a 10-15 éves munkaviszony után leszázalékoltt, 30-40 éves ember. Átlagos életkoruk ma is mintegy 10-15 évvel alacsonyabb az országos átlagnál.

Körükben nagyfokú az alkoholizmus, sok a szellemi fogyatékos, melyben szerepet játszik a rokonok közötti házasodás is. A szociális gondoskodás intézményeit /orvosi rendelők, kórházak, stb./ a cigány rászorulóknak alig veszik igénybe, gondot jelent a kötelező védőoltásoktól való távolmaradásuk. Nem megfelelő a családtervezésre, születésszabályozásra irányuló felvilágosító - szervezőmunka.

Társadalmi beilleszkedés

Fokozatos társadalmi beilleszkedésük előrehaladása, megnövelte azt a réteget, amelynek állampolgári magatartása megfelel a társadalomban kialakult, megkövetelt normáknak. Közülük ma már többen részt vesznek a közéletbe, szerepet kapnak a helyi tanácsok munkájában, és a munkahelyek középszintű vezetésébe is. Ezek egy része szégyelli és letagadja származását, sérelmesnek tartja a megkülönböztetést. Mások viszont vállalják származásukat és a többiek nevelését, felvilágosítását.

A cigányok körében is élnek előítéletek, sovíniszta-nacionalista indulatok a nem cigányokkal szemben.

A telepeken élők magatartására a befelé fordulás, helyzetük tudomásulvétele a jellemző. Itt élnek leginkább a cigány életforma maradványai. A törvényes rend és az együttélési szabályok megsértői rendszerint közülük kerülnek ki. /A cigánylakosság bűnözési aránya 1974-77 között kétszer akkora volt, mint az ország lakosságához mért aránya. Ezen belül feltűnően nagy a fiatalok bűnözése/

Ma még gyakori az elzárkózás a betelepedésekkel szemben. A "cigány" szó megbélyegző értelmezésben él. /A vegyes házasságokat a közvélemény általában elítéli/.

A cigányok társadalmi felemelkedésére irányuló erőfeszítéseket sokan eltúlzottnak, a cigányokat erre érdemtelennek tartják.

II.

A szakszervezetek tevékenysége a cigány-munkavállalók munkahelyi nevelése, beilleszkedésük elősegítése és szociális támogatásuk érdekében.

Ellenőrző tapasztalataink alapján megállapítható, hogy a szakszervezeti szervek vezető testületi üléseken foglalkoztak a témával, megjelölték az aktuális konkrét feladatokat. A kitűzött célok megvalósítása érdekében a szakszervezeti szervek többsége jelentős erőfeszítéseket tett.

A munkahelyi szakszervezeti bizottságok felvilágosító, nevelő munkájának eredménye megmutatkozik abban, hogy egyrészt az állandó munkavállaló cigányok száma emelkedik, másrészt, hogy jobb a légkör a munkahelyeken a cigányokat megítélően is. A mozgalom az eltelt időszakban jelentős eredményeket ért el ezen a téren. A munka azonban nem mindenütt egyenletes. A szakszervezeti szervek egy része nem eléggé következetesen, foglalkozott ezzel a fontos társadalompolitikai kérdéssel.

A szakszervezeti szervek egyik legfontosabb feladata volt a beilleszkedés segítése. A velük szemben tanúsított türelmes magatartás, a munkavégzéshez adott segítség, az egyéni bánásmód eredménye, hogy a munkához való viszonyuk javult, és ezáltal igényesebbek lettek önmagukkal és családjukkal szemben is. A munkának ember- és jellemformáló szerepe sok bizonyítékot ad a szakszervezetek számára, melyet jól példáznak a cigánylakosság egy részében bekövetkezett pozitív változások.

A szakszervezeti tisztségviselők, aktivisták többsége megérti, hogy a cigányság helyzetének javítása szükségszerű igény társadalmi követelmény. Jelentős eredménynek tekinthetjük, hogy nő a szervezett cigánydolgozók száma, akik rendszeresen fizetik a tagdíjat, közülük többen társadalmi munkát is végeznek. A szakszervezeti tisztségviselők között számarányuk nőtt az elmúlt időszakban.

A szocialista brigádmozgalom kedvező hatást gyakorolt a legjobbakra, a brigádok többsége szívesen befogadta, segítette beilleszkedésüket.

Az állandó munkaviszonyban állók keresete azonos a nem cigány dolgozókéval, hátrányos megkülönböztetés ma már csak elvétve van. Erkölcsi és anyagi megbecsülésben ugyanúgy részesülnek, mint a nem cigány munkavállalók. Egyre többen rendelkeznek különböző kitüntetésekkel, emelkedik belföldi- és külföldi jutalomüdvülésben résztvevők száma, és ma már nem ritka a brigádvezetői, csoportvezetői megbízatásuk sem.

A szakszervezeti bizottságok különös gondot fordítanak a cigány munkavállalók szociális támogatására. A nagy számú eltartottak miatt szociális segélykérelemmel gyakran fordulnak a szakszervezeti bizottságokhoz. A segélyezés elveinek figyelembe vételével rendszeres pénzügyi támogatásban részesülnek, sok esetben még azok is, akik munkájuk alapján erre egyébként érdemtelenek.

A szakszervezeti bizottságok kiemelten kezelik a nagycsaládosok támogatását, nagy segítség számukra az őszi iskolakezdés elején a beiskolázási tanszer segély.

A munkahelyek többféle segítséget nyújtanak lakásügyeik megoldásához. A családi ház építésére vállalkozókat segítik a szocialista brigádok szak- és segédmunkával, a vállalatok fuvar- és bontottanyag biztosításával. A vállalati kölcsönt kevesen kérik, de igény esetén az odaítélésnél nem szenvednek hátrányt, ha munkájuk és magatartásuk alapján arra érdemesek.

Gyermekeik bölcsődei, óvodai elhelyezésének igénye minimális - mivel az anyák többsége nem dolgozik, - de ha kéri általában nincs hátrányos megkülönböztetés. Sok helyen a szakszervezeti bizottság kezdeményezi a szociális szolgáltatás igénybevételét, felvilágosító propagandamunkával kelti fel az érdeklődést az arra érdemesek között.

A kedvezményes családok üdültetés iránt szintén minimális az érdeklődés, viszont a gyermeküdültetési igényük növekedett.

Lényeges javulás mutatkozik az üzemi étkeztetésben való részvételük tekintetében. Sok vállalatnál, sőt egyes megyékben a munkavállalók szinte teljes létszámában étkeznek.

A szakszervezetek sokirányú munkát végeznek az iskolázottság, a kulturálódási igények felkeltésére. Ennek ellenére lassú az előrehaladás. Magas az analfabéták, a csupán néhány általános osztályt végzetek száma. Több üzemben az alapismeretek megszerzésére tanfolyamokat indítottak. Az általános iskolával rendelkezőknek pedig szervezett tanfolyamokon módjuk van szakmunkás képesítést szerezni. A különböző kezdeményezések ellenére az elért eredmények igen szerények.

A közművelődési rendezvényeken résztvevők száma emelkedett, aktivitásuk azonban nem kielégítő.

Legnépszerűbbek körükben az ismeretterjesztő előadások. A szakszervezeti szervek által kezdeményezett filmvetítések kedveltek. A korábbi évekhez viszonyítva emelkedett a cigányolvasók és könyvvásárlók száma.

A cigánydolgozók körében végzett nevelő, tudatformáló tevékenység eredményeként, ha minimálisan is, de növekszik politikai oktatásban résztvevők száma.

Jó kezdeményezés, hogy a szakszervezeti művelődési házakban helyet biztosítanak az egyre népszerűbb cigánykluboknak, zenei stúdióknak, ahol szervezett keretek között biztosítják a sajátos folyamatos művelődést és szórakozást. A klubokban lehetőség nyílik a sportolásra is. Különösen kedveltek a kispályás mérkőzések, melyet az üzemek sportfelszereléssel segítenek. Fontos feladat a cigány munkavállalók egészségügyi és higiéniai nevelése, mely kétirányú: felvilágosítás, és fokozott ellenőrzés. Ezt a munkát jól segíti az üzemorvosi szakszolgálat. E munka jelentősége és eredménye a családi környezetben is érezteti pozitív hatását.

A munkásszállásokon lakó cigányokkal való foglalkozás többségében eredményesnek mondható, pl. irodalmi klubokat, táncgyűtéseket szerveznek soraikból, cigányművészek előadásait, kiállításait rendezik a munkásszállásokon. A fejlődést példázza, hogy a szállás bizottságok elnökei között találunk már cigány származásúakat is.

III.

A cigánylakosság helyzetének javításával, nevelésével kapcsolatos további szakszervezeti feladatok

A szakszervezeti szervek a feladatok meghatározásánál a következő elveket vegyék figyelembe:

- a cigányok olyan etnikai csoportnak tekinthetők, akiknek társadalmunkban való fokozatos beilleszkedésük hosszútávú politikai, gazdasági és művelődési feladatot jelent. Megoldása feltételezi a központi és helyi társadalmi, állami szervek tevékenységének következetességét, összehangoltságát;
- a beilleszkedésben elsődleges meghatározó szerepe van a rendszeres munkának, a lakáshelyzetnek és az oktatásnak;
- a cigánylakosság rétegződéséhez, illetve a helyi sajátosságoknak megfelelően a módszereket és formákat differenciáltan alkalmazzák. E téren fokozottan kell támaszkodni a munkába rendszeresen résztvevő már beilleszkedett cigányok közreműködésére. Különös gonddal segítsék a fiatalokat;

- határozottan fel kell lépni mind a cigányokkal szembeni, mind a cigányok körében jelentkező előítéletek felszámolásáért.

A szakszervezeti szervek mindenk előtt a munkahelyeken, segítsék a cigánylakosság munkába való beilleszkedését, a munkásközösségek tevékenységében való szélesebb körű és aktívabb részvételüket. Kísérjék figyelemmel szociális gondjaik enyhítését, szervezzék a képzésben, művelődésben való fokozottabb részvételüket.

Az ágazati szakmai szakszervezetek, a munkahelyi szakszervezeti bizottságok:

Biztosítsák, hogy a cigánydolgozók egyenrangú tagjai legyenek a munkahelyi közösségeknek.

A szakszervezeti bizalmi csoportok, a szocialista brigádok segítsék a cigánydolgozók munkahelyhez kötődését. Tervszerű céltudatos politikai nevelő tevékenységgel ériék el szakszervezeti taggá válásukat.

A munkában, a művelődésben kitűnt cigánydolgozókat állítsák példaképül, érdemeik alapján kapjanak több erkölcsi és anyagi megbecsülést és elismerést.

A tekintélyt szerzett tömegbefolyással rendelkezők közül bátrabban kezdeményezzék közéleti megbízatásukat.

Megkülönböztetett segítséget kell nyújtani a kezdő, munkába álló fiataloknak.

A lakáshoz jutás s más kedvezmények odaítélésekor - a szociális helyzet figyelembevételével mellett mérvadó legyen a végzett munka, az állampolgári fegyelem, a munkamorál betartása is.

A gyorsabb ütemű fejlődésük érdekében tervszerűbb és hatékonyabb felvilágosító nevelő, oktató munkára, differenciált tartalmú kulturális ellátásukra van szükség.

A szervezett szakmai képzésbe, továbbképzésbe nagyobb számba vonják be a cigánydolgozókat.

Az eddiginél több gondot kell fordítani az írástudatlanok számának csökkentésére.

Rendszeres felvilágosító előadásokkal, egyéni nevelőmunkával elő kell segíteni az egészséges életmódra nevelést, különösen a családtervezés, a higiénias követelmények betartását.

A szakszervezeti kultúrotthonokban, vállalati, intézményi, tanácsi kultúrintézményekben, kultúrtevékenységük kifejlesztésére, hagyományaik ápolására biztosítsanak lehetőségeket. Szervezzenek zenei, tánc, irodalmi, film klubokat, szakköröket, érdeklődésüknek és szükségletüknek megfelelő rendszeres felvilágosító előadásokat. A sportegyesületek, klubok nyújtsanak lehetőséget sportolási igényeik kielégítésére.

A Közalkalmazottak Szakszervezete kísérje figyelemmel, hogy a minisztériumok, illetve tanács munkájában rendszeresen foglalkozzanak a határozatok végrehajtásával, a cigánylakossággal kapcsolatos ügyek intézésénél.

Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete legyen részese az egészséges életmódra nevelés, a felvilágosító, propaganda munkának Különös figyelmet szenteljenek a betegségek megelőzését szolgáló kötelező védőoltások általánossá tételére. Segítse elő a már kialakult jó módszerek elterjesztését, a határozatok végrehajtásának ellenőrzését.

A Pedagógusok Szakszervezete fokozza nevelő munkáját a tantestületek körében. Segítsék elő a cigánygyerekek nagyobb arányú iskolázottságát, illetve továbbtanulási esélyeik és előfeltételeik javítását, a hátrányok felszámolását.

Javítsák a cigányszülők körében végzett felvilágosító munkát, rendszeresen ellenőrizték és jelezzék a beiskolázási törvény végrehajtásának állását.

Az SZMT-k, a megyebizottságok-, a szakmaközi bizottságok támogassák

- a munkaviszonyban még nem álló munkaképes korú cigánylakosság - ezen belül a nők - munkába állását,

- a cigánygyerekek óvodai, iskolai előkészítőbe való elhelyezését, az iskolai kötelezettség betartását,

- a beteg, ápolásra szoruló cigánygyerekek gondozásba vételét, illetve a betegek, öregek ellátását, szociális otthonba juttatását,

- lakáshelyzetük megoldását, a putrik felszámolásának meggyorsítását,
- lakóhelyi beilleszkedésüket, egészségügyi- kulturális nevelésüket, a helybeliek előítéleteinek fokozatos megszüntetését.

E feladatok eredményes végrehajtása egyrészt összehangoltabb munkát követel az üzemi és területi szervezeteinktől, másrészt jobb együttműködést a helyi párt, tanácsi, KISZ Hazafias Népfront és a Vörös kereszt szervezetek között.

A szakszervezeti szervek a jövőben megkülönböztetett figyelemmel, az ügy sajátosságainak megfelelő módszerekkel rendszeresen foglalkozzanak a cigányok társadalmi beilleszkedésének meggyorsításáért. Fokozzák a felvilágosító munkájukat, a szakszervezeti tagság körében. A szakszervezeti sajtó és az üzemi lapok sokoldalúan, színesen segítsék e célok megvalósítását.

HATÁROZATI JAVASLAT:

A SZOT Elnöksége az előterjesztést elfogadja, a III. pontot határozattá emeli.

Szükségesnek tartja, hogy a szakmák és SZMT-k elnökségei - 1980. I. félévében - tekintsék át a cigánylakosság helyzetét, jelöljék meg a határozatból adódó konkrét, helyi feladataikat.

Jelöljék meg a lehetőségeket, módszereket, amelyekkel a legjobban segíthetik a cigánykérdés megoldását.

A határozat végrehajtásának ellenőrzésére rendszeresen térjenek vissza.

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 558. ő. e.

1980. január 30.

A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ELNÖKSÉGÉNEK 1001/1980.(I.30.) SZÁMÚ EGYÜTTES HATÁROZATA

AZ ÜZEMI DEMOKRÁCIA EGYES KÉRDÉSEIRŐL SZÓLÓ 1018/1977.(V.7.) MT—SZOT SZÁMÚ
EGYÜTTES HATÁROZAT KIEGÉSZÍTÉSÉRŐL

Az 1018/1977. (V. 7.) MT—SZOT számú, együttes határozat — a KISZ Központi Bizottsága Intéző Bizottságának egyetértésével — a következőkkel egészül ki:

1. Az 1018/1977. (V. 7.) MT—SZOT számú együttes határozat II. része helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„8. A minisztériumoknál, az országos hatáskörű szerveknél, a tanácsoknál, valamint a nem vállalati rendszerben működő egyéb szerveknél is (a továbbiakban: intézmény) támaszkodjanak a vezetők irányító munkájukban a dolgozók közösségére. A dolgozóknak a döntések kialakításában és a végrehajtáshoz szükséges feltételek megteremtésében való részvételénél az 1—7. pontban foglaltakat a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

a) A dolgozók közvetlen és teljes körű részvételét az intézmény szervezeti egységeihez kapcsolódó munkaértekezletek, illetőleg a terület sajátosságaira tekintettel egyéb szervezett tanácskozások (szakszervezeti csoportértekezlet, osztályértekezlet stb.) útján kell biztosítani. Ezeket szükség szerint, de évente egy-két alkalommal kell tartani. A tanácskozásokat megilleti az a jog, hogy

— döntsenek a helyi munkamozgalmakról és az azokban részt vevő dolgozók erkölcsi-anyagi elismerésére rendelkezésre álló összegek felhasználásának elveiről,

— véleményezzék az adott szervezeti egység munkaterv-tervezetét, végzett munkájukról szóló beszámolót, valamint — ha az intézmény ennek kiadására köteles — a munkaügyi szabályzat tervezetét.

- b) A dolgozók képviseleti részvételét az intézmény egésze vonatkozásában a szakszervezeti bizalmiak (bizalmi küldöttek) testülete útján kell biztosítani. E testület
- dönt a munkügyi szabályzat elfogadásáról, ha az intézmény annak kiadására kötelezett,
 - állásfoglalása szükséges a munkakörülmények javítását, illetve a dolgozók szociális és kulturális helyzetét érintő javaslatok eldöntéséhez, a bérfelállítás és jutalmazás elveinek kialakításához ott, ahol munkügyi szabályzatot nem adnak ki,
 - véleményezi az intézmény dolgozóinak munkájáról szóló beszámolót, továbbá ezzel együtt az intézmény vezetője és helyettesei éves tevékenységét, kivéve a választott, valamint a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa és a Minisztertanács által kinevezett vezetőket.
- c) Ha a dolgozók egyszerre, egyidőben összehívhatók, a képviseleti fórumok szerepét az összevont szakszervezeti taggyűlések töltik be.
9. A 8. pont végrehajtására a miniszterek (országos hatáskörű szervek vezetői) az érdekelt szakszervezetek elnökségeivel 1980. március 31-ig a sajátosságok figyelembevételével tegyenek közzé közös irányelveket. Ebben adjanak útmutatást a létrehozandó fórumokról és azok működési rendjéről."
2. a) Ez a határozat a kihirdetése napján lép hatályba.
- b) Az intézmények a szervezeti és működési szabályzatukat (ügyrendjüket) az 1018/1977. (V. 7.) MT —SZOT számú együttes határozat 1/a és 9. pontjában foglaltak figyelembevételével 1980. július 31-ig egészítsék ki.
- c) A Minisztertanács felkéri a társadalmi és tömegszervezetek választott vezető testületeit, hogy saját szervezeteiknél a vonatkozó szabályokat az e határozatban foglaltak figyelembevételével alakítsák ki.

Lázár György s. k., a Minisztertanács elnöke

Gál László s. k., a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtitkár-helyettese

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, II. évf. 4. sz.

1980. március 29.

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS

A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ELNÖKSÉGE ÉS A KÖZPONTI NÉPI ELLENŐRZÉSI BIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE KAPCSOLATAINAK ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

Az MSZMP XI. és a szakszervezetek XXIII. kongresszusa az államelmélet, a szocialista demokrácia fejlesztésével összefüggésben egyik alapvető feladatként jelölte meg a politikai döntésekre épülő állami rendelkezések megvalósulásának összehangoltabb és tervszerűbb ellenőrzését. A megnövekedett feladatok igénylik, hogy a szakszervezeti és népi ellenőrzési szervek közötti együttműködés — az eddigi eredményekre és kedvező tapasztalatokra támaszkodva — céltudatosabbá és hatékonyabbá váljon.

A kapcsolatok és egymás munkájának kölcsönös elősegítése és módszereinek fejlesztése érdekében a Szakszervezetek Országos Tanácsa elnöksége és a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöksége a következőkben állapodik meg.

1. Rendszeresen tájékoztatják egymást ellenőrzési terveikről és azokról az ellenőrzési feladatokról, melyeket a másik szervnek vizsgálatra — indokolt esetben közös vizsgálatra — javasolnak. Az ellenőrzés tervezésének időszakában állandó munkakapcsolatot tartanak és egyeztetik elképzeléseiket az időszerű társadalmi, gazdasági kérdéseket — különösen a termelést, az életszínvonal-politikát, a szociális és egészségpolitikát, a munkavédelmet,

valamint a szocialista demokráciát — érintő feladatok végrehajtására irányuló ellenőrzésekben. A népi ellenőrzés szervei vizsgálataikkal is segítik a szakszervezetek érdekképviseleti és érdekvédelmi munkájának hatékonyabbá tételét.

2. Kölcsönösen kicserélik az ellenőrzések tapasztalatait — az eddigi gyakorlatot általánossá téve — mindazokban a kérdésekben, amelyeket a szakszervezeti, illetve népi ellenőrzési szervek előre rögzítettek, vagy az jellegüknél fogva munkájukat segíti. Biztosítják a közösen ellenőrzött témákban egymás testületi ülésein való képviseletet. Mindemellett segítik egymást a vizsgált kérdések társadalompolitikai összefüggéseinek elemzésében.

3. A szakszervezetek továbbra is küldenek munkatársakat, aktivistákat, fizikai dolgozókat — elsősorban jól képzett szakmunkásokat — a népi ellenőrzésbe előre meghatározott vizsgálatokhoz és a szakszervezetek tevékenységéhez közel álló feladatokat ellátó szakcsoportokba. A népi ellenőrzés biztosítja azok rendszeres bevonását, felkészítését — később meghatározott elvek szerint —, az ellenőrzési ismeretek oktatását.

4. A szakszervezetek és a népi ellenőrzés szervei a jelentősebb ellenőrzések és a közös vizsgálatok megállapításait együttműködve hasznosítják. Ennek keretében — az üzemi demokrácia és a szakszervezeti sajtó fórumainak felhasználásával — tájékoztatást adnak a dolgozóknak, s nemcsak a hiányosságokról, hanem a másutt is hasznosítható kezdeményezésekről és jó példákról is.

5. A SZOT elnöksége és a KNEB elnöksége szükségesnek tartja, hogy a népi ellenőrzési bizottságok következő megválasztása során a szakszervezetek képviselői az eddiginél nagyobb számban kerüljenek a népi ellenőrzési bizottságokba.

A szakszervezetek különböző szintű szakmai és területi szervei, a népi ellenőrzés bizottságai szükség szerint alakítják ki az együttműködés konkrét formáit.

6. A SZOT elnöksége és a KNEB elnöksége egyetért abban, hogy — a fentiekben kialakított elvek alapján — külön írásbeli megállapodás nélkül tartsanak kapcsolatot:

- a) a SZOT osztályai, továbbá a szakmai szakszervezetek és a KNEB illetékes főosztályai;
- b) a szakszervezetek és a népi ellenőrzés területi szervei. (Szakszervezetek Budapesti Tanácsa — FNEB, szakszervezetek megyei bizottságai — megyei NEB-ek.)

A fentiekről az érdekelt szervezetet tájékoztatni kell.

7. A Szakszervezetek Országos Tanácsa elnöksége és a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöksége, az ellenőrző tevékenység tervszerűbbé tételének érdekében, minden év elején összehangolja a különböző szintű ellenőrzési célokat, terveket. A két szerv éves munkaprogramban rögzíti, hogy mely témában végeznek együttes vizsgálatokat.

Gáspár Sándor s. k.,
a SZOT főtitkára

Szakali József s. k.,
a KNEB elnöke

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, II. évf. 8. sz.

1980. május 9.

KÖZLEMÉNY A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSÁNAK ÜLÉSÉRŐL

A Szakszervezetek Országos Tanácsa 1980. május 9-én ülést tartott, amelyen Jakab Sándor, a SZOT főtitkár helyettese tájékoztatást adott az MSZMP XII. kongresszusáról, és javaslatára határozatot hozott a szakszervezetek XXIV. kongresszusának összehívásáról és napirendjéről.

A tanácsülés megvitatta Trethon Ferenc munkaügyi miniszter és Gál László SZOT főtitkárhelyettes előterjesztésében a munkaerő-gazdálkodás néhány időszerű kérdését.

1. A Szakszervezetek Országos Tanácsa hangsúlyozta: a pártkongresszus dokumentumainak tartalma, a beszámoló, a vita és az elfogadott határozat megfelelt a dolgozók várakozásainak. A kongresszustól a dolgozók azt várták, biztosítsa politikánk folyamatosságát és a feladatok végrehajtásának fegyelmét, mutassa meg azt az utat, amelyen továbbra is haladnunk kell és haladnunk érdemes. A kongresszustól olyan --reális célok megfogalmazását várták, amelyek következetes és kemény munkával megvalósíthatóak, létbiztonságot nyújtanak és megteremtik a feltételeket hazánk gazdasági erejének növeléséhez, további előrehaladásához. A kongresszus egész mondanivalója, nyílt légköre méltó kifejezője volt a párt politikájának. Ez a politika elválaszthatatlan a dolgozó néptől, a szocializmus ügyét, a nemzeti és a nemzetközi haladást szolgálja. A dolgozók világosan látják, tudják, hogy önmaguk és népünk egész jövőjéről van szó a kongresszusi dokumentumokban. A dolgozó embereknek mindig természetes vágyuk volt a jobb, a biztonságosabb életre való törekvés. Természetes számukra, hogy céljaik eléréséért az ország nehezebbé vált gazdasági helyzetében az eddigiéknél fegyelmezettebben, hatékonyabban kell dolgozniuk. Ezért értik meg és fogadják el, tekintik sajátjuknak a megfogalmazott feladatokat. Minden munkahelyen egyre jobban erősödik az a törekvés, hogy a pártkongresszuson megfogalmazott feladatok megvalósuljanak, mert ez az alapja minden reális igény kielégítésének, népünk anyagi és szellemi felfelémozgásának.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa hangsúlyozta, hogy a magyar szakszervezeti mozgalom — mint a hatalom részese — minden erejével részt vesz a XII. kongresszus határozatának megvalósításában. Hivatásának megfelelően szervező, mozgósító és nevelőmunkával segíti a népünk előtt álló feladatok megoldását. A Szakszervezetek Országos Tanácsa bizonyos abban, hogy a dolgozók a pártkongresszus határozatának megvalósítása során tetteikkel újabb tanújelét adják a szocializmus ügye iránti elkötelezettségüknek, népünk boldogulásáért való küzdeni akarásnak.

2. A Szakszervezetek Országos Tanácsa a népgazdaság előtt álló feladatok minél jobb végrehajtása érdekében szükségesnek tartja a munkaerő hatékonyabb hasznosítását. A foglalkoztatásnak, a munkaerő- és bérgazdálkodásnak is a lehetőségeinkkel és eredményeinkkel összhangban kell szolgálniuk gazdaságpolitikai céljaink megvalósítását.

A teljes foglalkoztatottság a szocializmus az emberekről való gondoskodásának történelmi jelentőségű és feladhatatlan vívmánya. További fejlődésünk fontos feltétele, hogy a munkához való jog érvényesülése mellett növelni kell a foglalkoztatás hatékonyságát. Szükségesnek tartjuk, hogy mindenki ott végezze a munkáját, ahol arra a társadalomnak leginkább szüksége van. Ezzel összhangban arra kell törekedni, hogy a dolgozók egyéni érdekei és igényei, munkafeltételei a lehető legjobban kielégíthetőek legyenek. Ez az egész társadalom alapvető érdeke is.

A szakszervezetek támogatják és sürgetik a tervszerűbb munkaerő-gazdálkodás megvalósítását. Érdekvédelmi és érdekképviselési feladataikkal összhangban segíteni kívánják a munkaerő eredményesebb foglalkoztatása érdekében megteendő gazdasági intézkedéseket. Támogatják a termelési és termékszerkezet korszerűsítését, az ebből fakadó vállalatokon belüli, és vállalatok közötti szükséges munkaerő-átsoportosításokat. Ugyanakkor követelménynek tekintik, hogy az intézkedések — a vállalati munkaerő-tervek alapján — egyértelműek, szervezettek legyenek, és ne zavarják a munkát, a dolgozók hangulatát azokon a munkahelyeken, ahol munkaerő-átsoportosítás nem történik.

A szakszervezetek hangsúlyozzák annak fontosságát, hogy a szükségessé váló munkaerő-átsoportosítás szocialista elveink érvényesítésével történjék. Gondoskodni kell arról, hogy az érintettek számára a munkahely vagy szakmaváltás a legkisebb teherrel járjon és ne érje őket méltánytalanság. Ezért fontos feladatuk, hogy a szakszervezeti szervek a megfelelő időben

bekapcsolódjanak a munkaerő-gazdálkodási intézkedések előkészítésébe, a döntések meghozatalába. A munkaerő hatékonyabb felhasználását célzó minden intézkedés előkészítésénél nélkülözhetetlen az érdekelt dolgozók és kollektívák kellő időben való tájékoztatása és véleményük meghallgatása.

A szakszervezetek úgy vélik, hogy az igényeknek megfelelő munkaerő-gazdálkodásnak elsődleges feltétele, hogy az illetékes kormányzati szerveknek legyen világosan meghatározott, kiemelt iparfejlesztési elgondolása és ezekhez kapcsolódják megfelelő anyagi és erkölcsi ösztönzés. Mindezek együtt teszik lehetővé a munkaerő-átcsoportosítás összehangolt, gazdaságpolitikai céljainkat hatékonyan szolgáló végrehajtását. Egyetértenek azzal, hogy a munkaerő felhasználásának fontos feltétele a rendelkezésre álló munkahelyek és a munkaerő közötti egyensúly megteremtése. Ugyanakkor szükségesnek tartják azt is, hogy megfelelő legyen az összhang az oktatási és a foglalkoztatási tervek között, e nélkül nem lehet megteremteni a munkaerő-igények és a rendelkezésre álló munkaerő szerkezeti összhangját sem. A szakszervezetek szükségesnek tartják és segítik a szakemberképzés intézményrendszerének az elkövetkező évek igényeinek megfelelő továbbfejlesztését. Támogatják a maguk eszközeivel is, hogy mind több szakképzett dolgozó tudjon újabb szakmai képesítést szerezni, vagy a jelenlegi képzettségét átváltani más szakmai képzettségre. Fontos társadalmi és politikai kérdésként kezelik az elkövetkező időszakban munkába lépő fiatal szakemberek megfelelő elhelyezkedését, zökkenőmentes munkahelyi beilleszkedésük megvalósítását. Egyetértenek azzal, hogy a munkaerő hatékony foglalkoztatásának, a munkafegyelem megszilárdításának fontos feltétele a korszerű munka- és üzemszervezés. A népgazdaság erejének növelése, a gazdálkodás javítása követelményének tekintik, hogy a fegyelem, a felelősségérzet, a munka minőségi javítása életünk minden területén megszilárduljon és egyaránt jellemzővé váljék a vezetés, az irányítás és a végrehajtás területén. A szakszervezetek a munka hatékonysága növelésének és a belső tartalékok hasznosítása fontos eszközének tekintik az anyagi érdekeltséget, ezért helyeslik és támogatják a bérek és jövedelmek teljesítmények szerinti — eddiginél következetesebb — elosztását.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa felhívja a gazdasági vezetők, a szakszervezeti vezető testületek és a tisztségviselők figyelmét arra, hogy a most készülő VI. ötéves ágazati, vállalati és intézményi tervek átgondolt előkészítésével teremtsenek jó alapot a népgazdaság előtt álló feladatok eredményes végrehajtásához.

3. A Szakszervezetek Országos Tanácsa — az alapszabálynak megfelelően — 1980. december első felére összehívta a Magyar Szakszervezetek XXIV. kongresszusát.

A Szaktanács áttekintette és értékelte a szakszervezeti választások eddigi tapasztalatait is. Megállapította: a választások politikai, szervezeti és káder-előkészítése megfelelően történt. A szakszervezeti vezető testületek nagy gondot fordítottak a választások politikai célkitűzéseinek, a szervezeti felépítés és a bizalmiak megváltozott szerepének megismertetésére. Fokozott figyelem, élénk érdeklődés és aktivitás kísérte a bizalmiak beszámoltatását és megválasztását. A szakszervezeti bizalmiak a mozgalmi élet kulcsemberei, akik révén közvetlenebbé válik a tagság részvétele a döntésekben. A bizalmi választásokon érvényesült és erősödött a szakszervezeti demokrácia. Növekedett a dolgozók igénye a szakszervezeti bizalmiak munkája iránt.

A Szaktanács szükségesnek, elengedhetetlen feladatnak tartja: a megválasztott tisztségviselők haladéktalan és mozgósító erejű felkészítését feladataik ellátására. Fontos teendő a választói értekezleteken elhangzó vélemények, javaslatok mielőbbi feldolgozása és hasznosítása.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, II. évf. 5. sz.

1980. július 10.

**A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ELNÖKSÉGÉNEK
1021/1980.(VII.10.) SZÁMÚ EGYÜTTES HATÁROZATA
A TÖRZSGÁRDÁRÓL**

A SZOT elnökségének 1961 áprilisában kiadott irányelvei hozzájárultak a vállalatoknál, hivataloknál, intézeteknél, intézményeknél a munkahelyükhöz hű — a törzsgárdához tartozó — dolgozók fokozott erkölcsi és anyagi megbecsüléséhez. A törzsgárda rendszer fenntartása a továbbiakban is indokolt. Egyes esetekben azonban az eredeti céltól eltérő gyakorlat is tapasztalható, amelynek megszüntetése szükségessé teszi a törzsgárdához tartozás feltételei és az ezzel járó erkölcsi és anyagi megbecsülés egységes alapelvek szerinti szabályozását.

Ennek érdekében:

1. A vállalatok (egyéb gazdálkodó szervezetek) vezetői 1982. január 1-ig, az államigazgatási, az igazságszolgáltatási és egyéb költségvetési szervek vezetői 1981. január 1-ig az illetékes szakszervezeti fórummal egyetértésben vizsgálják felül és módosítják — az e határozatban foglaltak és a helyi sajátosságok figyelembevételével — a törzsgárdával összefüggő belső szabályzataikat. A törzsgárda-szabályzat megalkotása továbbra sem kötelező.

2. A szabályozásnál a következőket kell figyelembe venni:

a) A törzsgárdához tartozás követelményeinél a munkaviszonyban eltöltött éveken kívül feltételként kell megállapítani a kifogástalan munkavégzést és a fegyelmezett magatartást.

b) A megkülönböztetett elismerést kifejező fokozatokat általában 10—20—30—40 évi — figyelembe vehető — munkaviszony alapján kell megállapítani. Ettől — a vállalatoknál — a helyi sajátosságok miatt el lehet térni, de ez esetben is szükséges a legalacsonyabb fokozat elérését legalább 5 év figyelembe vehető munkaviszonyhoz kötni.

c) Az egyes fokozatok eléréséhez szükséges idő számításánál általában az adott szervnél munkaviszonyban töltött idő vehető figyelembe. Ez alól kötelező kivétel a tervszerű (szervezett) munkaerő-átcsoportosítás miatt áthelyezett dolgozó, akinél korábbi — áthelyezéssel összekapcsolt — munkaviszonya is beszámítandó. Amennyiben az áthelyezés más eseteit is figyelembe kívánják venni, úgy ezek körét a törzsgárda-szabályzatban tételesen meg kell határozni.

d) A szabályzatokban rendelkezni kell a törzsgárdához tartozás — a munkaviszonyból eredő kötelezettségek megszegése vagy más fegyelemsértő magatartás és egyéb ok miatti — ideiglenes szüneteltetéséről vagy végleges megszűnéséről. Ki kell mondani, hogy fegyelmi büntetés hatálya alatt álló dolgozó a törzsgárdába nem vehető fel.

e) A törzsgárdához tartozással (felvétellel) és annak ideiglenes szüneteltetésével vagy végleges megszűnésével kapcsolatos ügyekben a gazdasági (állami) vezető az illetékes szakszervezeti fórummal együttesen dönt.

3. A törzsgárdához tartozókat megillető erkölcsi és anyagi elismerés meghatározásakor a következő elveket kell figyelembe venni:

a) Meg kell határozni az erkölcsi megbecsülés formáit.

b) Az egyes törzsgárdafokozatok elérésekor a beosztástól és keresettől függetlenül egységesen meghatározott, egyszeri pénzjutalom adható, amelynek felső határa — az egyes fokozatokkal arányosan — 1000 Ft-tól 4000 Ft-ig terjedhet. A fokozatokhoz kapcsolódó jutalomösszegek megállapítása a helyi szabályozás feladata.

c) A b) pontban foglaltakat meghaladó anyagi elismerés (ajándéktárgy) vagy jutalomszabadság nem adható.

d) A törzsgárdához tartozó, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa és a Minisztertanács által kinevezett személyek, a minisztériumok, országos hatáskörű szervek főosztályvezetői, az ezeknek megfelelő, vagy ezeknél magasabb beosztású vezetők, a megyei (fővárosi), megyei városi tanácsok vb titkárai, továbbá a választott vezetők közül a megyei (fővárosi), megyei

városi tanácsok elnökei és elnökhelyettesei, valamint más szervezetek ezeknek megfelelő vagy ezeknél magasabb beosztású vezetői e címen anyagi elismerésben nem részesíthetők.

4. A fegyveres erők, a fegyveres testületek és rendészeti szervek polgári dolgozói tekintetében a törzsgárda-szabályzatot az illetékes miniszter a szakszervezettel közösen — e határozat elvei és a sajátosságok figyelembevételével — külön állapítja meg.

5. Ez a határozat a kihirdetése napján lép hatályba. A törzsgárdához tartozókat a jelenlegi szabályzatok feltételei szerinti jogok a szabályzat módosításáig, legkésőbb az 1. pontban meghatározott időpontig illetik meg.

Lázár György s. k., a Minisztertanács elnöke

Gál László s. k., a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtítkárhelyettese

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1980. szeptember

1980. október 10.

A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZOT VEZETŐINEK MEGBESZÉLÉSE

A VI. ÖTÉVES NÉPGAZDASÁGI TERV IRÁNYELVEIRŐL

A Minisztertanács és a SZOT vezetői 1980. október 9-én Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének és Gáspár Sándornak, a SZOT főtítkárának vezetésével megbeszélést tartottak.

Gáspár Sándor ismertette, hogy a SZOT elnöksége, a Minisztertanács elnökének felkérésére, folyó évi szeptember 29-i ülésén megvitatta a VI. ötéves népgazdasági terv irányelveinek tervezetét. Az elnökség állásfoglalását eljuttatta a kormányhoz.

A Minisztertanács és a SZOT' vezetői megvitatták a SZOT-elnökség állásfoglalásában szereplő legfontosabb kérdéseket. Megállapították, hogy a legfontosabb feladat megoldásában — a népgazdaság egyensúlyi helyzetének javításában — az elmúlt két év során számottevő előrehaladás történt. A népgazdaság V. ötéves tervidőszak alatti fejlődésének eredményeit és tanulságait, valamint az 1981—1985 közötti időszak várható hazai és külgazdasági feltételeit számításba véve, következetesen folytatni kell az 1979—80-as években alkalmazott gyakorlatot.

A szakszervezetek egyetértenek a VI. ötéves terv irányelvtervezetében megfogalmazott fő célokkal, fejlesztési irányokkal, azokat reálisnak tartják. A társadalmi szükségletek kielégítésének rövid és hosszú távú céljaival összhangban, a következő ötéves tervidőszakban a SZOT elnöksége is alapvető feladatnak tartja az ország gazdasági erejének növelését, a népgazdaság egyensúlyi helyzetének fokozatos javítását, a tartalékok feltárását, a gazdálkodás színvonalának javítását, az elért életszínvonal megőrzését, megszilárdítását, és a társadalmi termelés hatékonyságának növelésével a további fejlődés alapjainak megteremtését. A gazdasági növekedést a jelenleginél hatékonyabb termelési szerkezetben kell megvalósítani.

A szakszervezetek is fontosnak tekintik a gazdaságirányítási rendszernek a tervcélokkal összehangolt működtetését, a tervezési, a szabályozási és az intézményi rendszer folyamatos korszerűsítését. A követelményekhez igazodó, a változásokhoz rugalmasan és gyorsan alkalmazkodó felelős, kezdeményező vezetőket támogatni kell. A hatékonyság fokozása osztársadalmi érdek, az ágazati és területi érdekek ezzel összhangban érvényesülhetnek.

A SZOT vezetői egyetértenek a VI. ötéves terv irányelvtervezetében megfogalmazott foglalkoztatáspolitikai és munkaerő-gazdálkodási feladatokkal, a teljes és hatékony foglalkoztatás egyidejű megvalósításával. A szakszervezetek a jó társadalmi közérzet fontos feltételének tartják, hogy a reálbérek 1980. évi átlagos szintjét mind a munkás-alkalmazotti,

mind a termelészövetkezeti kereső rétegeknél megőrizzük, a lakossági áruellátás és szolgáltatás jelenlegi szintjét fenntartsuk, illetve — ahol lehet — javítsuk. Igénylik, hogy a kormányzati szervek a jövőben is megkülönböztetett figyelmet fordítsanak arra, hogy a munkásosztály, különösen a nagyüzemi munkások életkörülményei a társadalmi termelésben elfoglalt helyüknek, teljesítményüknek megfelelően alakuljanak. A szakszervezetek támogatják a béreknek és a kereseteknek teljesítmények szerinti — jobb munkára ösztönző — differenciálását. Ugyanakkor növekvő fontosságot tulajdonítanak annak, hogy a gazdasági vezetők minden munkahelyen biztosítsák a folyamatos munkavégzés feltételeit.

A lakásellátást továbbra is alapvető társadalmi kérdésnek kell tekinteni. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a családalapító fiatalok és a sokgyermekes családok lakásgondjainak megoldására. Ezt mind a fejlesztés, mind a teherviselés arányainál szem előtt kell tartani. Meg kell őrizni az átlag alatti nyugdíjak, továbbá a három- és többgyermekesek családi pótlékának reálértékét. A szakszervezetek — gazdasági lehetőségeinkkel összhangban — javasolják a családi pótlék, a gyermekgondozási segély, a szociális ösztöndíj emelését, és a legalacsonyabb nyugdíjak reálértékének növelését.

A kormány vezetői hangsúlyozták, hogy a VI. ötéves terv és az éves népgazdasági tervek kidolgozása során a Minisztertanács mérlegeli a szakszervezetek által tett észrevételeket.

A SZOT vezetői hangsúlyozták, hogy a szakszervezetek — tagságuk érdekeinek következetes védelme mellett — segítséget nyújtanak az előttünk álló gazdasági feladatok sikeres megoldásához. Elősegítik, hogy már a vállalati ötéves tervek kidolgozásának időszakában felszínre kerüljenek az eredményesebb gazdálkodás tartalékai, elháruljanak a hatékonyabb munka útjában álló akadályok, s létrejöjjenek az életszínvonal-politikai célok eléréséhez szükséges anyagi feltételek. A SZOT elnöksége napirendre tűzi, hogy miként lehet e fontos célok elérését a munkaverseny mozgalom fejlesztésével, az üzemi demokrácia fórumainak tartalmasabb működtetésével, a dolgozók javaslatainak felhasználásával előmozdítani.

A kormány és a SZOT képviselői nagy jelentőséget tulajdonítanak a VI. ötéves tervidőszakra szóló kollektív szerződések megkötésének. Fontosnak tartják, hogy a kollektív szerződésekben megfelelően kifejezésre jussanak a dolgozók jogai és kötelezettségei.

A Minisztertanács és a SZOT vezetői egyetértettek abban, hogy céljaink elérése csak jól szervezett, s felelősségteljes munkával lehetséges. Hangsúlyozták, hogy az irányításban és a végrehajtásban mindenütt szükség van a jobb munkavégzésre. A vezetők jó szervezéssel, a munka feltételeinek megteremtésével, határozott követelmény-támasztással alapozzák meg és biztosítják a tervszerű és hatékony gazdálkodást.

A Minisztertanács és a szakszervezetek meggyőződése, hogy ezek a célok megfelelnek a dolgozók és a társadalom érdekeinek. Számítanak arra, hogy mindenki tisztességgel és becsülettel eleget tesz kötelezettségeinek és elvégzi feladatát.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő II. évf. 10. sz.

1980. október 27.

ELŐTERJESZTÉS A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK ÉS HATÁROZAT

A SZAKMAKÖZI SZERVEZETEK MŰKÖDÉSÉNEK TAPASZTALATAIRÓL ÉS JAVASLAT MUNKÁJUK TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRE

A szakmaközi bizottságok – 1973-tól szakmaközi szervezetek – több mint 20 évvel ezelőtt jöttek létre.

Az elmúlt években a SZOT Elnöksége több alkalommal foglalkozott helyük, szerepük, feladataik pontosításával, működésük szabályozásával. Átfogó rendezés legutóbb 1975-ben történt. A hivatalosan kiadott működési szabályzat a szakmaközi szervezetek feladatai közül - az akkori helyzetnek megfelelően - első helyen szól az iparági-ágazati alapszervezetekhez nem tartozó ún. szórványtagság képviseléről. A következőkben pedig a területpolitikai, pontosabban a terület- és településfejlesztési munkában való szakszervezeti részvéteit adja feladatul e szervezetek számára.

Működésük, tevékenységük ennek megfelelően történt, azonban azóta sem problémamentes. A szakszervezeti munka fejlődését, az egyes szervek közötti munkamegosztás rendezését nem tudja megfelelően követni a szakmaközi szervezetek eddigi tevékenysége. A törekvések ellenére ezideig még nem sikerült munkájukat a megváltozott körülményekhez, a szakszervezeti munka iránt támasztott új követelményekhez igazítani. Irányításuk színvonala nem mindenütt megfelelő. A működésükhöz szükséges személyi, anyagi, tárgyi feltételek hiányosak, egyes területeken nem biztosítottak.

A termelőszövetkezeti alapszervezetek létrejöttével, a nyugdíjasok szakszervezeti tagsága hovatarozásának rendezésével a tulajdonképpeni szórványtagság megszűnt. Így ezek érdekképviselőivel nem kell foglalkozniuk. A szakmaközi bizottságok munkájának jelentőségét ugyanakkor növeli, hogy szervezett kereteket, programokat és fórumokat biztosít a lakóterületen élő szervezett dolgozók számára, kiterjesztve a szakszervezeti munkát a munkahelyen kívüli területekre. Tevékenységük egyre inkább a területpolitikai kérdésekkel való foglalkozás irányába fejlődik.

Társadalmi viszonyaink fejlődésével megnövekedett a helyi tanácsok önkormányzati szerepe, erősödik az önálló város- és községfejlesztési politika. A helyi tanácsok igényük, hogy ezzel a folyamattal együtt erősödjék a szakszervezeti képviselő.

Ugyanakkor a helyi pártszervek és a lakóterületen élő szervezett dolgozók körében is növekszik az igény: a szakszervezeti mozgalom az országos, megyei, a fővárosi részvétel mellett szervezett formában biztosítsa a városokban, a főváros kerületeiben, a nagyközségekben és a községekben is érdekképviselőt.

A dolgozók élet- és munkakörülményeit meghatározó feltételek között jelentős a munkahelyen kívüli tényezők - a kereskedelem, a szolgáltatás, az egészségügy, a környezetvédelem, stb. - szerepe. Ezen túlmenően ma már a dolgozók, a munkások jelentős százaléka nagyközségekben, községekben él, távol munkahelyétől. Ezért a szervezett dolgozók életkörülményeiről való gondoskodás nem oldható meg csak a munkahelyi keretek között. Emellett jelentős szerepe van a szakszervezeti mozgalomnak a nyugdíjasok, a gyermekgondozási segélyen lévők, a bejáró dolgozók szervezeti életének biztosításában, érdekképviselőjük erősítésében.

A felsorolt feladatok megvalósítása meghaladja az SZMT-k, SZBT erejét, megyei, illetve fővárosi szintről érdemi módon nehéz a helyi folyamatokra befolyást gyakorolni. Ezeket a tennivalókat csak a szakma -közi bizottságok képesek ellátni a szakszervezeti munka további társadalmisításával, szakmaközi összefogással.

Ezt támasztja alá az SZMT-k, SZBT területpolitikai munkájának fejlődése és a jelenleg is jól működő szakmaközi szervezetek munkája.

Mindezekből következik, hogy a szakmaközi bizottságokra szükség van. Feladatuk a jövőben sem az üzemi szakszervezeti munka, az alapszervezetek irányítása, hanem az üzemen kívüli szakszervezeti képviselő ellátása a helyi tanácsok, állami és társadalmi szervek partnereiként. E munkát azonban szervezeten, szorosabb együttműködésben kell végezniük a munkahelyi szakszervezeti szervekkel, vagyis a munkahelyi szakszervezeti szervek ezirányú tevékenysége összehangolásával vegyenek részt a területpolitikai munkában. A szakmaközi bizottságok tagjainak többségét az üzemi szakszervezeti szervek delegálják. Szerepüket, mint az egy

közigazgatási területen belül működő szakszervezeti alapszervezetek "szövetségeként", intézményes képviselteként kell felfogni.

Budapest, 1980. október 14.

SZERVEZÉSI ÉS KÁDEROSZTÁLY

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK HATÁROZATA

a szakmaközi bizottságok szerepére, feladataira és szervezetére

Társadalmi fejlődésünk, feladataink megoldása igényli, hogy a szakmaközi bizottságok a lakóterületi pártszervek elvi irányításával az állami és a társadalmi szervekkel szoros együttműködésben vegyenek részt a területpolitikai munkában. Képviseljék a lakóterületen - a városokban, a főváros kerületeiben, a nagyközségekben, községekben - élő szervezett dolgozókat, az alapszervezeteket. Segítsék elő a területpolitikai döntések, állásfoglalások megalapozását, mozgósítsanak a kijelölt célkitűzések megvalósítására, ellenőrizzék azok végrehajtását.

A szakmaközi bizottságok továbbra is vegyenek részt a lakóterületen élő nyugdíjasok, gyermekgondozási segélyen lévők és bejáró dolgozók területpolitikai kérdésekkel összefüggő érdekeinek képviselésében, segítsék elő a körükben folyó nevelőmunkát.

I.

A szakmaközi bizottságok helye, szerepe

A szakmaközi bizottságok a szakszervezetek területi szerveként működnek. Képviselési, véleményező, végrehajtást segítő, szervező, összehangoló, ellenőrző és jelző szervezetek. Az adott közigazgatási egységben működő alapszervezetek és a tagsága képviselési szervei. Az SZMT-k, SZBT irányításával - a felsőbb szervek határozatai alapján - végzik az üzemeken, hivatalokon és intézményeken kívüli területi szakszervezeti munkát.

Az illetékes párt és állami szervekhez közvetítik a szervezett dolgozók javaslatait, képviselik őket az állami szervek előtt. Rendszeresen foglalkoznak a területen élő nyugdíjasokkal, bejáró- és a gyermekgondozási segélyen lévő dolgozókkal. Együttműködnek a területen lévő szakszervezeti alapszervezetekkel, a helyi állami és társadalmi szervekkel. Számukra folyamatosan jelzik a szervezett dolgozók gondjait, problémáit intézkedést igényelve azok megoldása érdekében.

II.

Feladataik

- A tanácsokkal és más állami szervekkel együttműködve részt vesznek a város, a főváros kerületei, a nagyközség és község fejlesztési tervének kidolgozásában; a dolgozók életkörülményeit leginkább befolyásoló szociális, egészségügyi, lakás- és kommunális ellátás, a lakossági szolgáltatások, valamint a politikai és kulturális programok kialakításában. Közvetítik, képviselik a dolgozók ezirányú igényeit, javaslatait, véleményezik a középtávú tanácsi terveket, éves programokat, elősegítik a tennivalók sorrendiségének meghatározását. Ellenőrzik azok végrehajtását.

- Mozgósítanak a kialakított célkitűzések megvalósítására. Elősegítik a szervezett dolgozók közügyekben való részvételét, a szocialista demokrácia széles körű érvényesülését, a nyílt város- és községpolitika megvalósítását.

- Összehangolják a társadalmi összefogással végzendő munkákat, ellenőrzik a befolyt összegek rendeltetésszerű felhasználását.

- A társadalmi és állami szervekkel együttműködve összehangolják, segítik és ellenőrzik a területen élő dolgozók szociális ellátását. Az SZMT-k, SZBT irányításával végzik a területükön működő egészségügyi intézmények társadalmi ellenőrzését. Ismertetik a társadalombiztosítási, egészségügyi rendeleteket, határozatokat; e témában ismeretterjesztő előadásokat szerveznek.
- Fórumot biztosítanak - igény és összehangolás alapján - a nyugdíjasok, a bejáró dolgozók és a gyermekgondozási segélyen lévők számára.
- Közreműködnek az öregségi, rokkantsági és hozzátartozói nyugdíjasok kérelmeinek intézésénél. Figyelemmel kísérik a nyugdíjasok, a gyermekgondozási segélyen lévők és a bejáró dolgozók társadalombiztosítási, egészségügyi, szociális ellátottságát és eljárnak panaszaik intézésében.
- Szervezik, illetve összehangolják a helyi kereskedelmi társadalmi ellenőrzést.
- Részt vesznek a lakóterületet érintő környezetvédelmi feladatok megvalósításában.
- Részt vesznek a népi, nemzeti és nemzetközi ünnepek és a szocialista társadalmi ünnepek szervezésében és rendezésében.
- Szervezik a lakóterületen élő szakszervezeti tagság politikai képzését és kulturális nevelését.
- Segítik és szervezik a dolgozók testnevelési és tömegsport-mozgalomban való részvételét.

III.

A szakmaközi bizottságok létrehozása, szervezeti felépítése

A szakszervezetek megyei, budapesti tanácsa elnökségének döntése alapján és irányításával szakmaközi bizottság hozható létre a városokban, a főváros kerületeiben, a nagyközségekben és községekben, ahol ezt az alapszervezetek igénylik, a működési feltételek biztosítottak. Elsősorban azokon a területeken, ahol nagyüzemek, üzemek, hivatalok, illetve intézmények vannak.

A szakmaközi bizottságok létszáma 3-15; a számvizsgáló bizottságoké 3-5 legyen.

A szakmaközi bizottságok tagjainak többségét az adott területen működő üzemek, hivatalok, intézmények delegálják, illetve bízzák meg, másik részét pedig az SZMT, SZBT Elnöksége.

A megbízott tagok alkotják a szakmaközi bizottságot, amely első - alakuló - ülésén nyílt szavazással választja meg a bizottság elnökét és titkárát. A számvizsgáló bizottság elnökét és tagjait az SZMT, az SZBT Elnöksége nevezi ki.

A szakmaközi bizottságok munkájukért felelősek a területen élő szervezett dolgozóknak és az SZMT-knek, SZBT-nek. Munkájukról évente beszámolnak a területen működő alapszervezetek szakszervezeti bizottsági titkári értekezletének.

Záradék:

A szakmaközi bizottságokat 1981. negyedik negyedévében kell létrehozni. Ennek során biztosítani kell káderhelyzetük javítását, a megfelelő működési feltételeket. Az ehhez szükséges tennivalókat -1981. első negyedévében kell kidolgozni és a SZOT Titkárság elé terjeszteni.

Az SZMT-k, SZBT készüljenek fel a szakmaközi bizottságok munkájának a határozat szerinti továbbfejlesztésére. 1981. december 31-ig készítsék el a szakmaközi bizottságok működési szabályzatát.

A SZOT Elnökségének és a Minisztertanács Tanácsi Hivatalának a tanácsok és a szakszervezetek együttműködéséről szóló 1/1976. számú együttes irányelvei felülvizsgálatakor érvényesíteni kell a szakmaközi bizottságok szerepére, feladataira és szervezetére hozott SZOT elnökségi határozatban foglaltakat.

A jelen határozat kiadásával egyidőben a SZOT Elnöksége által 1975. március 3-án kiadott működési szabályzat hatályát veszti.

Budapest, 1980. október 14.

SZERVEZÉSI ÉS KÁDEROSZTÁLY

Levéltári jelzet: PIL SZKL 2/3 569. ő. e.

1982. január 15.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK ÉS A MINISZTERTANÁCS TANÁCSI HIVATALÁNAK 1/1982. SZÁMÚ EGYÜTTES IRÁNYELVE A TANÁCSOK ÉS A SZAKSZERVEZETEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL (részlet)

A Szakszervezetek Országos Tanácsa elnökségének és a Minisztertanács Tanácsi Hivatalának 1976-ban kiadott együttes irányelve jelentősen hozzájárult a szakszervezetek és a tanácsok folyamatos, tervszerű együttműködéséhez.

Az elmúlt években tovább növekedett a tanácsok népképviselői, önkormányzati és államigazgatási munkájának jelentősége, a felelősség a helyi döntésekben. Fokozódott az érdeklődés a tanácsok munkája, a lakóterületek közéleté, az emberek közérzetét befolyásoló intézkedések iránt. A dolgozók igénylik a szakszervezetektől érdekeik képviseletét. A tanácsok részéről is igénylik a gazdálkodásban és a területpolitikai célkitűzések tervezésében, a feladatok kialakításában és megvalósításában való aktív szakszervezeti részvételt.

Mindezek indokolják az együttműködés bevált elveinek, módszereinek megerősítését és az új feladatokhoz, követelményekhez igazodó továbbfejlesztését.

Az együttműködés általánossá tételének és fejlesztésének igénye, a bevált módszerek széles körű alkalmazása és a szükséges erőknek a középtávú tervben megfogalmazott legfontosabb feladatokra való közös koncentrálása teszik indokoltá a korábbi együttes irányelvekben foglaltak megújítását.

I.

Az együttműködés célja és elvei

Az együttműködés célja

A Magyar Szocialista Munkáspárt, valamint a magyar szakszervezetek kongresszusának határozatai és a középtávú tervek célkitűzéseinek megvalósítása, elért életszínvonalunk megőrzése, az életkörülmények lehetőség szerinti javítása érdekében szükséges, hogy a tanácsok és a szakszervezetek az eddigieknél is összehangoltabban és eredményesebben végezzék munkájukat.

Az együttműködés elvei

1. A fővárosi, megyei tanácsok és a szakszervezetek területi-ágazati szervei kapcsolataik és közös tevékenységük folyamatos javításán túlmenően segítsék a helyi tanácsok és a szakmaközi bizottságok, valamint a tanácsok és a munkahelyi szakszervezeti szervek együttműködését. Nyújtsanak segítséget az irányelvek helyi sajátosságoknak megfelelő alkalmazásához. Követelmény a dolgozók bevonása a közügyek intézésébe, a célkitűzések meghatározásába, a szocialista demokrácia — az üzemi, a lakóhelyi, a közéleti demokrácia — fejlesztésének útján.

2. Az együttműködés szervezésében a közös célok és a kölcsönös érdekeken alapuló munkakapcsolatok érvényesüljenek, a két szervezet önállóságának, a társadalmi munkamegosztásban meghatározott szerepének mindkét részről megnyilvánuló tiszteletben tartásával.

A tanácsok és a szakszervezetek a más szervekkel való együttműködésük során is érvényesítsék a jelen irányelveket és az erre épülő megállapodásaikban foglaltakat. Különösen fontos ez a Hazafias Népfront fővárosi és megyei szerveivel való együttműködésnél.

3. Az együttműködés elsősorban azoknak a gazdasági, terület- és településfejlesztési, szolgáltatási, ellátási és társadalmpolitikai döntéseknek a tervezésére, előkészítésére, végrehajtására és ellenőrzésére terjedjen ki, amelyek a dolgozók élet- és munkakörülményeit közvetlenül érintik.

4. A szakszervezeti szervek tárják fel és képviselik a dolgozóknak az életkörülményeik javításához fűződő — gyakran nem is anyagi eszközöket igénylő — érdekeit. Gyűjtsék össze, rangsorolják és továbbítsák a tanácsokhoz a reális, érdemi javaslatokat, vegyenek részt az őket érintő döntések meghozatalában. Mozgósítsák tagjaikat a terület- és településfejlesztési tervekben és más fontos — a lakóterület életét érintő — döntésekben meghatározott feladatok végrehajtására. Erősítsék a társadalmi összefogást és ellenőrzést a tervek, a döntések valóra váltása érdekében.

5. A tanácsok tevékenységük során használják fel azokat a fórumokat, információs, ellenőrző és jelző bázisokat, azokat a társadalmi, politikai erőforrásokat, amelyekkel a szakszervezetek rendelkeznek, munkájuk segítéseként, kapcsolataik szélesítésére, az anyagi alapok gyarapítására. A dolgozók észrevételeire, javaslataira érdemben válaszoljanak.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1982. 1. sz.

1982. február 5.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA

A MUNKAVÉDELEMRŐL SZÓLÓ 47/1979. (XI. 30.) MT SZ. RENDELET VÉGREHAJTÁSÁNAK
TAPASZTALATAIRÓL

— Kivonatos közlés —

A Szakszervezetek Országos Tanácsa 1978. november 17-i határozatában megjelölte a szakszervezeti mozgalom munkavédelemmel kapcsolatos főbb feladatait, és megfogalmazta a munkavédelem korszerűsítésének állami tennivalóit.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa állást foglalt a főbb rendezői elvekben; megfogalmazta a kor követelményeinek megfelelő munkavédelem alapelveit; a munkavédelem jogi szabályozásának új követelményeit, figyelemmel a hazai és a nemzetközi tapasztalatokra. Indokoltnak tartotta, hogy a gazdálkodó szervezetek hatásköre, döntési lehetősége és felelőssége növelésének érdekében a szabályozás több lépcsős legyen.

A SZOT határozatában megfogalmazott követelmények a korszerűsítő szabályozási munkálatok során alapvetően érvényesültek.

A Minisztertanács — a SZOT elnökségének előterjesztése alapján a Munka Törvénykönyve korszerűsítésével egy időben — megalkotta a munkavédelemről szóló 47/1979. (XI. 30.) MT sz. rendeletet; továbbá határozatban rendelkezett a funkcionális, valamint az ágazati, illetve felügyeleti jogkörökben kiadandó jogszabályok köréről és határidejéről. Az elhatározott időpontokhoz képest kb. egyéves elmaradás tapasztalható. A Minisztertanács újra szabályozta az Országos Munkavédelmi Bizottság (OMB) jog- és hatáskörét.

Az OMB munkavédelmi ügyekben a SZOT koordináló, véleményező, állásfoglaló és ellenőrző szerveként működik, az új szabályozás kiterjeszti hatáskörét a népgazdaság egészére, ennek megfelelően megnövekedett irányt mutató és ellenőrző szerepe is.

A minisztertanácsi rendelet és a hozzá kapcsolódó intézkedések hazai fogadtatása összességében kedvező, élénk nemzetközi visszhangot váltott ki.

A munkavédelemről szóló MT-rendelet végrehajtásának első két szakasza lényegében befejeződött. Az első szakaszban számos funkcionálási jogszabály jelent meg, így egészségügyi, munkaügyi, statisztikai stb., továbbá az MSZH elnöke elkészítette a munkavédelem állami szabványosításának ötéves feladattervét.

A minisztertanácsi rendelet a munkavédelmi tervfejezet készítésének kötelezettségét kiterjesztette valamennyi gazdálkodó szervezetre, ennek megfelelően 1981 első félévében elkészültek a vállalatoknál, szövetkezeteknél, intézményeknél a szociális terv részét jelentő középtávú és éves munkavédelmi tervfejezetek.

A szabályozás második szakasza az ágazati, illetőleg felügyeleti jogkörben kiadott jogszabályok hatálybalépésével lényegében befejeződött. A 24 új funkcionális és ágazati munkavédelmi jogszabály 107 szabályt és még jó néhány iránymutatást helyezett hatályon kívül.

Az egységes munkavédelmi szemlélet és cselekvés kialakítását szolgálta a szakszervezeti szervek és a munkavédelmi felügyelet feladatainak az MT-rendelettel való összehangolása, továbbá a széles körű munkavédelmi agitációs és propagandatevékenység. A SZOT elnöksége 1981. október 2-án, a 47-es számú határozatában rögzítette a szakszervezeti testületek munkavédelmi feladatait, pontosította a szakszervezeti munkavédelmi felügyelők jog- és hatásköre gyakorlásának kérdéseit.

A munkavédelmi folyóiratok egymásra épült rendszere 1981-re kialakult. A jogszabályok széles körű — népgazdasági szintű — ismertetését a munkavédelmi kiadványok több százezres példányszámmal szolgálják.

A fentiek alapján a SZOT elnöksége összefoglalta a munkavédelemről szóló MT-rendelet végrehajtásának időszerű feladatait, majd a következő határozatot hozta.

Határozat

A SZOT elnöksége a munkavédelemről szóló 47/ 1979. (XI. 30.) MT sz. rendelet végrehajtásának tapasztalatait bemutató állásfoglalást elfogadta, megállapítva, hogy az abban rögzítettek alapvetően megfelelnek a munkavédelem fejlesztését szolgáló 1978. november 17-i SZOT-határozatban foglaltaknak.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1982. 4. sz.

1982. május 7.

A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA A SZAKSZERVEZETEK KÖRNYEZETVÉDELMI SZEREPÉRŐL ÉS FELADATAIRÓL (részlet)

A SZOT elnöksége 1978. április 24-én irányelvet fogadott el a szakszervezetek környezetvédelmi szerepéről és feladatairól. A SZOT titkársága az elhatározottak végrehajtását 1979-ben és 1981-ben értékelte; az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatallal (OKTH) közösen jelentkező tennivalókat együttműködési megállapodásba foglalta,

az éves feladatokat munkaprogramban rögzítette, s ezek végrehajtását az OKTH-val közösen rendszeresen értékelte.

A magyar szakszervezetek XXIV. kongresszusa a szakszervezetek ez irányú tevékenységét megerősítette, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanács pedig 1981-ben megállapította, hogy a „szakszervezeti szervek környezetvédelmi tevékenysége jelentős fejlődést mutat”.

A magyar szakszervezeteknek az emberi környezet védelmét szolgáló szerepe az elmúlt években tehát alapvetően tisztázódott, ez irányú tevékenységük tartalmasabbá, szélesebb körűvé és összehangoltabbá vált. Emellett — a szakszervezeti szerveknél is — tapasztalhatók még szemléletbeli problémák, a feladatok meghatározását olykor bizonytalanság, az alkalmazandó módszereket az útkeresés jellemzi. Ezért indokolt, hogy a Szakszervezetek Országos Tanácsa — tekintettel a környezetvédelem társadalmi szerepére — állást foglaljon a szakszervezetek további tennivalóiról.

I.

A szakszervezetek környezetvédelmi tevékenységének főbb tapasztalatai

1. A SZOT titkársága és megbízása alapján a SZOT illetékes osztályai, intézményei javaslataikkal, véleményező szerepük érvényesítésével, szervező és nevelő munkájukkal vettek részt a környezetvédelmi tennivalók meghatározásában és megvalósításában. Ennek keretében:

a) a SZOT részt vett a környezetvédelmi koncepció és követelményrendszer kidolgozásában; érdekképviselői funkciójának megfelelően folyamatosan véleményezte a környezetvédelmi előterjesztés-, jogszabály- és szabvány tervezeteket;

b) a SZOT az illetékes állami szervekkel együttműködve kidolgozta a gazdálkodó szervezetek részére a munkavédelmi — s részenként a környezetvédelmi — tervezés VI. ötéves tervidőszakra vonatkozó metodikáját. 160 gazdálkodó szervezetnél végzett vizsgálatok tapasztalatai szerint a kidolgozott módszerek megfelelőek, a tervfejezetek környezetvédelmi tartalma és várható teljesítése — lehetőségeinket figyelembe véve — elfogadhatóak;

c) az elmúlt három évben mintegy 600 környezetvédelmi újítás született. Ezek összegyűjtése megtörtént, közülük a gyakorlatban jól bevált, másutt is hasznosítható — mintegy 300 — szellemi érték közreadása folyamatban van;

d) a SZOT — csatlakozva a Hazafias Népfront Országos Tanácsa és az OKTH által indított környezetvédelmi társadalmi akciósorozathoz — meghirdette a Rendet, tisztaságot a munkahelyeken akciót, amelyet a környezetvédelmi világnap — június 5-e — alkalmával értékel és hirdet meg ismét. Az akció az elmúlt két évben eredményesnek bizonyult, tisztábbá, kulturáltabbá váltak a gazdálkodó szervezetek, nagyobb mértékben gyűjtik össze az újra hasznosítható anyagokat (fáradt olajat, gumibroncsot stb.) és egyéb jó kezdeményezésekre (fásítás, parkosítás stb.) is sor került. 1981-ben 3600 gazdálkodó egység, továbbá 5000 szocialista brigád csatlakozott a felhíváshoz, közülük 150 érdemelte ki a SZOT-titkárság elismerő oklevelét;

e) intézkedések történtek a munkavédelmi és környezetvédelmi információs és statisztikai rendszerek kialakítása, összehangolása, továbbá az agitációs és propagandatevékenység egyeztetése érdekében (környezet- és természetvédelmi filmek katalógusa, közös kiállítások, tisztségviselők képzése stb.);

f) a SZOT és a környezetvédelmi szervek együttes brigádvizsgálatokat, céllenőrzéseket tartottak, elsősorban a nagyberuházások (például cementipar) és a Balaton környéki üzemek területén (Keszthely stb.). Munkavédelmi ellenőrzéseik során is — élve az állam által biztosított lehetőségeikkel — hozzájárultak a környezetvédelmi célok megvalósításához (Dunaújváros, Kecskemét stb.);

g) a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézete megalakulása óta eredményesen foglalkozik a levegőtisztaság védelmét szolgáló eszközök, mérési módszerek, műszerek stb. kialakításával, továbbá a munkahelyi és települési zajcsökkentés' megvalósításával;

h) a SZOT Munkavédelmi Továbbképző Intézet tananyagaiban helyet kaptak az alapvető környezetvédelmi ismeretek is;

i) a SZOT és az ágazati-iparági szakszervezetek két- és sokoldalú nemzetközi tanácskozásain is jelentős szerepet kapott a környezetvédelmi tapasztalatok megbeszélése, a közös álláspontok kialakítása, a jó módszerek cseréje;

j) a felsoroltak megvalósítását eredményesen szolgálták a SZOT és az OKTH, valamint a SZOT és a Hazafias Népfront OT között kialakult konstruktív munkakapcsolatok, továbbá a szakszervezetek környezetvédelmi aktívahálózatának tagjai.

2. A SZOT-elnökség irányelvei alapján az ágazati-iparági szakszervezetek, az szmt-k és az SZBT értékes helyzetelemző munkát végeztek és a szakmai, illetve a területi sajátosságoknak megfelelő feladatokat határoztak meg.

a) A helyzetelemzés során áttekintették az ágazat, az iparág, a terület környezetvédelmi helyzetét, a főbb szennyező forrásokat. Megvizsgálták, hogy az új beruházások, rekonstrukciók, fejlesztések stb. mennyiben felelnek meg a környezetvédelmi követelményeknek. A tapasztalatok és az elemzések alapján minősítették az adott környezet helyzetét, és ennek alapján megfogalmazták az állami, gazdasági vezetők iránt támasztott igényeket, illetve rögzítették a szakszervezetek tennivalóit.

b) Az elhatározott feladatok végrehajtása megkezdődött, és testületi értékelése számos helyen megtörtént. A sokféle kezdeményezés, rendezvény, ankét, tisztségviselői képzés hatására a környezetvédelem szerepének reálisabb megítélése tapasztalható. Lassú előrelépés érzékelhető a munkahelyi zaj, vibráció és levegőszennyeződés megelőzése terén. Számos intézkedés történt a munkahelyek, a települési környezet, az üdülők tisztaságának megteremtése, megőrzése érdekében. Fejlődött a fővárosi, a megyei tanácsok és az szmt-k (SZBT) ez irányú munkakapcsolata. Kevésbé alakult ki az ágazati-iparági szakszervezetek és a partner állami szervek környezetvédelmet szolgáló együttműködése. Néhány kivételtől eltekintve (például HVDSZ) nem eléggé hatékony még az ágazati-iparági szakszervezetek budapesti, megyei bizottságainak, valamint a most újjászerveződött szakmaközi bizottságoknak a helyi környezetvédelmi célok megvalósítását segítő tevékenysége. Esetenként szemléleti okok, másrészt a tapasztalatok, a helyes módszerek ismeretének hiánya miatt még lemaradás van az alapszervezetek ez irányú felkészítését, segítségét szolgáló — az össz-szakszervezeti munkához kötődő — helyes munkaformák elterjedésében.

3. A gazdálkodó szervezetek egy részének szakszervezeti testületei is gyakrabban foglalkoznak a környezetvédelmi kérdésekkel, de ezt a tevékenységet ugyancsak az útkeresés jellemzi. A bizonytalanság ellenére kedvező, új vonások is jelentkeznek. A nagyobb mértékű szennyezést kibocsátó vállalatoknál az szb-k már önálló napirendként tárgyalták a vállalat környezetvédelmi helyzetét. Egyre több esetben tapasztalható az a követendő gyakorlat, hogy a helyi szakszervezeti szervek már a tervezés időszakában megfogalmazzák a környezetvédelmi követelményeket. A munkahelyi szervezetek nevelő, felvilágosító tevékenységének eredményeit az is jelzi, hogy a dolgozók mind szélesebb rétegei mozgósíthatók a környezetszennyezés káros hatásainak megelőzésére, megszüntetésére.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1982. 5. sz.

1982. december 15.

**A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK 1049/1982.(XII.15.) MT–SZOT SZÁMÚ
EGYÜTTES HATÁROZATA**
A MUNKAHELYI DEMOKRÁCIA EGYES KÉRDÉSEIRŐL
(részlet)

A munkahelyi demokrácia érvényre jutása és folyamatos fejlesztése társadalmunk lényegéből fakadó követelmény. Része a szocialista demokráciának, megvalósítása társadalmi, gazdasági előrehaladásunk fontos feltétele, eszköze. Céljaink elérése, feladataink megoldása az egyszemélyi felelős vezetés érvényesítése mellett csak a dolgozók alkotó, kezdeményező közreműködésével valósítható meg. Ezért a vállalatok, hivatalok és intézmények vezetői kötelesek biztosítani, hogy minden dolgozó kellő tájékozottsággal részt vehessen a döntések kialakításában és a végrehajtáshoz szükséges feltételek megteremtésében. Ugyanakkor tudatosítani kell, hogy a munkahelyi demokrácia nemcsak jogot jelent, hanem felelősséggel is jár. A munkahelyi demokrácia fórumainak fontos szerepe van a különböző érdekek feltárásában, képviselésében és egyeztetésében, valamint a közösségi szellem fejlesztésében és az olyan munkahelyi légkör kialakításában, amely elősegíti a dolgozók véleménynyilvánításának, kezdeményezőkézségének kibontakozását, észrevételeinek, javaslatainak hasznosítását, a vezető és a vezetése alatt álló kollektíva kölcsönös megbecsülésen alapuló alkotó együttműködését.

I.

A munkahelyi demokrácia gyakorlásában és fejlesztésében a következőket kell érvényesíteni:

1. A vállalatok, továbbá a nem vállalati rendszerben működő szervek (hivatalok, intézmények) vezetői az egész kollektívát vagy annak széles körét érintő döntéseik előkészítésébe, valamint azok végrehajtásának ellenőrzésébe fokozottan vonják be a dolgozókat. A dolgozóknak a vezetésbe való bevonása közvetlen formában vagy képviseleti úton történjék. Ha a dolgozók létszáma, munkahelyük tagoltsága és munkarendje az egyszerre, egy időben való tanácskozást nem teszi lehetővé, részvételük képviseleti szerveik útján valósuljon meg.

2. A munkahelyi demokrácia fórumai közül:

a) a termelési tanácskozás vagy munkaértekezlet a termelés, illetve a munkaszervezet alapegységéhez kapcsolódó fórum, ahol a dolgozók tájékoztatást kapnak a tervekről, a feladatokról, a munka menetéről, a tervek teljesítésének állásáról, hogy ezek ismeretében javaslatot tehesse a műszaki és szervezési feltételek javítására, feladataik végrehajtásának módszereire és munkafeltételeik alakítására;

b) az összevont szakszervezeti taggyűlés vagy a bizalmiak testülete a dolgozók munkaviszonyát, élet- és munkakörülményeit érintő legátfogóbb tervezési, gazdálkodási és elosztási kérdésekben gyakorolja a feladat- és hatáskörébe utalt jogokat;

c) a szakszervezeti bizottság — az összevont szakszervezeti taggyűlés, illetőleg a szakszervezeti bizalmiak testületének két ülése között — a munkahelyi demokrácia fórumaként is működik; együttműködik a gazdasági, hivatali vezetővel, s, ellátja a dolgozók képviselésében hatáskörébe tartozó egyéb feladatokat;

d) a szakszervezeti csoporttaggyűlés vagy csoportmegbeszélés az érdekeket, véleményeket, javaslatokat egyezteti, és az összegzett többségi álláspontot a szakszervezeti bizalmi útján továbbítja, illetve érvényesíti;

e) a szocialista brigádvezetők vagy küldötteik tanácskozásának feladata a terv megvalósítását segítő helyi célok meghatározása, módszereinek kialakítása, a vállalatok (felajánlások) értékelése, illetve külön jogszabály alapján való elismerése, a brigádmozgalom helyzetének elemzése, a problémák és javaslatok megvitatása;

f) a munkabrigád- vagy szocialistabrigád-értekezletek a munkaverseny-mozgalom helyi céljaival összefüggésben kialakítják a kollektívában dolgozók feladatait, illetve vállalásait, részt vesznek a teljesítmények értékelésében, javaslatot tesznek az elismerések — kitüntetések — adományozására;

g) a szükség szerint összehívott rétegtanácskozások a dolgozók «egyes csoportjainak sajátos kérdéseit tűzik napirendre.

3. A feladatok ismertetése, illetve a dolgozók tájékoztatása céljából a 2. pontban meghatározott fórumok mellett esetenként más — a célnak megfelelő — tanácskozás összehívására is sor kerülhet.

II.

A dolgozók közösségét, illetve képviseleti szerveit véleményezési és kezdeményezési, egyetértési, döntési, valamint ellenőrzési jog illeti meg.

1. Véleményezik

a) a középtávú és éves terveket (a hivataloknál, intézményeknél a munkaterv-tervezeteket), azok módosításait, valamint a szervezet vagy egysége munkájáról, tevékenységéről szóló beszámolókat;

b) az alapok képzésére rendelkezésre álló nyereség (fejlesztési, részesedési, elkülönített tartalékalapok) felosztási arányait;

c) a vállalat, hivatal, intézmény szervezett és működési szabályzatát (ügyrendjét), továbbá az átszervezésre, korszerűsítésre vonatkozó tervezeteket;

d) a munkáltató vagy valamely egysége által meghirdetett anyagi vagy erkölcsi elismeréssel járó pályázatokat;

e) a dolgozók nagyobb csoportját érintő munkáltatói intézkedések tervezeteit;

f) a vezetés minden szintjén a vezetők éves (több éves) tevékenységét, továbbá a munkaviszonyokkal összefüggő lényeges intézkedéseket (alkalmazás, megbízás, felmentés, minősítés, kitüntetés), kivéve azokat a vezetőket, akiknek munkaviszonya választás, illetve a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa vagy a Minisztertanács által kinevezés útján jön létre, továbbá a tanácsok vb-titkárait, a fegyveres erőket, fegyveres testületeket és rendészeti szerveket.

2. Egyetértési jogot gyakorolnak

a) a kollektív szerződés létrehozásában (munkaügyi szabályzat megállapításánál), a dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő különböző munkahelyi szabályozások (munkavédelmi, munkaverseny-, újítási, törzsgárda-szabályzat stb.) kialakításában, s azok módosításában;

b) a vállalati szociális terv kialakításában, a végrehajtásáról szóló beszámoló elfogadásában;

c) a nagyobb egységeket érintő, a munkaviszonyra, a szociális és kulturális ellátásra vonatkozó, de a kollektív szerződésben (munkaügyi szabályzatban) nem szabályozott kérdések rendezésekor;

d) a részesedési alap felosztásában, az évenkénti bérfejlesztés és jutalmazás felhasználásának főbb elvei és arányai kialakításában.

3. Döntenek

a) a kollektív szerződés (munkaügyi szabályzat) végrehajtásáról szóló beszámoló elfogadásáról;

b) a vállalati (hivatali stb.) jóléti (szociális) és kulturális alap hatáskörükbe utalt részének felhasználásáról;

c) a munkaverseny (munkamozgalmak) helyi feladatairól, alkalmazott formáiról, a külön jogszabályban megállapított kitüntetések odaítéléséről, címek adományozásáról, a jutalmazás elveiről.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1982. 12. sz.

1983. október 12.

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA
A SZAKSZERVEZETI MUNKA FEJLESZTÉSÉRŐL, A PÁRT FELADATAIRÓL

A magyar szakszervezetek több mint száz évvel ezelőtt, a tőkés kizsákmányolás elleni küzdelemben, társadalmi szükségletet kifejezve, történelmileg egy időben születtek a magyar munkásosztályal, és érdekei védelmének hatékony szervezeteivé váltak.

A szakszervezeteknek a gazdasági követelésekért vívott harca, művelődési és szociális tevékenysége párosult a politikai elkötelezettséggel, a kizsákmányolástól mentes társadalom megteremtésére irányuló küzdelemmel. A szervezett munkások jártasságot szereztek a gazdasági és a politikai harcban, megismerkedtek a marxista eszmékkal, öntudatuk formálódott, kialakult bennük a szolidaritás érzése munkástársaik, más országok dolgozói iránt.

A felszabadulás előtti évtizedekben a szakszervezetekben mindig jelen volt egy következetesen osztályharcos balszárny, amely az illegálisan dolgozó kommunisták és a baloldali szociáldemokraták vezetésével ébren tartotta a forradalmi szellemet. A szakszervezetek nagy erőt képviseltek a munkásosztály harcában, mozgalmi kereteikkel lehetőséget biztosítottak a munkásosztály pártjainak tevékenységéhez. A munkásotthonok a mozgalmi élet és a művelődés bázisai voltak, módot nyújtottak a kommunisták, a baloldali erők politikai tevékenységére, az újabb sorsfordító küzdelmek előkészítésére.

A felszabadulás után jelentősen kiszélesedtek a szakszervezeti mozgalom keretei, bővültek funkciói. A szakszervezetek nagy szerepet játszottak az ország újjáépítésében, a munkásosztály hatalmának kivívásában. Az ötvenes évek elején a szakszervezetekre is károsan hatottak azok a torzulások és hibák, amelyek az akkori pártvezetés politikájának következtében közéletünkben eluralkodtak. Megtört a mozgalom korábbi lendülete, tevékenysége leszűkült, eltorzult, formálissá vált. A szakszervezetek az 1956-os ellenforradalom leverése után - felelevenítve a hazai és a nemzetközi mozgalom legjobb hagyományait - pártunk eszmei, politikai útmutatásait követve, új lendülettel indultak küzdelembe a szocialista célokért.

I.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a szakszervezeti tevékenységre vonatkozóan is levonta a szükséges tanulságokat. A korábbi hibákat és torzulásokat kijavítva, a dogmatizmus és a revizionizmus elleni kétfrontos harcban a lenini elvek alapján alakította ki, formálta a szakszervezetekkel kapcsolatos álláspontját és gyakorlatát. Abból az alapvető - a történelem által azóta teljes mértékben igazolt - felismerésből indult ki, hogy szocialista céljainkat csakis a dolgozók széles tömegeivel való egyetértés, aktív együttműködés révén érhetjük el.

A szakszervezetek szocialista viszonyaink között a hatalmon levő munkásosztály, a bérből és fizetésből élő dolgozók legátfogóbb szervezetei. A munkáshatalom, a szocializmus ügye iránt elkötelezett szakszervezetek, elfogadva a társadalmunkat irányító pártnak az alkotmányban is

rögzített vezető szerepét, sajátos feladatokat látnak el, önállóan tevékenykednek. Részt vesznek a szocialista építés programjainak kidolgozásában, valóra váltásában, a társadalmi egyetértés, a szocialista nemzeti egység megteremtésében és erősítésében. Önálló álláspontokat dolgoznak ki a fontosabb társadalmi, gazdasági és kulturális kérdésekben, és azokat képviselik az állami, gazdasági szervek előtt.

A szakszervezetek segítik szocialista céljaink elfogadtatását, és megvalósításukra mozgósítják tagságukat. Képviselek, védik a dolgozók kollektív és egyéni, napi és távlati érdekeit. Törvényekben biztosított széles körű jogokkal rendelkeznek: döntési joggal a munkahelyi szociális és kulturális alapok felhasználásában, egyetértési joggal az élet- és munkakörülményeket érintő kérdésekben, véleményezési, javaslattevési és kezdeményezési joggal a gazdasági tervekkel, a vezetők tevékenységének megítélésével kapcsolatban. Részt vesznek az élet- és munkakörülményekkel összefüggő szabályok betartásának ellenőrzésében. A kollektívák képviselőiben kifogásolási joguk van, vétót emelhetnek az esetleges törvénysértésekkel, hibás intézkedésekkel szemben.

Hazánkban elvi alapokon rendezett a szakszervezetek és az állami, gazdasági szervek viszonya. Rendszeressé vált a munkakapcsolat a Minisztertanács és a Szakszervezetek Országos Tanácsa között, a szakszervezetek és az állami, gazdasági, tanácsai szervek széleskörűen együttműködnek.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a szakszervezetek eredményesen látják el feladataikat. Erősödött tömegbefolyásuk, fejlődött belső életük, szélesedett aktív-hálózatuk, bővült a bizalmiak feladat- és jogköre. A jelentős előrehaladás ellenére további erőfeszítéseket kell tenniük azért, hogy jobban kihasználják a szocialista viszonyokban rejlő lehetőségeket, és megfeleljenek a növekvő társadalmi követelményeknek, tagságuk igényeinek. Ennek feltétele a különböző szintű pártiszervek, a pártiszervezetek, az állami és gazdasági szervek szakszervezetekkel kapcsolatos munkájának, valamint a szakszervezetekben dolgozó kommunisták tevékenységének javítása.

II.

A Központi Bizottság megerősíti a szakszervezeti munka bevált elveit. Ugyanakkor szükségesnek tartja a szakszervezetekben dolgozó kommunisták munkájának és a szakszervezeti gyakorlatnak a továbbfejlesztését, hozzáigazítását a szocialista építőmunka változó feltételeihez, nagyobb követelményeihez.

1. Társadalmunkban növekszik a szakszervezetek szerepe. Alapvető funkcióik nem változnak, a jövőben is az a teendőjük, hogy erősítsék és óvják a munkáshatalmat, a szocialista rendszert; szervezzék, mozgósítsák tagságukat társadalmunk politikai és gazdasági erejének gyarapítására, képviseljék érdekeit, védelmezzék a dolgozók törvényekben, rendeletekben rögzített jogait, töltsék be sokoldalú nevelő szerepüket.

A szakszervezetek funkciói szerves egységet alkotnak, ezeknek egymással összhangban kell érvényesülniük. A gazdasági feladatok jó elvégzése szolgáltat alapot az érdekvédelmi tevékenységhez, a szocialista építés eredményei nyújtanak fedezetet a jogok gyakorlásához. A nevelő munka segíti mind a gazdasági, mind az érdekvédelmi teendők ellátását. Történelmi tapasztalat, hogy egyik funkció sem hanyagolható el társadalmi konfliktusok veszélye nélkül.

2. A szakszervezetek továbbra is kezdeményezően működjenek közre a gazdasági építőmunkában, az országos és a helyi döntések előkészítésében és megvalósításában. Támogassák a hatékonyság javítására, a rugalmasabb, jobb gazdálkodásra, a fegyelem megszilárdítására irányuló törekvéseket. A dolgozók munkához való jogát, a teljes foglalkoztatottság érvényesítését a népgazdasági érdek figyelembevételével, a műszaki-technikai haladás, a hatékonyság követelményével összhangban képviseljék. Segítsék elő, hogy a bérek és keresetek a teljesítménnyel, a munka minőségével és nehézségi fokával

arányosak legyenek, a teljesítmény szerinti bérezés elvét és gyakorlatát a dolgozók megértésük és elfogadják.

Gazdaságirányítási rendszerünk növeli a helyi szervek önállóságát és felelősségét. Ez a szakszervezetek számára is nagyobb lehetőségeket biztosít, új feladatokat jelent, különösen az üzemekben, a munkahelyeken igényli tevékenységük javítását.

A gazdálkodást, termelést segítő munkájuk fontos része a dolgozók alkotó és kezdeményező készségének kibontakoztatása, a szocialista munkaverseny és brigádmozgalom fejlesztése. A szakszervezetek segítsék elő, hogy szorosabb összhang jöjjön létre a gazdálkodás követelményei és a munkamozgalmak, a szocialista munkaverseny és brigádmozgalom céljai, vállalásai között. Lépjenek fel annak érdekében, hogy ezek a mozgalmak megszabaduljanak a formális, bürokratikus vonásoktól, és eredményesebben szolgálják a legfontosabb gazdasági célok elérését, a munkahelyi feladatok megoldását.

3. A szakszervezetek feladata tagságuk érdekeinek képviselője és védelme. Vezető szerveik, tisztségviselőik a társadalmi érdeket szem előtt tartva álljanak ki az adott ágazat, vállalat vagy munkás-dolgozó csoport és az egyes tagok érdekei mellett. Tárják fel jobban az egyes társadalmi rétegek, szakmák, foglalkozási ágak eltérő, sajátos érdekeit. Saját kereteiken belül biztosítsanak teret a csoportérdekek jobb kifejeződésének, ütközésének és egyeztetésének.

A szakszervezetek a jövőben is fordítsanak nagy figyelmet az érdekvédelem hagyományos területeire: a szociálpolitikával, az élet- és munkakörülményekkel, a munkavédelemmel összefüggő kérdésekre. Ugyanakkor szükséges, hogy a szocialista építés változó feltételeihez, körülményeihez és a növekvő követelményekhez igazodva fejlesszék érdekvédelmi tevékenységüket.

Az ország lehetőségeit és a tagság reális igényeit figyelembe véve dolgozzanak ki javaslatokat az életszínvonal-politika tennivalóinak rangsorolására, vegyenek részt a szociálpolitika és a bérpolitika alakításában. Sajátos eszközeikkel segítsék ezek megvalósítását. Az egyes vállalatok, üzemek kollektívái élet- és munkakörülményeinek alakításában gondosan mérlegeljék a helyi adottságokat és lehetőségeket. Részesítsék nagyobb figyelemben a dolgozók társadalmi és munkahelyi közérzetét befolyásoló olyan kérdéseket, mint a szociális és egészségügyi ellátás, a művelődés. Kezdeményezzék és segítsék kimunkálni, hogy milyen juttatásokat szükséges továbbfejleszteni, illetve a jelenlegi színvonalon tartani, és indokolt az igénybe vevők körét, a kedvezmény mértékét csökkenteni. Fordítsanak nagy gondot az ifjúsági érdekvédelemre, a nyugdíjasok és a nagycsaládok helyzetére.

A szakszervezetek jelentős munkát végeztek a társadalombiztosítás és a munkavédelem fejlesztésében, eredményesen látják el az ezzel kapcsolatos feladatokat. A szocialista fejlődés, a társadalombiztosítás állampolgári joggá válása azonban a szakszervezeti és az állami teendők pontosabb meghatározását igényli. Ezt úgy szükséges megoldani, hogy erősödjék a társadalombiztosítás önkormányzati jellege - s benne a szakszervezetek szerepe -, amely a társadalmilag ellátható feladatokra terjedjen ki. A munkavédelem területén a szakszervezetek társadalmi hálózatuk útján lássák el érdekvédelmi, ellenőrzési, felügyeleti tevékenységüket. A társadalombiztosítással, valamint a munkavédelemmel kapcsolatos igazgatási jellegű teendőket állami szervek végezzék.

A dolgozók üdültetésében a szakszervezetek feladatai nem változnak. Az üdültetésben növelni szükséges a szociális szempontok szerepét, gondoskodni kell az üdülői férőhelyek jobb kihasználásáról és a színvonal emeléséről.

4. A szocialista demokrácia elmélyítésében növekszik a szakszervezetek szerepe és felelőssége. A munkahelyi demokrácia gyakorlásában továbbra is lássák el a dolgozó-kollektívák képviselőjét. Tapasztalataink szerint a szakszervezetek demokratikus ~ keretei megfelelő feltételeket biztosítanak a munkahelyi demokrácia érvényesüléséhez. Ezért nem indokolt a képviselő jellegének megváltoztatása. Ugyanakkor javítani kell a fórumok működését, visszaszorítani a formalizmust. A tájékoztatás legyen érdemibb és rendszeres, a

gazdasági és társadalmi szervek vegyék figyelembe a dolgozók észrevételeit, javaslatait, ami feltétele a fórumokon részt vevők véleménynyilvánításának, aktivitásának. Szélesíteni kell a dolgozók közvetlen részvételét a vezetésben, a döntések előkészítésében, végrehajtásának ellenőrzésében, a vezetők munkájának megítélésében.

5. A szakszervezetek egész tevékenységükkel alakítják a dolgozók tudatát. Hivatásuk a szocializmus eszméinek, a munkásosztály világnézetének terjesztése, a párt politikájának ismertetése és magyarázata, a szocialista gondolkodás térhódításának segítése, a közösségellenes magatartás visszaszorítása. A felgyorsult technikai haladás követelményeit figyelembe véve, a népgazdaság változó szükségleteihez igazodva segítsék a dolgozók szakmai képzését, továbbképzését és átképzését. Járuljanak hozzá a kulturális és művelődési igények színvonalas kielégítéséhez.

A politikai, világnézeti tájékozottság a műveltség, valamint a mozgalmi életben szerzett jártasság megkönnyíti az eligazodást a közügyekben, hozzájárul a demokratikus jogok gyakorlásához. A nevelőmunkát mindezek következtében megkülönböztetett hely illeti meg a szakszervezetek életében.

6. Hazánkban az állami, gazdasági szervek és a szakszervezetek a szocialista rendszer erősítése érdekében valamennyi szinten együttműködnek. A szakszervezetek segítsék az állami, gazdasági szerveket a gazdasági és a kulturális tevékenységben, az államhatalom és a dolgozók kapcsolatának erősítésében, a törvényesség szilárdításában, a bürokratizmus elleni fellépésben. Az állami, gazdasági szervek és vezetők kötelessége a szakszervezetek munkájának támogatása, jogainak tiszteletben tartása.

Biztosítani kell a szakszervezetek részvételét a jelentősebb döntések előkészítésében, az országos és a helyi tervek kimunkálásában. Az állami, gazdasági szervek és vezetők a dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő rendelkezések meghozatala előtt kérjék ki és vegyék figyelembe a szakszervezetek véleményét. Az észrevételekre érdemben válaszoljanak és intézkedjenek.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa és a Minisztertanács a jövőben is folytassa azt a gyakorlatot, hogy folyamatosan áttekinti és megvitatja a legfontosabb közös, időszerű feladatokat. Kívánatos, hogy rendszeresebbé és tervszerűbbé válják az iparági, területi szakszervezeti szervek és a minisztériumok, főhatóságok, valamint a tanácsok együttműködése is. Fontos, hogy az együttműködés hatékony legyen a vállalati gazdasági vezetés és a szakszervezetek helyi szervei között. Ezekről a megbeszélésekről, tárgyalásokról a dolgozóknak megfelelő tájékoztatást kell adni. A szakszervezetek javaslati, kezdeményezései, valamint az állami, gazdasági szervek ezekkel kapcsolatos válaszai és intézkedései kapjanak nagyobb nyilvánosságot.

A szakszervezetek és a különböző szintű állami, gazdasági szervezetek között az együttműködés során nézeteltérések is keletkezhetnek. Fontos, hogy ezeket az egész társadalom érdekeit figyelembe véve oldják meg. Egyetértés hiányában a felsőbb állami, illetve szakszervezeti szervekhez kell fordulni. A közérdekű vitákat nyílt fórumokon kell folytatni, a kérdés súlya és jellege szerint munkahelyi vagy szélesebb, adott esetben országos nyilvánosság előtt.

7. A Központi Bizottság helyesli, hogy a szakszervezetek belső életük demokratizmusának erősítésére, munkájuk mozgalmi jellegének fejlesztésére töreksszenek.

Egyetért azzal, hogy a szakszervezeti feladatok ellátása jobban épüljön a tagság öntevékeny társadalmi munkájára, biztosítva részvételét a koncepciók, állásfoglalások kialakításában, a döntések meghozatalában és a végrehajtás ellenőrzésében. A szakszervezeti tagok kapjanak rendszeres tájékoztatást a vezető testületek munkájáról.

Szorosabbá kell tenni a választott testületek, tisztségviselők és a tagság kapcsolatát. A szakszervezeti választások rendszerét oly módon szükséges továbbfejlesztetni, hogy a munkahelyeken a tisztségviselőket a tagság közvetlenül és titkosan válassza meg.

A Központi Bizottság helyesli, hogy a szakszervezetek továbbra is az iparági szervezeti elv alapján működjenek. Törekedjenek arra, hogy az átfedések lényegesen csökkenjenek az országos, az iparági és a területi szervek tevékenysége között. Növekedjék az iparági szakszervezetek szerepe és felelőssége, munkájukban kapjon nagyobb teret a szakmai, foglalkozási érdekek képviselője. A feladat- és hatáskörök pontosításával egyszerűsítsék az irányító munkát, erősítsék szervezeteik önállóságát, az üzemi, munkahelyi szerveket. Ebben kapjon központi helyet a bizalmi, a bizalmi testület. A szakszervezetek megyei és budapesti tanácsai erősítsék szakmaközi munkájukat, és vegyenek részt a terület- és településfejlesztés alakításában.

A szakszervezetek a mozgalom hagyományaira is építve alakítsák ki és fejlesszék tovább azokat a formákat, módszereket, amelyekkel kiterjeszhetik befolyásukat a fiatalok között.

8. A magyar szakszervezetek nemzetközi kapcsolataik elmélyítésével erősítsék a szakszervezeti világmozgalom akcióegységét, a munkásszolidaritást. A nemzetközi szakszervezeti fórumokat használják fel az imperializmus elleni harc támogatására, a békéért és biztonságért vívott küzdelem erősítésére. Vegyenek továbbra is aktívan részt a Szakszervezeti Világszövetség és a nemzetközi szakmai szövetségek munkájában. Tegyék szorosabbá együttműködésüket a Szovjetunió és más szocialista országok testvérszervezeteivel. Építsék tovább kapcsolataikat a fejlett tőkés országok és a fejlődő országok szakszervezeteivel. Nemzetközi tapasztalataikat hasznosítsák tagságuk internacionalista nevelésében.

III.

A párt elvi-politikai eszközökkel, a szakszervezetekben dolgozó kommunisták révén szerez érvényt politikájának. Befolyását a kommunisták példamutató munkájával érvényesíti, ami következetes, magas színvonalú, meggyőző munkát igényel. A szakszervezetek önállóan tevékenykednek, választott testületeik a tagságot képviselik, s neki felelnek munkájukért. A párt a szakszervezeti szervekre nem hoz kötelező határozatot. A pártszervek és -szervezetek döntései, állásfoglalásai a szakszervezetekben dolgozó kommunistákra érvényesek, akik a párt előtt felelnek tevékenységükért, ugyanakkor kötelesek aktívan közreműködni a szakszervezeti vezető szervek határozatainak végrehajtásában.

A szakszervezetekben dolgozó kommunisták politikai irányítása mindenütt a pártszervek, a pártszervezetek vezető testületeinek kollektív joga és feladata. A pártszervek és pártszervezetek nyújtsanak támogatást a szakszervezeteknek hatáskörük önálló gyakorlásához. A szakszervezetek tevékenységével kapcsolatban a lényeges, politikai jelentőségű kérdésekben foglaljanak állást, kerüljék a részletekbe menő beavatkozást, igényeljék és vegyék figyelembe a szakszervezetek véleményét.

A kapott szavazatok száma és nem a jelölés sorrendje dönt abban, hogy ki tekinthető megválasztottnak; a választás akkor érvényes, ha azon a jogosultak legalább kétharmada szabályosan szavazott.

A párt egész tevékenységében támaszkodjon jobban a szakszervezeti mozgalom adta lehetőségekre. Az eszmei-politikai irányítást, a szakszervezetekben dolgozó kommunisták munkáját hatékonyabbá kell tenni. Szükséges, hogy a pártirányítás elveit és módszereit a párttagsággal folyamatosan megismertessék. A pártszervezetek bízzanak meg több, jól felkészült kommunistát a szakszervezetekben végzendő munkával, segítsék őket, és idejében adjanak részükre tájékoztatást politikai tennivalóikról. Építsenek a szakszervezeti tapasztalatokra és véleményekre.

A szakszervezetek a kádernevelés és -utánpótlás, a pártépítés fontos bázisai. A pártszervezetek működjenek közre a szakszervezeti vezetők képzésében, továbbképzésében.

Segítsék elő, hogy a rátermett szakszervezeti aktivisták minél nagyobb számban vezető posztokra kerüljenek, a pártonkívüliek közül a legalkalmasabbak párttaggá váljanak.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nagyra értékeli a szakszervezetek hozzájárulását a szocialista társadalom építéséhez. A szakszervezeti mozgalom a párt fontos segítőtársa a közös célok valóra váltásában. Pártunk a jövőben is számít és szilárdan épít a szakszervezetekre. Múltjukhoz és eddigi tevékenységükhöz híven legyenek továbbra is erős és nagy tömegbefolyással bíró önálló szervezetek, olyan társadalmi tényezők, amelyek támaszai, következetes segítői a szocializmus építésének Magyarországon.

A Központi Bizottság felhívja a pártszervezeteket, a kommunistákat, segítsék a szakszervezeteket abban, hogy a követelményeknek megfelelően betölthessék hivatásukat.

Megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Kossuth Könyvkiadó, 1988.

1984. március 2.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK HATÁROZATA

A SZAKSZERVEZETEK MUNKAVÉDELMI, TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI ÉS EGÉSZSÉGÜGYI
FELADATAIRA
(részlet)

A szakszervezetek az elmúlt több mint három évtizedben jelentős munkát végeztek a munkavédelem és a társadalombiztosítás fejlesztésében, valamint az egészségügyet szolgáló tennivalók ellátásában, eredményesen látták el az ezzel kapcsolatos feladataikat. A szocialista fejlődés azonban igényli a szakszervezeti és az állami teendők pontosabb meghatározását. Ennek megfelelően a szakszervezetek elsősorban társadalmi hálózatuk útján lássák el a munkavédelemmel kapcsolatos érdekvédelmi, ellenőrzési tevékenységüket, míg a társadalombiztosítás területén erősíteni kell az önkormányzati jelleget, s benne a szakszervezetek súlyuknak megfelelő szerepét. Az igazgatási jellegű teendőket pedig az újonnan létrehozandó állami szervek — az Országos Munkavédelmi Főfelügyelőség valamint az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság és területi szerveik — lássák el. Az irányítási rendszer korszerűsítését úgy kell végrehajtani, hogy a dolgozók ellátásában semmiféle zavar ne keletkezzen. Ennek érdekében az állami irányítás erősítése mellett meg kell őrizni a társadalombiztosítás igazgatásában és az ügyintézésben eddig kialakult demokratikus vonásokat.

A szakszervezeti mozgalom a munkavédelmet, a társadalombiztosítást, továbbá az egészségügyet szolgáló tennivalókat eddig is fontos érdekképviselési és érdekvédelmi feladatnak tekintette, és a tennivalók átrendezése után is annak tekinti. Ennek megfelelően a szakszervezeti mozgalom az állami szervekkel együttműködve a továbbiakban is a testületek, a munkavédelmi bizottságok, a társadalombiztosítási tanácsok, a munkavédelmi ellenőrök és őrök, továbbá más szakemberek és társadalmi aktivisták felkészültségére, lelkesedésére és tenni akarására támaszkodva, az össz-szakszervezeti munka részeként foglalkozik a munkavédelemmel, a társadalombiztosítással és az egészségüggyel.

A SZOT elnöksége az ez irányú legfontosabb feladatokat a következőkben határozza meg:

I.

1. A szakszervezetek legfontosabb munkavédelmi feladatai

A szakszervezeti testületek és aktivisták tevékenysége arra irányuljon, hogy a dolgozó emberek munkavégzése biztonságos legyen. Ennek érdekében:

- igénylik, kezdeményezik és ellenőrzik a munkakörülmények tervszerű fejlesztését, a biztonságos munkahelyek kialakítását, a dolgozók egészségének, testi épségének védelmét, munkaképességének megőrzését;
- vegyenek részt a munkavédelem átfogó rendszere és egyes elemei fejlesztésében, korszerűsítésében;
- folyamatosan figyelemmel kísérik az üzemi balesetek és a foglalkozási megbetegedések alakulását és az erre irányuló megelőző tevékenységet;
- ellenőrzik és értékelik az üzemi balesetet szenvedett vagy foglalkozási megbetegedésben levő dolgozók számára nyújtandó kártérítési eljárások eredményét;
- igénylik és ellenőrzik, hogy a meglévő és új munkahelyekre, a termelőeszközökre, a karbantartásra és a munkafolyamatokra vonatkozó munkavédelmi, egészségügyi és környezetvédelmi követelmények megvalósuljanak, érvényesüljenek;
- figyelemmel kísérik, szorgalmazzák és ellenőrzik a személyi védőfelszerelésekkel való ellátottság alakulását;
- kiemelt figyelmet fordítanak a társadalmi munkavédelmi ellenőrök és aktivisták képzésére, továbbképzésére;
- széles körű társadalmasítással, a szakszervezeti munkavédelmi aktívahálózat szervezésével és működtetésével, a munkavédelmi szempontoknak a szocialista munkaversenymozgalomban történő figyelembevételével, a munkavédelmi agitációs és propagandaeszközök célszerű alkalmazásával szolgálják a munkavédelmi felvilágosító és meggyőző munka erősödését.

2. A szakszervezetek legfontosabb társadalombiztosítási és egészségügyi feladatai

A szakszervezeti testületek és aktivisták tevékenysége arra irányuljon, hogy a társadalombiztosítás intézményrendszere a jövőben is változatlanul betöltse társadalmi rendeltetését. Ennek érdekében:

- kiemelt figyelmet fordítanak a társadalombiztosítási és egészségügyi ellátásoknak a lakosság egyes rétegeit befolyásoló hatására, ellenőrzik a jogszabályokban előírtak végrehajtását, az illetékes állami és gazdasági szervektől folyamatosan tájékoztatást kérnek;
- vizsgálják, elemzik a lakosság életmódjának, életkörülményeinek alakulását, az időskorúak, a gyermekes családok helyzetét, népesedéspolitikai céljaink megvalósulását, a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatását, a tapasztalatokat testületi üléseken rendszeresen értékelik és javaslatot tesznek a feszültségek feloldására;
- igénylik és kezdeményezik a társadalombiztosítási és egészségügyi ellátásnak — gazdasági fejlődésünkkel összhangban történő — fejlesztését, közreműködnek a társadalombiztosítás átfogó rendszere és egyes elemei fejlesztésében, állást foglalnak az ezzel kapcsolatos kérdésekben;
- segítik az egészségpolitikai célkitűzések megvalósítását, kiemelt figyelmet fordítanak a munkahelyeken a dolgozók egészségvédelmére, nevelőmunkájukkal, agitációs és propagandatevékenységükkel segítik a dolgozók körében az egészséges életmódra való nevelést;

- a bérből és fizetésből élő dolgozók képviselőiben hatékonyan részt vesznek az országos és megyei önkormányzati jellegű szervezetek munkájában;
- kiemelt figyelmet fordítanak a társadalmi aktivisták képzésére, továbbképzésére;
- a szakszervezetek a gazdálkodó szervezeteknél továbbra is ellátják a társadalombiztosítási feladatokat, változatlan hatás- és jogkörrel.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő 1984. május

1984 május

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSÁNAK 1984. ÉVI 5. SZÁMÚ TÖRVÉNYEREJŰ RENDELETE

A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS SZERVEZETÉRŐL ÉS IRÁNYÍTÁSÁRÓL

A társadalombiztosítás fejlesztésében jelentős eredményeket hozott, hogy annak irányításában a szakszervezetek közreműködésével fokozódó szerepet kaptak a társadalmi elemek. A társadalombiztosítási gondoskodásban részesülők körének kiszélesedése a társadalombiztosítás irányításának olyan továbbfejlesztését indokolja, amely megőrzi és tovább szélesíti annak társadalmi jellegét, s ugyanakkor kifejezi, hogy hazánkban a társadalombiztosítás állami feladat.

1. §. A társadalombiztosítás irányítását állami szervezetek a társadalombiztosítási tanácsok közreműködésével végzik. A társadalombiztosítási tanácsok a szakszervezetek és az egyéb érdekképviseleti szervek küldötteiből, valamint egyes állami szervek képviselőiből álló önkormányzati jellegű szervek.

2. § (1) A társadalombiztosításra jogosultak érdekeinek egyeztetésére, képviselésére, az állami irányítás segítésére, a társadalombiztosítás társadalmi ellenőrzésére Országos Társadalombiztosítási Tanács (a továbbiakban: OTT) alakul. Tagjainak többsége a szakszervezetek küldötte. Az egyéb érdekképviseleti, valamint egyes állami szervek részvételét a Minisztertanács határozza meg.

(2) Az OTT tagjai közül elnököt és alelnököt (alelnököket) választ, akiket tisztségükben a Minisztertanács erősít meg.

(3) Az OTT megalkotja a szervezetét és működését megállapító alapszabályát.

(4) Az OTT titkára az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság (a továbbiakban: Főigazgatóság) vezetője.

3. § (1) Az OTT hatáskörébe tartozik

- a) a társadalombiztosítás fejlesztésének kezdeményezése,
- b) & társadalombiztosításra vonatkozó előterjesztéseknek, jogszabálytervezeteknek a Minisztertanács részére történő véleményezése,
- c) a társadalombiztosítás éves költségvetésének és a költségvetés végrehajtásának megtárgyalása és véleményezése,
- d) az állami szervek társadalombiztosítást érintő tevékenységének megtárgyalása, szükség esetén észrevételek, javaslatok tétele,
- e) a társadalombiztosítás éves tevékenységéről szóló jelentés jóváhagyása,
- f) a társadalombiztosítás igazgatási szerveinek ellenőrzése,
- g) véleménynyilvánítás a Főigazgatóság vezetőjének (vezetőhelyetteseinek) kinevezéséhez,
- h) a Főigazgatóság vezetőjének beszámoltatása.

(2) A Főigazgatóság jogszabályban meghatározott kérdésekben az OTT jóváhagyásával intézkedhet.

(3) A Minisztertanács hagyja jóvá az OTT alapszabályát és törvényességi felügyeletet gyakorol működése felett.

4. § (1) Az OTT elvi irányítása mellett — önkormányzati jellegű szervként — a megyékben és a fővárosban megyei (fővárosi) társadalombiztosítási tanács (a továbbiakban: mtt.), a vasútnál Vasutas Társadalombiztosítási Tanács működik.

(2) A társadalombiztosítási feladatot is ellátó munkáltatónál társadalombiztosítási tanács működik.

5. § (1) A társadalombiztosítás központi igazgatási feladatait a Minisztertanács közvetlen felügyelete alá tartozó országos hatáskörű szerv, a Főigazgatóság látja el.

(2) A Főigazgatóság jogi személy, vezetőjét (vezetőhelyetteseit) a Minisztertanács nevezi ki.

(3) A Főigazgatóság feladatait igazgatási szervei útján látja el. Jogszabályban meghatározott körben társadalombiztosítási feladatokat vállalatok, szövetkezetek és más szervek is ellátnak.

(4) A Főigazgatóság vezetője igazgatási szerveire, valamint a társadalombiztosítási feladatokat ellátó szervek társadalombiztosítási ügyvitelére kötelező utasítást adhat ki.

6. §. A fegyveres erők, a fegyveres testületek és a rendészeti szervek hivatásos állományú tagjainak és ezek hozzátartozóinak társadalombiztosítására vonatkozó rendelkezéseket e törvényerejű rendelet nem érinti.

7. §. A Szakszervezetek Országos Tanácsának egyéb vagyonától elkülönítetten kezelt társadalombiztosítási vagyona a Magyar Államra száll át.

8. §. Ahol jogszabály

a) társadalombiztosítással kapcsolatos jogalkotásnál a Szakszervezetek Országos Tanácsát említi, ezen a Minisztertanács illetékes tagját,

b) az a) pontban nem említett társadalombiztosítási feladattal kapcsolatban a Szakszervezetek Országos Tanácsát említi, ezen a Főigazgatóság vezetőjét.

c) a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatóságát, ennek vezetőjét vagy ügyviteli szerveit említi, ezen a Főigazgatóságot, ennek vezetőjét, illetőleg igazgatási szerveit,

d) a társadalombiztosítási bizottságot említi, ezen az mtt.-t kell érteni.

9. § (1) E törvényerejű rendelet 1984. július hó 1. napján lép hatályba, egyidejűleg a társadalombiztosítás szervezetének egységesítéséről szóló 1964. évi 6. számú törvényerejű rendelet, valamint az azt módosító 1968. évi 20. számú törvényerejű rendelet hatályát veszti. E rendelet végrehajtásáról a Minisztertanács a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben gondoskodik.

(2) A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény 36. §-a előtti alcím hatályát veszti és a 36. § helyébe a következő rendelkezés lép:

„36. §. A munkavédelmi felügyelőt megillető jogkört első fokon a fővárosi, megyei munkavédelmi felügyelő, másodfokon az Országos Munkavédelmi Főfelügyelőség gyakorolja.”

(3) A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvényt módosító 1983. évi 10. számú törvényerejű rendelet 15. §-a hatályát veszti.

(4) A vasutakról szóló 1968. évi IV. törvény 18. és 19. §-ai helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„18. §. Az országos közforgalmú vasút dolgozói, nyugdíjasai és ezek hozzátartozói nyugellátásának, baleseti nyugellátásának megállapításával és folyósításával kapcsolatos feladatokat a vasút üzemeltetője látja el. Az állami egészségügyi szolgálat keretében járó természetbeni ellátásokat a vasúti és az állami egészségügyi szolgálat szervei nyújtják.

19. §. Az országos közforgalmú vasút dolgozói és nyugdíjasai a betegségi-nyugdíjas ellátások kiegészítése, illetőleg a jogosultak körének kiterjesztése céljából önkéntes megajánlás útján alapot tarthatnak fenn. Az alapot a Vasutasok Szakszervezete kezeli.”

(5) A jogszabályok kihirdetéséről és hatálybalépéséről szóló 1974. évi 24. számú törvényerejű rendelet 8. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) E törvényerejű rendelet nem érinti a Munka Törvénykönyvéről szóló 1967. évi II. törvény 8. §-ának (1) bekezdését, a népgazdasági tervezésről szóló 1972. évi VII. törvény 20. §-ának (4) bekezdését, a külkereskedelemlről szóló 1974. évi III. törvény 20. §-át és 29. §-ának (3) bekezdését, továbbá a pénzügyminiszternek az állami költségvetéssel, valamint a vállalatok pénzgazdálkodásával, alapképzésével kapcsolatos utasítási jogát és az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság vezetőjének utasítási jogát.”

(6) A Munka Törvénykönyvéről szóló 1967. évi II. törvény 17. §-ának (1) bekezdése hatályát veszti.

(7) A Munka Törvénykönyvéről szóló 1967. évi II. törvény 8. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A munkaviszonnyal összefüggő alapvető kérdéseket törvény vagy törvényerejű rendelet szabályozza. Ezek végrehajtásáról a Minisztertanács rendelete vagy határozata, továbbá — ezek keretei között — miniszteri rendelet és államtitkári rendelkezés, illetőleg utasítás rendelkezik.”

Losonczi Pál s. k., a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke
Katona Imre s. k., a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának titkára

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1984. május

1984. október

**AZ ORSZÁGOS MUNKAVÉDELMI FŐFELÜGYELŐSÉGNEK ÉS A SZAKSZERVEZETEK
ORSZÁGOS TANÁCSA TITKÁRSÁGÁNAK EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSA
(részlet)**

1. Az együttműködés célja az üzemi balesetek és foglalkozási megbetegedések számának csökkentése, a dolgozók egészségének, testi épségének, munkavégző képességének megóvása a munkakörülmények és munkafeltételek állandó fejlesztésével, a munkavédelem állami irányítási és ellenőrzési, valamint a szakszervezetek érdekvédelmi, érdekképviseleti és társadalmi ellenőrzési tevékenységének összehangolásával.

2. A megállapodás magában foglalja a szakszervezetek testületei és szakapparátusai, valamint az OMVF főfelügyelősége és területi szerveinek együttműködését, különös tekintettel arra, hogy meghatározott lehetőséggel rendelkeznek:

— a szakszervezetek központi és üzemi választott testületei jogaik gyakorlása révén a feltételrendszerek tervszerű fejlesztésében, a végrehajtás, megvalósítás ellenőrzése érdekében társadalmi munkavédelmi ellenőri hálózat működtetésében;

— az OMVF szakosztályai és felügyelőségei a szabályozás, az irányítás rendszerének kialakításában és a felügyeleti ellenőrzés megvalósításában.

3. Az együttműködés főbb területei: Az együttműködés kiterjed a munkavédelmi tevékenység minden lényeges — az OMVF és a SZOT hatáskörébe tartozó — területére.

a) A munkavédelmi tevékenység irányítása terén különösen:

— a munkavédelmi szabályozási rendszer állandó tökéletesítésére, a szabályozás alakítására, a végrehajtás tapasztalatainak gyűjtésére, elemzésére és értékelésére;

— a népgazdasági terveknek a munkakörülményeket befolyásoló elemeinek alakítására, a munkavédelmi fejlesztési koncepciók, tervezési követelmények kidolgozására, a gyakorlatba való átültetésére, tapasztalatok értékelésére;

- az új munkahelyek létesítésével kapcsolatos szabályok, követelményrendszerek megalkotására, a tapasztalatok értékelésére;
 - a termelőeszközök munkavédelmi minőségtanúsításával és minősítésével kapcsolatos tapasztalatok összegezésére;
 - az egyéni védőeszközök fejlesztésének kezdeményezésére, az eszközök korszerűsítésének ösztönzésére, az ellátás biztosításának segítésére;
 - a munkavédelmi oktatás és propaganda, a tájékoztatási tevékenység fejlesztésére, a munkavédelmi szakemberek és aktivisták képzésére;
 - a munkavédelem társadalmi alapjainak fejlesztésére;
 - a munkavédelem szempontjainak érvényesítésére az anyagi és erkölcsi ösztönzési rendszer fejlesztésében;
 - a szocialista munkaverseny lehetőségeinek hasznosítására az üzemi balesetek, foglalkozási megbetegedések megelőzésében;
 - a kialakult nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére, összehangolására.
- b) A munkavédelem ellenőrzése terén különösen:
- a halálos, súlyos baleseteket kiváltó tényezők megszüntetésére;
 - a munkáltatók és a dolgozók munkavédelmi feladatainak teljesítésére;
 - az üzemi balesetek kivizsgálására, bejelentésére, nyilvántartására, az azokat kiváltó okok megszüntetésére tett intézkedésekre;
 - a termelőeszközök munkavédelmi minősítésével és minőségtanúsításával kapcsolatos követelmények érvényesítésére;
 - az új munkahelyek létesítésében közreműködők munkavédelmi kötelezettségeinek teljesítésére;
 - a munkakörülmények tervszerű fejlesztésére vonatkozó előírások megtartására.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1984. november

1984. október 12.

A SZOT ELNÖKSÉGÉNEK 50. SZÁMÚ HATÁROZATA
 A SZAKSZERVEZETEK KÖRNYEZETVÉDELMI FELADATAIRÓL
 (részlet)

A szakszervezeteknek az emberi környezet védelmét szolgáló szerepe az elmúlt években alapvetően tisztázódott, munkájuk ezen a területen tartalmasabbá és összehangoltabbá vált. A Szakszervezetek Országos Tanácsának a környezetvédelemről szóló 1982. május 7-i állásfoglalása segítséget jelentett a környezetvédelmi tevékenységhez. A munkavédelem irányításának átszervezése azonban indokoltá teszi, hogy a SZOT elnöksége ismételten állást foglaljon a szakszervezetek további környezetvédelmi tennivalóiról.

I.

A szakszervezetek szerepe a környezetvédelemben

Az emberi környezet védelme az egész társadalom érdeke és kötelessége, igényli a társadalom minden tagjának egyre nagyobb mértékű aktív közreműködését. A szakszervezeti mozgalom segítse elő, hogy a környezetvédelem váljon közgondolkodásunk részévé. Kötelességünk olyan emberi magatartás formálása, amely felelősséget visel a környezet megóvásáért, fejlesztéséért.

Az emberi környezet védelméről szóló törvény, a végrehajtását szolgáló jogszabályok és állami intézkedések meghatározzák azokat a legfontosabb elveket, célokat és feladatokat, amelyek az emberi környezet megóvását, az ember egészségének védelmét szolgálják.

A szakszervezetek továbbra is segítséget adnak az emberi élethez szükséges értékek és feltételek megőrzéséhez, melyeket a jövő nemzedékek érdekében is kötelességünk megővni.

Igényeljük, hogy a környezetvédelem legyen összhangban fejlődésünk általános színvonalával. A jövőben a feladatok reálisan Teli hogy kapcsolódjanak az éves és a középtávú népgazdasági tervekhez. Ez a beruházási, fejlesztési célokra, a terület- és település fejlesztésére egyaránt vonatkozzék. Tovább kell erősíteni a környezetvédelem társadalmasítását, szélesíteni a propagandatevékenységet. A szakszervezetek környezetvédelmet szolgáló tevékenysége terjedjen ki a munkahely és a település környezetére egyaránt azzal, hogy szerepük és lehetőségeik a munkahelyen nagyobbak.

A szakszervezetek szerepe a környezetvédelmi munkában kettős:

— közreműködnek a dolgozók, a vezetők és a beosztottak, különösen a fiatalok környezetvédelmi felvilágosításában, nevelésében, magatartásuk formálásában és a környezet megóvására, fejlesztésére történő mozgósításában;

— szorgalmazzák a környezetvédelmi követelmények megvalósítását a problémák jelzésével, a megoldások érdekében intézkedések kezdeményezésével és azok végrehajtásának segítségével és ellenőrzésével.

Ennek érdekében:

1. A szakszervezeti mozgalom segítse elő, hogy a környezetvédelem váljon egyre inkább közgondolkodásunk részévé. Járuljon hozzá, hogy a vezetők és a beosztott dolgozók, a szakszervezeti tisztségviselők és aktivisták környezeti ismeretei bővüljenek. Munkájuk nyomán is váljon egyértelműbbé a társadalom rosszallása a környezetet rongáló, pusztító, abban kárt okozó személyek és csoportok magatartásával szemben. A szakszervezeti nevelő, meggyőző munka érvényesítse azt a szemléletet, hogy az elmúlt években sok mindent tettünk a környezetvédelemért, de az elmúlt évtizedek alatt nagyon sok probléma is felhalmozódott, gyakran ma is újratermelődik. Az eredményeket elismerve a problémákat csak folyamatosan, tudatosan, társadalmi összefogással kell és csak hosszabb távon lehet megoldani.

2. A szakszervezeti mozgalom biztosítsa, hogy a nevelő, szervező, érdekképviseleti és érdekvédelmi tevékenységében komplexen beágyazva, megfelelő helyet kapjon a környezetvédelem.

3. A szakszervezeti mozgalom járuljon hozzá olyan felfogás érvényesüléséhez, mely szerint a környezetvédelmi célok megvalósítása a munkahelyteremtésnek, a gazdálkodásnak, a környezetkímélő termékek előállításának, a technológia kialakításának, az anyag- és energiatakarékosságnak, az import kiváltásának (például másodnyersanyag-hasznosítás) stb. elválaszthatatlan része.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1984. október

1984. december

**A MINISZTERTANÁCS ÉS A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA ELNÖKSÉGE
EGYÜTTES IRÁNYELVE**

**AZ ÚJ VÁLLALATVEZETÉSI FORMÁK LÉTREHOZÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOKRÓL
(részlet)**

Az állami vállalatokról szóló és az 1984. évi 22. számú törvényerejű rendelettel módosított 1977. évi VI. törvény 12. § (1) bekezdése szerint az állami vállalatok 1985. január 1-től vállalati tanács, közgyűlés, küldöttgyűlés vagy az igazgató általános vezetésével működnek. A jogszabályok értelmében megváltozik a vállalatok többsége felett gyakorolt állami irányítás formája és tartalma, megszűnik a mai vállalat-felügyelet. E változások által nem érintett vállalatok államigazgatási irányítás alatt maradnak, általános vezetésüket a kinevezett igazgató látja el. Az ebbe a körbe tartozó vállalatokat a Minisztertanács határozza meg.

Az új jogszabályok végrehajtása jelentős feladatokat ró a vállalati kollektívákra, vezetőkre, a társadalmi szervezetekre és az irányító szervekre egyaránt. Ez a munka csak akkor lehet eredményes, ha ismerik és értik a változások lényegét.

Az új vállalatvezetési formákba (vállalati tanács, közgyűlés, illetve küldöttgyűlés) való átalakulás végrehajtásának elősegítésére a Minisztertanács és a Szakszervezetek Országos Tanácsának Elnöksége a következő iránymutatást adja:

A szakszervezetek az átalakulás során vállaljanak kezdeményező, szervező szerepet. Tájékoztassák a dolgozókat a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztéséről és a vállalatvezetés formájának módosításáról, segítsék az új vállalatvezetési formák lényegének megértését, a vállalati szervezeti keretek korszerűsítését. Készítsék fel a vállalatok kollektíváit az új formák bevezetésére, vegyenek részt az átsorolás és az átalakulás előkészítésében, a vállalati kollektívák véleményének megismerésében, összegzésében, képviselésében. A vállalati tanács dolgozói küldötteinek, az igazgató, a vezetőség, valamint adott esetben a küldöttgyűlés és az ellenőrző bizottság tagjainak első alkalommal történő megválasztását a szakszervezetek vállalati szervei készítik elő és szervezik.

Az átalakulással kapcsolatos feladatok:

I. A vállalatok besorolása

II. Az új szervezeti és működési szabályzat tervezetének elkészítése

III. Az új vezető szervek megalakítása

Ezeket a feladatokat úgy szükséges végrehajtani, hogy az új vezetési formákba való átalakulás 1986 végéig az érintett vállalatoknál befejeződjék.

Az új vállalatvezetési formák létrehozásához szükséges testületi üléseket, gyűléseket és tanácskozásokat — a vállalati munkarend által adott lehetőségek keretein belül — munkaidőn kívül indokolt tartani.

Az átalakulás az új vezető szervek megalakulásáig, illetve az igazgató megválasztásáig tart. Ebben az időszakban a vállalatot a funkcióban levő igazgató teljes jogkörrel és felelősséggel vezeti.

Megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1984. december